אלטע אגדות פון תלמוד

פּשר״ץ

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/unknown0000vari_z8t7

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

OCT '82

אַלע
אגדות פון תלמוד
אַן עין יעקב אויף אידיש

ענטהאלט אלע מעשיות, אגדות, משלים
אַלעגאָריען, אנעקדאָטען, היסטאָרישע און
ביאָגראפישע ערצעהלונגען, פּאָעטישע,
מאָראַלישע און פילאָזאָפישע פערל פון

גאַנץ תלמוד בבלי און ירושלמי

אין דריי טייל

איבערזעצט פון ת ש ר״ק

JEWISH PUBLIC LIBRARY

היברו פּאָבלישינג קאָמפּאַני
77־79 דילענסי סטריט, ניו־יאָרק

yiddish
NORTH YORK PUBLIC LIBRARY

Copyright 1922
by Israel J. Zevin

Printed and bound in the United States of America by
Montauk Book Manufacturing Co., Inc., New York.

אלע אגדות פון תלמוד
דריטער טייל. ירושלמי

אינהאַלט פערצייכנים
פון דריטען טייל

דיזער אינהאַלט פערצייכנים צייגט אָן ווי צו געפינען יעדען מאמר אין דיזען בוך און אויך אין גמרא.

פאר יערע מסכת איז דאָ א בעזונדער אינהאַלט פער־צייכנים.

נאָך דעם טיטעל פון יעדען מאמר קומט א ציפער. נאָך דעם ציפער א העברעאישער מספר. דער ציפער צייגט אויף וועלכער זייט דער מאמר געפינט זיך אין דיזען בוך. דער העברעאישער מספר צייגט אָן דעם פרק פון דער מסכת.

צום ביישפיעל: דער ערשטער מאמר פון מסכת ברכות ירושלמי איז בעצייכענט: ״דער אידישער מאָרגענשטערן, 5, פרק א.״ מיינט עס אז דיזע מעשה׳לע געפינט זיך אין דיזען בוך אויף זייטע 5, און אין ברכות ירושלמי, אין פרק א.

אין די אגדות פון ירושלמי ווערען אָנגעגעבען די פרקים אנשטאט די דפים, דאס איז וויל דער תלמוד ירושלמי איז ניט געדרוקט אין אלע דרוקען מיט די זעלבע גרויס פון די דפים.

ברכות

1. דער אידישער מאָרגענשטערן, 5, פרק א.
2. א חכם שטעהט העכער פון א נביא, 5, פרק ב.
3. דער מאַסקירטער שווינדלער, 6, ב. זעה פסיקתא רבתי.
4. פון א גוטע זאך איז גוט צו ריידען, 7, ב.
5. דער פערלאָרענער משיח, 8, ב.
6. דער שעהנער גאַרטען, 9, ב.
7. דער מוסר השכל פון א פייגענבוים, 10, ב.
8. וועניג געלעבט אבער פיעל אויפגעטהאָן 10, ב.

9. די אָבשאַצונג פון אַ צדיק, 11, ב.
10. די מאַמע און די שטיעפמאַמע, 12, ב.
11. אַ שפּאַס טהוט אַמאָל וועה, 13, ב.
12. דער ליץ קריגט זיין שטראָף, 14, ב.
13. די שבועה פון אַ נביא, 15, ח.
14. ניט צופיעל און ניט צו וועניג, 15, ח.
15. געלד און תורה, 16, ז.
16. געלערנטע העפליכקייט, 17, ח.
17. די בעשאַפונג פון פייער, 18, ח.
18. אַ פערטיגע תשובה, 19, ח.
19. דעם מענשען'ס בעסטער בעשיצער, 19, ט.
20. די זיכערסטע שטיצע, 19, ט.
21. דער קליינער וואַנדערער, 21, ט.
22. אַן אַנדענקען, 21, ט.
23. אַז מען לערנט ניט פערגעסט מען, 22, ט.

פאה

1. דער כבוד פון אַ מוטער, 23, פרק א.
2. פאַר אַ גוטע עצה, 24, א.
3. אנערקענט נאָכ'ן טויט, 25, א. כתובות בבלי, יא.
4. טייערער פון פערל, 25, א.
5. פערשטעלטע לשון הרע, 16, א.
6. בעהאַלטענע לשון הרע, 26, א.
7. גוטע מלאכים האָבען זיי געהיט, 27, ג.
8. די אַמאָליגע גערעטענים אין ארץ ישראל, 28, ג.
9. אַ ביישפּיעל פון עהרליכקייט, 30, ג.
10. ניט געוואָלט קיין כבוד, 31, ח.
11. ווען דער שכר איז גרעסער, 31, ח.
12. דער לוין פון אַ כלל טהוער, 32, ח.
13. געמאַכט צוריק פאַר אַן אָרימאַן, 32, ח.
14. דער יורד, 33, ח.
15. אַן אָרימאַן מיט אַ בייטעל געלד, 33, ח.
16. גענומען פאַר אַנדערע, 34, ח.

17. צדקה מיט שכל, 34, ח.
18. ארימע לייט אויף א וואך, 35, ת.
19. כבוד צו בלינדע, 35, ח.
20. איינגעזונקענעם געלד, 37, ת.

דמאי

1. ווען איינער פערלאזט זיך אויפ'ן אנדערען, 38, א.
2. צוריקגעגעבען כפל כפליים, 39, א.
3. בעשטראפט פאר ניט געבען מעשר, 39, א.
4. די מויז און דער פערל, 40, א.
5. דער ריינער געוויסען, 40, א.
6. זיך ניט געלאזט איבערבעטען, 41, א.
7. זיך געהיט פון פרעמדעס, 42, ב.

כלאים

1. די שווערע פראבע, 43, ט.
2. רבי'ס רעספעקט פאר ר' חייא, 45, ט.
3. די גרויסקייט פון ר' חייא, 46, ט.
4. געשטארבען אין דער פרעמד, 47, ט.

שביעית

1. וואס דער גוי איז אויסען געווען, 48, ד.
2. ליעבע צו דער היים, 49, ט.

תרומות

1. די הינט האבען זיך אבגערעכענט, 50, ת.
2. איידעלע נאטורען, 51, ח.
3. דער טרייער הונט, 51, ת.
4. די טרייע הויז שלאנג, 52, ח.
5. ער גיט אב כבוד צום הונט, 52, ת.
6. דער יחיד פאר'ן כלל, 53, ח.
7. די שטראף פון שונא ישראל, 54, ת.

8. דער אומגעריכטער נס, 55, ח.
9. די הארץ הייננט אן ביטעל, 55, ח.
10. פון א פאכטוך א קעניג, 56, ח.

מעשר שני

1. עס ווענדעט זיך אן דער צייט, 58, ד.
2. ר' ישמעאל בר' יוסי איז פותר חלומות, 59, ד.
3. אן אויסגעטראכטער חלום, 60, ד.
4. די ווירקונג פון חלומות, 60, ד.
5. א חלום אויף איין פוס, 60, ד.
6. שלעכטער חלום, סימן אויף גוטעס, 62, ד.

בכורים

1. כבוד צו א שוויגערפאטער, 63, ג.
2. א גרויסער קענער אבער אהן מזל, 64, ג.

שבת

1. ווען קינדער לערנען, 66, א.
2. ווען א מענש וואלט געהאט צוויי מיילער, 66, א.
3. קיינער קען זיך ניט אליין, 67, א.
4. זיך איינגעקויפט ביי דער מאכט, 68, א.
5. ניט געפאלגט די ווארנונג, 68, ב., בר"ר, פרק ג.
6. די תפלה פון א רבים, 68, ב.
7. ניט אלע פרויען זיינען גלייך, 69, ו.
8. א קרבן פאר'ן צדיק, 70, ו.
9. א גוטווארט איז א נבואת, 71, ג.
10. משנת מקום משנת מזל, 71, ו.
11. אלץ ווי איינער גלויבט, 72, ו.
12. חכמה בעשיינט דעם פנים, 72, ח.
13. יחוס און כבוד, 73, יב.
14. א נאבעלער ביישפיעל, 74, יד.
15. א צדיק'ס בטחון, 75, כב.

ערובין

1. פירגעהאלטען א רבי, 76, ת.

פסחים

1. תורה און מעשים טובים, 78, ג.
2. קארג פאר זיך ניט פאר צדקה, 78, ד., אסתר רבה, ב.
3. ניט צוליעב כבוד, 79, ו.

יומא

1. דער שם המפורש, 81, ג.
2. אבגעשוואכט דעם יצר הרע, 82, ו.
3. קינדער דארפען ניט פאסטען, 83, ו.
4. אין דער מוטער'ס בויך, 83, ח., בבלי דף פב.

ראש השנה

1. געבענשט מיט לאנגע יאהר, 84, ב.
2. אבגעלייגט שופר בלאזען, 85, ד.

סוכה

1. א בלבול אויף אידען, 86, ה.—זעה אנפאנג אסתר רבה

תענית

1. א רפואה צו שטאמלען, 89, א.
2. מענשען מיט א גרויסען זכות, 89, א.
3. גאט דער ארך אפים, 92, ב.
4. א שותפותדיגער נאמען, 92, ב.
5. ניט אימער גילט דעם צדיק'ס זכות, 93, ג.
6. פאר דעם כבוד פון זיין רבי, 95, ג.
7. דער סוף פון א לץ, 95, ג.
8. מיט דעם כח פון דער תורה, 96, ג.

9. בן כוזבא דער העלד פון ביתר, 97, ד.
10. ביתר האט זיך געפרעהט אויפ׳ן חורבן, 99, ה.

חגיגה

1. די אמת׳ע וועכטער, 101, א.
2. די וועלט שטעהט אויף לופט, 101, ב.
3. חושד געווען זיין רבי, 102, ב.

מועד קטן

1. דער כבוד פון ארץ ישראל, 104, ג.
2. רבי בעשטראפט בר קפרא, 104, ג.
3. די שווערע שיידונג, 105, ג.
4. ווענען מען קען ניט אויסמיידען, 106, ג.

יבמות

1. רבי׳ס קעסט קינדער, 107, ד.

סוטה

1. די וויכטיגקייט פון שלום בית, 109, א., ויק״ר פרשה ט׳.
2. כבוד פאר כבוד, 111, א.

כתובות

1. ר׳ יוסי הגלילי און זיין גרושת, 112, ג., בר״ר פרשה י״ז.

נדרים

1. רייכקייט דויערט ניט אייביג, 115, ם.

גטין

1. ר׳ דוסתאי׳ס שרעק, 116, א.

בבא קמא

1. געלערנט און פערגעסען, 118, א.
2. זיך פערהיט פון חשד, 118, י.

בבא מציעא

1. צדקה בדרך כבוד, 119, ב.
2. דער אייזעל מיט'ן טייערען פערל, 119, ב.
3. עהרע דעם אידישען נאמען, 120.
4. אין רוים, געטהאָן בעסער ווי די רוימער, 121, ב.
5. אלכסנדר מוקדון אין א פרעמד לאַנד, 122, ב.
6. גנבים אין שוהל, 124, ב.

בבא בתרא

1. זיך פערהיט פון חשד, 125, ב.
2. פערלאָרען די גאַנצע ירושה, 125, ח.

סנהדרין

1. איינגע'רוגז'ט דעם נשיא, 127, ב.
2. רעספעקט פאר גרויסע לייט, 128, ב.
3. צדוק הדין, 129, ו.
4. זיך אָבגערעכענט מיט'ן מכשף, 130, ג.
5. א מכשפה אין לייגזוימען, 131, ג.
6. קונצען פון מאגיקער, 133, ז.
7. דער טויט פון ישעיה הנביא, 134, יא.
8. די גרויסקייט פון תשובה, 134, יא.

הוריות

1. דער שכר פון צדקה, 136, ג.
2. ער פלעגט אָבנארען און געבען, 136, ג.

אנמערקונג פון איבערזעצער

די אגדות פון תלמוד ירושלמי זיינען גאנץ וועניג בעקאנט צווישען אידען, ווייל דער תלמוד ירושלמי ווערט זעהר וועניג געלערנט אפילו פון לומדים. דארום איז צו האָפען אז די אגדות פון דיזען דריטען טייל פון ״אלע אגדות פון תלמוד״, וועלען זיין א ווילקאָמענע ערשיינונג ביי אלע קלאַ־סען אידען.

דער איבערזעצער האָט אויסגעלאָזען יענע אגדות פון תלמוד ירושלמי וועלכע געפינען זיך אויך אין תלמוד בבלי און זיינען שוין איבערזעצט געוואָרען אין די ערשטע צוויי טיילען פון דיזער זאמלונג.

דערפאר, יענע אגדות וואס זיינען אין תלמוד ירושלמי בעסער איבערגעגעבען געוואָרען אלס אין תלמוד בבלי, זיינען אריינגעגעבען געוואָרען דאָ, אין זייער אייגענע היים.

די אָרטאָגראפיע פון געוויסע נעמען און פלעצער אין דיזען טייל פון ״אלע אגדות פון תלמוד״, האָט דער איבער־זעצער איבערגעגעבען אזוי ווי ער האָט עס געפונען אין תלמוד ירושלמי, ניט מאכענדיג קיין שום ענדערונגען. ר׳ אליעזר ווערט אין ירושלמי גערופען ר׳ ליעזר, ר׳ אבא ווערט גערופען ר׳ בא, און אזוי ווייטער.

מסכת ברכות

1

דער אידישער מאָרגענשטערן

ר׳ חייא דער גרויסער און ר׳ שמעון בן חלפתא זיינען געגאנגען צוזאמען אין דעם טהאָל ארבל, אין א פריהמאָרגען, און אז דער מאָרגענשטערן האָט זיך דורכגעבראָכען א וועג דורך דער פינסטערנים פון דער נאַכט און האָט בעלויכטען די ערד, האָט ר׳ חייא געזאָגט צו ר׳ שמעון: ״אָט אזוי איז די אידישע גאולה. פון אָנפאנג לייכט עס אויף ביסלעכווייז, אָבער וואָס ווייטער ווערט די ליכטיגקייט אַלץ גרעסער און גרעסער״.

2

א חכם שטעהט העכער פון א נביא

די ווערטער פון די זקנים, די געלעהרטע, שטעהען העכער פון די רייד פון די נביאים. די תורה האָט אָנגעזאָגט אז ווען עס קומט א נביא זאָל מען איהם ניט גלויבען, סיידען ער צייגט פריהער א צייכען, אָדער א נס. אנדערש איז מיט דעם געלעהרטען, ווייל ער זאָגט נאָר דאָס וואָס ער

ווייס און וואָס ער האָט געלערנט. איהם דאַרף מען דאָרט גלויבען אויפ'ן וואָרט.

צו וואָס זיינען אַ זקן און אַ נביא געגליכען? צו אַ מלך וואָס האָט אַרויסגעשיקט צוויי בעאַמטע אויף אַ שליחות אין אַ ווייטער פּראָווינץ. אויף איינעם האָט ער צו זיינע אונ־טערטאַנען געשריבען: "אויב ער וועט אייך ניט צייגען מיינעם אַ שרייבען, מיט אַ זיגעל און מיט צייכענס, זאָלט איהר איהם ניט גלויבען". וועגען דעם אַנדערען האָט ער געשריבען: "אפילו אויב ער צייגט אייך ניט מיינעם אַ שרייבען, מיט אַ זיגעל און מיט צייכענס, זאָלט איהר איהם דאָך גלויבען".

אָט דאָס איז דער אונטערשייד צווישען אַ נביא און אַ געלעהרטען.

3

דער מאַסקירטער שווינדלער

אין יענע צייטען פלעגט מען טראָגען תפילין אַ גאַנצען טאָג. שפּעטער האָט מען דעם מנהג אָבגעשאַפט, און דאָס איז צוליעב די שווינדלער. די מעשה איז אַזוי געוועזען:

איינער אַ מאַן איז געקומען פרייטאָג אין אַ פרעמדער שטאָדט, און אַזוי ווי ער האָט ביי זיך געהאַט אַ היבשע סו־מע געלד, האָט ער געזוכט אַ זיכערען מענשען ביי וועמען ער קען די געלד בעהאַלטען איבער שבת. ווען עס איז שוין געוועזען באַלד אָוועגד איז ער אַריין אין אַ שוהל, האָט ער דאָרט געזעהן איינעם שטעהן און תפלה טהאָן מיט תפילין אויפ'ן קאָפּ. האָט זיך דער אורח געטראַכט: "איך דאַרף ניט קיין בעסערען בטוח ווי דיזען מענשען וואָס טראָגט אויפ'ן קאָפּ די מצוה פון זיין בעשעפער". האָט ער אַרויסגענומען זיין בייטעל געלד און האָט דאָס געגעבען צום מאַן מיט די תפילין.

אָבער שבת־צו־נאַכט, ווען דער אורח איז געקומען אָב־נעהמען זיין געלד האָט דער מאַן, וועמען ער האָט געטרויט, געלייקענט שטיין און ביין. "ניט דיר האָב איך געטרויט", האָט דער אורח אויסגערופען מיט אויפרעגונג, "נאָר דיין

בעשעפער״. און גלייך האָט דער אורח זיך אוועקגעשטעלט אין שוהל און האָט אזוי גע׳טענה׳ט צו גאָט: ״רבונו של עולם! איך האָב געטרויט נאָר דיין הייליגען נאָמען וואָס דער מאַן האָט געטראָגען אויף זיין קאָפּ. חיינט ווי קענסטו צוזעהן אז איך זאָל זיין גענארט?״ און מיט א פערביטערטער הארץ איז ער איינגעשלאָפען אויף דעם זעלבען אָרט וואו ער האָט אזוי גע׳טענה׳ט.

איז אליהו הנביא געקומען צו איהם אין חלום און האָט געזאָגט:

״געה צו דער פרוי פון דעם שווינדלער און זאָג איהר אז איהר מאַן האָט געהייסען דיר צוריק אָבגעבען די בייטעל געלד וואָס ער האָט שבת געבראכט אהיים. גיב איהר א סימן אז שטילערהייד עסען זיי חמץ אום פסח און דבר אחר אום יום כפור, וועט זי דיר גלויבען״.

דער אורח האָט זיך גלייך אויפגעכאפּט. ער איז אוועק צו דער פרוי, און הערענדיג דעם סימן האָט זי איהם געגלויבט און האָט איהם אָבגעגעבען די געלד. ווען איהר מאַן איז געקומען און האָט זיך דערוואוסט אז זי האָט אָבגעגעבען די געלד האָט ער איהר גענומען שלאָגען.

״פאר וואָס קומט מיר שלאָגען?״ האָט די פרוי געפרעגט. ״ער האָט דאָך מיר געגעבען א סימן וואָס קיינער, אויסער אונז ביידען, ווייס דערפון ניט״.

״אויב אזוי״, האָט דער מאַן געזאָגט, ״אויב די זאַך איז שוין בעוואוסט אז מיר עסען וואָס איז פערבאָטען, וועלען מיר זיך מעהר ניט בעהאלטען און טהאָן עפענטליך וואָס אונזער הארץ גלוסט״.

4

פון א גוטע זאך איז גוט צו ריידען

אין קיין דור זיינען געווען אזעלכע שפּאס טרייבער ווי אין דעם דור פון דוד המלך. וואָס פלעגען די פערשייטע יונגען פון יענער צייט טהאָן? זיי פלעגען געהן און זיך אוועקשטעלען ביי די פענסטער פון דוד׳ס פּאלאסט און זיי פלעגען זאָגען: ״דוד! ווען וועט שוין דער אויבערשטער

בויען דעם בית המקדש? ווען וועלען מיר שוין קענען געהן אין גאָט'ס הויז פון וועלכע דו זינגסט אָפט?" געמיינט האָבען זיי מיט איהם זיך צו רייצען, אָבער דוד המלך פלעגט ענטפערען: "כאָטש זיי מיינען מיך צו דערצאָרענען, דאָך, אָבוואָהל מיר איז ניט בעשערט דעם בית המקדש צו בויען, פרעהט עס מיך אז איך הער ווי מען רעדט וועגען דעם".

5

דער פערלאָרענער משיח

אמאָל איז געווען אזא מעשה. א איד האָט געאַקערט זיין פעלד. פלוצלונג האָט זיין אָקס אָנגעהויבען צו רעווען. איז גראדע פערבייגעגאַנגען אן אראבער וואָס פערשטעהט אָקסען שפּראַך און האָט געהערט דעם געשריי. זאָגט דער אראבער צום אידען: "דו, איד איינער! מאַך פריי דיין אָקס, לאָז אָב דיין סאָכע. היינט איז תשעה באב".

גלייך ווי דער איד האָט דעם אָקס פריי געמאַכט, האָט דער אָקס ווידער אָנגעהויבען צו רעווען. זאָגט דער אראַבער: "דו איד, דו איד איינער! שפּאַן צוריק איין דיין אָקס און פיהר דיין סאָכע, ווייל אין היינטיגען טאָג דארף משיח געבאָרען ווערען".

"ווייסטו ניט ווי איז זיין נאָמען?" האָט דער איד געפרעגט.

"מנחם", האָט דער אראַבער געענטפערט.

"און ווי איז זיין פאָטער'ס נאָמען?"

"חזקיה".

"און פון וואַנען קומט ער?"

"פון בירת מלכא, אין דער פראָווינץ בית לחם".

האָט דער איד פערקויפט זיין אָקס און זיין סאָכע און איז געוואָרען א סוחר פון קינדערשע קליידלעך. ער איז געגאַנגען פון איין שטאָדט אין דער אנדערער, ביז ער איז אָנגעקומען אין בירת מלכא. זיינען געקומען די ווייבער פון דער שטאָדט און האָבען ביי איהם געקויפט, נאָר איין פרוי האָט ניט געקויפט. הערט דער סוחר ווי די ווייבער זאָגען צו דער פרוי: "דו מוטער פון מנחם! מוטער פון מנחם, קום און קויף עפּעס פאַר דיין זוהן". האָט די פרוי

נענומען שילטען: ״דערוואָרגען זאָלען ווערען מיינע שונאים, זעהט אין וואָס פאַר א מזל מיין זוהן איז געבאָרען געוואָרען — גראדע אין דעם טאָג וואָס דער בית המקדש איז חרב געוואָרען.״

האָט דער סוחר צו איהר געזאָגט: ״מיר האָבען א פער־זיכערונג אז אין דעם טאָג וואָס דער בית המקדש איז חרב געוואָרען אין דעם זעלבען טאָג וועט ער צוריקגעבויט ווערען״.

״אָבער איך האָב קיין געלד פאַר וואָס צו קויפען״, האָט די פרוי געזאָגט.

״דאָס אַרט מיך ניט״, האָט דער סוחר געענטפערט. ״דו נעהם די סחורה אָהן געלד, און אז איך וועל קומען אין א טאָג אָדער צוויי וועסטו מיר דאַן בעצאָהלען״.

א פּאאַר טעג שפּעטער אַז דער סוחר איז געקומען און האָט געפרעגט ביי דער פרוי: ״וואו איז דיין קינד?״ האָט זי געענטפערט: ״פון דער צייט וואָס דו האָסט מיך געזעהען איז מיר א גרויסער אונגליק געשעהן. ניט גוטע האָבען מיין קינד ביי מיר פון די הענד ארויסגעכאַפּט און ער איז מיט זיי פערשוואונדען געוואָרען״.

.6

דער שעהנער גאָרטען

ווען ר׳ חייא בר אדא אז געשטאָרבען האָט איהם זיין רבי, ריש לקיש, מספיד געווען, און ער האָט געזאָגט דעם משל:

אמאָל איז געווען א מלך, האָט ער געהאַט א זוהן וועמען ער האָט זעהר ליעב געהאַט. וואָס האָט דער מלך געטהאָן? ער האָט פאַר דעם זוהן געפלאַנצט א שעהנעם גאָרטען. אין דער צייט וואָס דער זוהן פלעגט פאָלגען דעם טאַטען פלעגט דער מלך זוכען אין גאַנצען לאַנד, און וואו נאָר ער האָט געזעהן עפּעס א שעהנע פלאַנצונג פלעגט ער איהר נעהמען און איינפלאַנצען אין גאָרטען. אָבער ווען דער זוהן פלעגט איהם דערצאָרנען פלעגט דער מלך אויסהאַקען אלע זיינע פלאַנצונגען. אזוי איז אויך מיט אונז. אין דער צייט וואָס די אידען פאָלגען דעם וואָס זיצט אין זיין תויכען אָרט, זוכט ער איבער דער גאַנצער וועלט, און וואו נאָר ער זעהט אַן עהרליכען און אויפריכטיגען מענשען ביי די גוים ברייננט ער איהם און שליסט איהם אָן צו די אידען. אָבער ווען די

אידען פאַלגען איהם ניט נעחמט ער ביי זיי אוועק זייערע אייגענע צדיקים".

.7

דער מוסר השכל פון א פייגענבוים

רבי עקיבא און זיינע חברים זיינען געזעסען אונטער א פייגענבוים און האָבען געלערנט תורה. האָבען זיי בעמערקט אז דער אייגענטהימער פון דעם פייגענבוים איז געקומען גאַנץ פריה און שטעהט ביי דעם בוים. האָבען זיי געזאָגט צווישען זיך: "אפשר איז ער אונז חושד אז מיר נעהמען זיינע פייגען, לאָמיר געהן לערנען אויף אַן אנדער אָרט".

אויף מאָרגען, אז זיי זיינען שוין געוועזען אויף זייער נייעם אָרט, איז צו זיי געקומען דער אייגענטהימער פון דעם פייגענבוים און האָט געזאָגט:

"מיינע הערען! איין מצוה האָט איהר געטהאָן מיט מיר און דאָס איז וואָס איהר פלעגט זיצען און לערנען אונטער מיין פייגענבוים, און יעצט האָט איהר די מצוה אויך אוועקגענומען פון מיר".

"מיר האָבען געמיינט אז דו ביזט אונז חושד דאָס מיר עסען דיינע פייגען", האָבען זיי איהם ערקלערט, "און דערפאַר זיינען מיר אוועק".

האָט זיי דער מאַן ערקלערט אז אום צו פערהיטען צייטיגע פייגען אז זיי זאָלען ניט פערוואָרימט ווערען אויפ'ן בוים, דארף מען זיי ארונטערנעהמען איידער די זון שיינט אויף, און דערפאַר קומט ער פריהמאָרגענס צו היטען זיין בוים.

דאַן האָבען רבי עקיבא און זיינע חברים געזאָגט: "פון דעם איז צו לערנען אז דער אייגענטהימער פון א פייגענבוים וויים די צייט ווען זיינע פייגען ארונטערצונעהמען, און אזוי וויים דער איבערשטער ווען ער דארף צונעהמען זיינע צדיקים פון דער וועלט".

8

ווענינ געלעבט אָבער פיעל אויפגעטהאָן

ווען רבי בון בר חייא איז איינגעשלאָפען זיין אייביגען שלאָף האָט איהם רבי זעירא אזוי מספיד געווען:

"איך וועל אייך דערציילן א משל. א מלך האט גע־דונגען א גרויסע צאָהל מענשען צו טהאָן אן ארבייט פאר איהם. איז צווישען די ארבייטער געווען איינער וואס האט זיך מיט זיין ארבייט אויסגעצייכענט מעהר פון די אנדערע, און דערפאר איז ער דעם מלך זעהר געפעלען געוואָרען. וואס האט דער מלך געטהאָן? ער האט גענומען דעם פעהיגען ארבייטער און האט מיט איהם שפּאַציערט און געשמועסט צוזאמען, אזוי ווי ער וואָלט געווען זיין גלייכען. אין אָוועגד, ווען די ארבייטער זיינען געקומען צום קעניג נעהמען זייער לוין, האט דער פעהיגסטער פון זיי זיך אויך אוועקגעשטעלט צוגלייך מיט אלעמען און האט בעקומען פונקט אזוי פיעל געצאָהלט ווי יעדער פון זיי. האָבען די אנדערע ארבייטער פראָטעסטירט: "ס'טייטש! בסך הכל האט ער היינט גע־ארבייט בלויז א פּאָר שטונדען, בעת מיר האָבען געארבייט א גאנצען טאָג, און געלד נעהמט ער גראדע אזוי פיעל ווי מיר. פאר וואס קומט דאס איהם?" האט זיי דער קעניג געענטפערט: "אט דער איינער האט אין צוויי שטונדען אויפגעטהאָן מעהר ווי ווער פון אייך אין א גאנצען טאָג". — אט אזוי איז מיט רבי בון בר חייא. ער האט געלעבט אויף דער וועלט בלויז א קורצע צייט, אָבער ביז זיין אכט און צוואנציגסטען יאָהר האט ער מעהר געלערנט ווי אן אנדע־רער פון די בעסטע תלמידים קען לערנען אין הונדערט יאָהר."

9

די אָפּשאצונג פון א צדיק

ווען ר' לוי בר סיסי איז געשטאָרבען האט דער פאָטער פון שמואל איהם אזוי מספּיד געווען:

אמאָל איז געווען א מלך און ער האט געהאט א גאָרטען אין וועלכען עס זיינען געווען הונדערט וויינשטאָקען. און דיזע הונדערט וויינשטאָקען פלעגען יעדען יאָהר ארויסגע־בען הונדערט פעסער ויין. איינמאָל איז דעם גאָרטען אן אונגליק געשעהן און עס זיינען פערבליבען בלויז פופציג וויינשטאָקען, נאָכדעם פערציג, נאָכדעם דרייסיג, נאָכדעם צוואנציג, נאָכדעם צעהן, און צולעצט איז פערבליבען בלויז איינער, אָבער דיזער איינציגער וויינשטאָק פלעגט ארויס־געבען פון זיך די גאנצע צאָהל פון הונדערט פעסער וויין. איז דיזער וויינשטאָק ביים קעניג געווען אזוי ליעב ווי דער

גאַנצער גאָרטען. אַזוי איז ר׳ לוי בר סיסי געווען בעל־
ליעבט ביי גאָט ווי די גאַנצע מענשהייט, ווייל ער איז געווען
איין איינציגער וואָס איז פערבליבען אויף דער וועלט פון א
סך גרויסע צדיקים.

10

די מאַמע און די שטיפמאַמע

איינמאָל, אַז רב כהנא איז געקומען אין ארץ ישראל פון בבל, האָט איהם בעגעגענט אין גאַס א רשע און האָט איהם אין שפּאַס געפרעגט: ״וואָס הערט זיך עפּעס אויף יענער וועלט?״

״מען זאָגט אַז דו דאַרפסט שטאַרבען״, האָט רב כהנא געענטפערט.

און אַזוי איז דאָס געשעהן. דער רשע איז גלייך געשטאָרבען.

שפּעטער האָט ער בעגעגענט א צווייטען. האָט איהם יענער אויך געפרעגט די זעלבע פראַגע: ״וואָס הערט זיך אויף יענער וועלט?״

״מען זאָגט אַז דו דאַרפסט שטאַרבען״, האָט רב כהנא דעם אַנדערען אויך אַזוי געענטפערט.

איז דער אַנדערער אויך געשטאָרבען.

רב כהנא׳ן האָט עס פערדראָסען, און ער האָט געזאָגט צו זיך: ״וואָס טהוט זיך דאָ מיט מיר? איך בין געקומען אין ארץ ישראל אום צו פערדינען א מצוה, און עס שטאַרבען נאָר מענשען צוליעב מיר! ניין, איך וועל בעסער אַוועקגעהן פון דאַנען״.

איז ער געגאַנגען צו רבי יוחנן און האָט איהם געפרעגט אַזאַ פראַגע:

״א מענש וואָס האָט א מאַמע וואָס האָט איהם פיינד און בעליידיגט איהם, און א שטיפמאַמע וואָס האָט איהם ליעב, צו וועמען זאָל ער בעסער געהן?״

״זאָל ער געהן צו דער וואָס האָט איהם ליעב״, האָט רבי יוחנן געענטפערט.

רב כהנא איז נאָך דיזען ענטפער צוריק אַוועק קיין בבל.

זיינען מענשען געקומען צו רבי יוחנן און האָבען איהם דערצעהלט אז רב כהנא איז צוריק אוועק קיין בבל.

"ווי?" האָט רבי יוחנן אויסגעשריען. "ער האָט דאָך פריהער געדאַרפט נעהמען ביי מיר ערלויבניס".

"אָט די פראַגע וואָס ער האָט דיך געפרעגט און דער ענטפער וואָס דו האָסט איהם געגעבען איז די ערלויבניס", האָבען די מענשען ערקלערט.

די מאַמע איז אַ משל צו ארץ ישראל. די שטיפמאַמע איז געמיינט בבל.

11

א שפּאַס טהוט אמאָל וועה

ווען רבי זעירא איז געקומען פון בבל קיין ארץ ישראל איז ער אריין קויפען אַ פונט פלייש ביי אַ קצב, פרעגט ער דעם קצב: "וואָס קאָסט דער פונט פלייש?" ענטפערט דער קצב: "פופציג מנה און אַ פּאַטש". זאָגט רבי זעירא צו איהם: "איך וועל דיר געבען זעכציג מנה, אָבער אָהן אַ פּאַטש". האָט דער קצב ניט געוואָלט. האָט ער איהם גע־באָטען אַכציג, ניינציג און הונדערט, אָבער דער קצב האָט דורכאויס געוואָלט אַז רבי זעירא זאָל זיך לאָזען געבען אַ פּאַטש.

"נו", האָט רבי זעירא געזאָגט, "אויב אַזוי איז ביי אייך די מאָדע וועל איך זיך שוין ניט שטעלען דאַגעגען. גיב מיר דעם פּאַטש".

אין אָווענד איז רבי זעירא אריין אין אַ בית המדרש, וואו עס פלעגען זיך פערזאַמלען די שטאָדט־לייט, און ער האָט זיי געפרעגט: "וואָס איז דאָס ביי אייך פאַר אַ מיאוס'ע מאָדע, דאָס אַ מענש קען ניט עסען אַ שטיקעל פלייש סיידען ער לאָזט זיך פּאַטשען?"

"וואָס זאָגסטו? וואָס איז געשעהן?" האָבען די שטאָדט־לייט געפרעגט. זיי האָבען ניט פערשטאַנען זיינע רייד.

האָט ער זיי דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע. זיי האָבען גלייך געשיקט נאָך דעם קצב, זיינען די שלוחים צוריקגע־קומען און געזאָגט אַז ער איז שוין טויט.

"אזוי שווער האסטו איהם בעשטראפט?" האבען די שטאדט־לייט געפרעגט ביי ר׳ זעירא. (זיי האבען געמיינט אז צוליעב זיין כעס איז דער קצב בעשטראפט געווארען פון הימעל מיט׳ן טויט.)

"איך שווער אייך", האט ר׳ זעירא אויסגערופען, "אז איך בין גאר נים געווען בייז אויף איהם. דען איך האב טאקע געמיינט אז ביי אייך איז אזא מארע, דאס אהן פעטש קריגט מען גארנישט צו עסען".

12

דער ליץ קריגט זיין שטראף

אז רבי יסא איז געקומען פון בבל קיין ארץ ישראל, האט ער זיך אבגעשארען די האאר און נאכדעם איז ער אוועק זיך באדען אין די קוואל וואסערען פון טבריה. האט איהם בעגעגענט א ליץ און האט איהם אין שפאס דערלאנגט א וועץ אין רוקען. ר׳ יסא האט איהם אנגעקוקט און גע־זאגט: "דיין האלזטוך איז א ביסעל צו לויז, מען האט עס געדארפט פערקניפען א ביסעל שטייפער". דאס מיינט: מען דארף דיך היינגען. שפעטער איז דער ליץ אריין אין א געריכטס־הויז וואו א ריכטער האט גע׳משפט א מענשען פאר גזלה. דער ליץ האט זיך אבגעשטעלט, בעטראכט וואס דא קומט פאר און געשמייכעלט.

"זאג מיר", האט דער ריכטער געפרעגט ביי דעם גזלן, "האסטו אליין בעגאנגען די גזלה, אדער דו האסט געהאט א מיטהעלפער?"

דער גזלן האט אויפגעהויבען זיינע אויגען און האט געזעהן ווי איינער שטעהט און לאכט פון איהם. האט ער, צייגענדיג מיט׳ן פינגער אויפ׳ן ליץ, געזאגט צום ריכטער: "אט יענער איז געווען מיין מיטהעלפער אין דעם פערברע־כען."

דער ריכטער האט זיך גענומען צום ליץ, איהם געבונדען, ביז ער האט זיך מודה געווען אז ער האט אמאל גע׳הרג׳עט א מענשען צוליעב רויב. איז ער פער׳משפט געווארען גע־האנגען צו ווערען מיט דעם אנדער גזלן.

דער מנהג איז דאן געווען, אז די פער׳משפט׳ע פלעגען אליין מוזען טראגען די תליות אויף וועלכע מען פלעגט זיי

הײנגען. און װי די צװײ זײנען געגאַנגען מיט זײערע תליות איז אָנגעקומען רבי יסא. דער ליץ האָט איתם דערקענט און געזאָגט: „מײן האַלזטוך װעט מען באַלד פֿאַרבינדען גאַנץ שטײף, אַזױ װי דו האָסט געזאָגט".

13

די שבועה פֿון א נביא

אחאַב איז געװען אַ שלעכטער מלך און אַ זינדיגער. אײנמאָל, װען אליהו התשבי איז אויף איהם בײז געװאָרען, האָט דער נביא געשװאָרען דאָס פֿאַר פֿיעלע יאָהרען װעט אין לאַנד ניט זײן קײן טהױ און קײן רעגען. גאָט האָט געמוזט פֿאָלגען די שבועה פֿון דעם נביא, אָבער עס האָט איהם פֿערדראָסען װאָס דער נביא האָט געבראַכט הונגער אױף אַ גאַנצען לאַנד צוליעב די זינד פֿון אײן מענשען.

אַ צײט שפּעטער, װען אליהו האָט פֿון גאָט געבעטען, אַז ער זאָל טהאָן אַ נס און לעבעדיג מאַכען אַ טױט קינד, האָט גאָט איהם געענטפֿערט: „דו לאָז מיך געבען טהױ און רעגען, װעל איך לעבעדיג מאַכען דעם טױטען קינד".

ר' יונה גיט אױף דעם משל. אימיצער האָט צוגע'גנב'עט בײ אַ דאָקטאָר זײן קעסטעלע מיט רפֿואות. װי נאָר דער גנב איז אַרױס פֿון דאָקטאָר'ס הױז האָט ער געטראָפֿען זײן זוהן אַ פֿערװאונדעטען. איז דער גנב געקומען צום דאָקטאָר און האָט געזאָגט: „מײן האַר דאָקטאָר! הײל מיר מײן זוהן!" האָט איהם דער דאָקטאָר געענטפֿערט: „געה און ברײנג מיר צוריק מײן קעסטעלע מיט די רפֿואות, װעל איך קענען הײלען דײן זוהן". אַזױ האָט דער אױבערשטער געזאָגט צו אליהו הנביא: „דו לאָז אומקעהרען טהױ און רעגען װאָס האַלט אױף מענשען בײם לעבען, װעל איך לעבעדיג מאַכען דעם טױטען קינד".

14

ניט צו פֿיעל און ניט צו װעניג

רבי יהושע פֿון דרום ארץ ישראל האָט אַזױ געזאָגט:

עס זײנען דאָ דרײ זאַכען װאָס זײנען ניט גוט װען זײ

זיינען צופיעל אָדער צו ווייניג, אָבער זיי זיינען יאָ גוט אין א מיטעלער מאאס. דאָס זיינען: זויער־טויג, זאלץ און דער לאָזען זיך בעטען.

דער וואָס לאָזט זיך בעטען איז אזוי: צוערשט זאָגט ער, ניין. ביי דער צווייטער איינלאדונג שטאמעלט ער אונטער. און ביי דער דריטער איינלאדונג לויפט ער אנט־קעגען.

רבי חונה איז איינמאָל געזעסען אין א שוהל. האָט ער געזעהן ווי דער שמש איז צוגעשטאנען צו איינעם אז ער זאָל דאווגען פאר׳ן עמוד, אָבער יענער האָט זיך ענטזאגט. נאָכ׳ן דאווגען איז דער וואָס האָט זיך געלאָזט בעטען צוגע־גאנגען צו ר׳ אלעזר, וועלכער איז אויך געווען אין דער שוהל, און האָט געזאָגט: „דער רבי זאָל אויף מיר ניט זיין בייז דערפאר וואָס איך האָב זיך געלאָזט בעטען. איך בין ניט אויסגעשלאָפען, און דערפאר האָב איך ניט געוואָלט דאוו־נען פאר׳ן עמוד.“

„ניט אויף דיר בין איך בייז געווען“, האָט ר׳ אלעזר געענטפערט, „נאָר אויף דעם שמש וואָס איז צו דיר אזוי צוגעשטאנען“.

15

געלד און תורה

דריי הונדערט נזירים זיינען איינמאָל געקומען אין ירושלים צו ברייננען קרבנות פאר זיך, ווי דער דין איז גע־ווען. פאר הונדערט און פופציג פון זיי האָט רבי שמעון בן שטח געפונען אַן אויסוועג און האָט זיי בעפרייט פון בריינ־גען קרבנות. פאר די אנדערע הונדערט און פופציג האָט ער קיין אויסוועג ניט געפונען. איז ער אוועק צו ינאי המלך און האָט צו איהם געזאָגט: „עס זיינען דאָ יעצט דריי הונדערט נזירים און זיי דארפען האָבען ניין הונדערט קרבנות, ווייל יעדער נזיר דארף ברייננען דריי קרבנות. און אזוי ווי זיי זיינען אָרים, גיב דו איין העלפט און איך וועל געבען די אנדער העלפט“.

האָט ינאי המלך געשיקט פיער הונדערט און פופציג

קרבנות, מיינענדיג אז שמעון בן שטח, וועלכער איז געווען זיין שוואָגער, האָט אויך געשיינקט די זעלבע צאָהל קרבנות.

בייזע צינגער האָבען אָבער אָבגעטראָגען דעם מלך, אז שמעון בן שטח האָט גאָרנישט נעגעבען פון דאָס זייניגע. ווען ינאי האָט דאָס דערהערט איז ער געוואָרען שטארק בייז. שמעון בן שטח איז אנטלאָפען און האָט זיך בעהאלטען.

א צייט שפעטער זיינען געקומען צוגאַסט גרויסע שררות, געזאנדטע פון פערזישען קעניג. בעת זיי זיינען געזעסען ביי ינאי המלך'ס טיש האָבען זיי געזאָגט: "מיר געדענקען אז דאָ איז געווען אן אלטער מאן וואָס פלעגט זאָגען זעהר קלוגע זאכען". האָט זיי ינאי המלך דערצעהלט די גאנצע מעשה, ווארום שמעון בן שטח האָט געמוזט אנטלויפען. האָבען די געזאנדטע געזאָגט: "שיק נאָך איהם און לאָז ער קומען אהער. מיר ווילען הערען זיינע קלוגע רייד". ינאי המלך האָט געשיקט נאָך שמעון בן שטח און האָט איהם געגעבען א וואָרט אז ער וועט איהם ניט טהאָן קיין בייז. שמעון בן שטח איז געקומען און האָט זיך אוועקגעזעצט צווישען דעם קעניג און די קעניגין.

"זאָג מיר", האָט איהם ינאי המלך געפרעגט, "פאר וואָס האָסטו פון מיר חוזק געמאכט? האָסט געזאָגט אז איך זאָל געבען די העלפט קרבנות און דו וועסט געבען די אנדער העלפט, און לסוף האָט זיך ארויסגעצייגט אז מעהר ווי מיין העלפט האָסטו ניט געדארפט".

"איך האָב אויך געגעבען מיין העלפט", האָט שמעון בן שטח געענטפערט. "דו האָסט דיין העלפט בעצאָהלט פון דיין פערמעגען, דאָס איז געלד, און איך האָב בעצאָהלט פון מיין פערמעגען, עס הייסט מיט תורה, ווייל דורך מיין קענען די תורה האָב איך אויסגעפונען א וועג צו בעפרייען הונדערט און פופציג נזירים פון קרבנות".

16

געלערנט העפליכקייט

אבא בר בר־חנה און רב הונא זיינען געזעסען און גע־געסען, און ר' זעירא איז געשטאנען און האָט זיי בעדיענט. ביים עסען האָט ער דערלאנגט א גלאָז וויין און א גלאָז זיסען אויל מיט דער זעלבער האנד. זאָגט צו איהם אבא בר בר־

חנה: ״וואָס טראָגסטו אין דער אַנדער האַנד?״ (ער האָט געמיינט צו זאָגען אַז ער האָט דעם בעכער ווייַן געדראַפּט דערלאַנגען מיט איין האַנד און דעם בעכער אויל מיט דער אַנדערער). אַבוי וועלכער איז דערבייַ געוועסען האָט עס פאַרדראָסען, און ער האָט זיך אָבערופען צו אבא בר בר־חנה: ״ניט גענוג וואָס דו זיצסט ווי אַ שררה און דו לאָזט דיך בעדיענען פון איהם, בעגעהסטו נאָך אַ גרויסע זינד מיט דעם וואָס דו בעליידיגסט אַ כהן. ער דאַרף זיצען בהרחבה און דו דאַרפסט איהם בעדיענען!״

17

די בעשאַפונג פון פייער

ר׳ לוי זאָגט אין נאָמען פון רבי נזידא:

דאָס ליכט וואָס גאָט האָט בעשאַפען אין דעם ערשטען טאָג איז געוועזען אַזוי שטאַרק דאָס אדם האָט מיט דעם געזעהן זעהן פון איין עק וועלט ביז דעם אַנדערען. ווען אָדם איז אויף דער וועלט געקומען האָט דאָס ליכט געלויכטען זעקס און דרייסיג שטונדען כסדר, צוועלף שטונדען ערב שבת, צוועלף די נאַכט פון שבת, און צוועלף שבת בייטאָג. זעהענדיג אַז דאָס לייכט און הערט גאָר ניט אויף האָט די גאַנצע וועלט אויסגעבראָכען אין אַ פרעהליכען געזאַנג. אָבער ווי דער שבת איז אַוועק האָט אָנגעהויבען צו ווערען פינסטער, האָט אדם זיך געשראָקען. אָט יעצט, האָט ער געזאָגט צו זיך, וועט קומען דער בייזער שלאַנג און מיך בייסען.

גראַדע אין דעם מאָמענט האָט איהם גאָט צוגעשיקט צוויי שטיינער. אדם האָט געקלאַפּט איין שטיין אָן דעם אַנדערען ביז עס איז פון דעם אַרויס פייער. האָט ער גלייך געמאַכט אַ ברכה ״בורא מאורי האש״.

שמואל האָט געזאָגט: דערפאַר מאַכט מען די ברכה אויף פייער יעדען מוצאי שבת, ווייל אין דער צייט איז פייער בעשאַפען געוואָרען.

18

א פערטיגע תשובה

א גוי האָט איינמאָל בעגעגענט רבי ישמעאל'ן, האָט דער גוי איהם בעגריסט. "דיין ענטפער איז שוין געזאָגט געוואָרען", האָט רבי ישמעאל געענטפערט. א ביסעל שפּעטער האָט איהם בעגעגענט נאָך א גוי און דיזער גוי האָט איהם געשאָלטען. "דיין ענטפער איז שוין געזאָגט געוואָרען", האָט איהם רבי ישמעאל געענטפערט, אזוי ווי דעם ערשטען.

האָבען די תלמידים וואָס זיינען געגאַנגען מיט רבי ישמעאל'ן געפרעגט: "רבי! דעם וואָס האָט דיך געשאָלטען האָסטו געענטפערט די זעלבע זאַך ווי דעם וואָס האָט דיך געבענשט. ווי שיקט זיך דאָס?"

"איך האָב געמיינט דאָס וואָס שטעהט אין פּסוק, 'די וואָס שילטען דיך זאָלען זיין פערשטאָלטען און די וואָס בענשען דיך זאָלען זיין געבענשט, אָט דאס איז דער פערטיגער ענטפער", האָט רבי ישמעאל ערקלערט.

19

דעם מענשען'ס בעסטער בעשיצער

ר' יודן האָט אזוי געזאָגט:

למשל, א מענש האָט א בעל טובה וואָס בעשיצט איהם. איז ווען דעם מענשען טרעפט עפּעס אן אונגליק און ער דאַרף געהן צום בעל טובה, געהט ער ניט אריין גלייך צו איהם אין הויז, נאָר ער שטעלט זיך אוועק ביי דעם טויער פון דעם בעל־טובה'ס הויז און בעט א דיענער אז ער זאָל מעלדען וועגען איהם צום בעל הבית. און ער אליין בלייבט שטעהן און וואַרט, און איז אין ספק, אפשר וועט דער בעל טובה איהם וועלען זעהן, און אפשר ניט. אָבער מיט דעם אויבערשטען איז ניט אזוי. אויב עס קומט אויף א מענשען אן אונגליק, דאַרף ער זיך ניט לאָזען מעלדען דורך א מלאך, דורך מיכאל, אָדער דורך גבריאל, נאָר ער רופט צו איהם אליין אין הימעל און ער קריגט אן ענטפער.

רבי שמעון בן לקיש גיט אויף דעם אן אנדער משל:

ווען א מענש האָט א קרוב, איז אויב דער קרוב איז רייך קען ער איהם, אָבער אויב ער איז אָרים וויל ער פון איהם ניט וויסען. אָבער דער אויבערשטער איז ניט אזוי. ווען אידען זיינען אפילו אויפ'ן נידעריגסטען שטאפעל רופט ער זיי "אחי ורעי" — מיינע ברידער און פריינד.

20

די זיבערסטע שטיצע

ר' פנחס דערצעהלט:

איינמאָל איז מיט רב'ן פאָרגעקומען אזא געשיכטע. רב איז געגאַנגען פון חמתא דטבריא. האָבען איהם אין וועג בעגעגענט איינינע רוימער. "ווער און וועמעס ביזטו?" האָבען זיי איהם געפרעגט. "איך געהער צו אספסיינוס'עס מענשען". האָבען די רוימער איהם צורוה געלאָזען. אין אָווענד, אַז די רוימער זיינען געקומען צו אספסיינוס, האָבען זיי צו איהם געזאָגט: "ווי לאַנג וועסטו האַלטען די אידען אונטער דיין שוץ?" האָט דער הערשער זיי געפרעגט: "געווען וואָס פרעגט איהר מיך אזא פראגע?" האָבען זיי איהם דערצעהלט: "מיר האָבען בעגעגענט אין וועג א אידען, און אז מיר האָבען איהם געפרעגט ווער ער איז און צו וועמען ער געהערט, האָט ער געענטפערט אז ער איז פון דיינע מענשען".

"און וואָס האָט איהר איהם געטהאָן?" האָט דער הערשער געפרעגט.

"עס איז גענוג פאר איהם אז מיר האָבען איהם געלאָזט געהן", האָבען די רוימער געענטפערט.

"איהר האָט גוט געטהאָן", האָט אספסיינוס געזאָגט.

פון דעם קען מען לערנען א מוסר. מה דאָך אז איינער האָט זיך בעשיצט מיט דעם נאָמען פון א מענשען איז ער גערעטעט געוואָרען, היינט ווי זיכער איז שוין דער מענש וואָס היינגט אָן זיין בטחון אין גאָט.

21

אן אנדענקען

אליהו האָט געפרעגט ביי רבי נהוריי: "צו וואָס האָט דער אייבערשטער בעשאפען שקצים און רמשים און אלע מיאוס'ע בעשעפעניסען אין זיין שעהנער וועלט?"

"זיי זיינען בעשאפען געוואָרען צוליעב א צוועק", האָט רבי נהוריי געענטפערט, "ווען די מענשען פערזינדיגען זיך, גיט דער אויבערשטער א קוק אויף די שקצים און רמשים און זאָגט: מה דאָך די וואָס די וועלט האָט פון זיי קיין נוצען און איך לאָז זיי לעבען, דאַרף איך דאָך די מענשען, וואָס ברייננגען יא נוצען, אודאי לאָזען לעבען".

22

דער קליינער וואנדערער

רבי תנחומא דערצעהלט:

אמאָל איז א שיף מיט גוים געגאנגען איבער דעם גרויסען ים, און אויף דער שיף האָט זיך געפונען א קליינער אידישער איינגעלע. אין מיטען דער רייזע האָט אויסגעבראָכען א גרויסער שטורם, האָט יעדער גוי גענומען זיין געטשקע אין האנד און האָט צו דעם געבעטען און געשריען, אָבער עס האָט גאָרניט געהאָלפען, דער ים איז ניט שטילער געוואָרען. זעהענדיג, אז זייערע געטשקעס קענען ניט העלפען, האָבען זיי געזאָגט צום אידישען איינגעלע: "זוהניכקע שטעה אויף און בעט ביי דיין גאָט, דען מיר האָבען געהערט, אז ער ענטפערט אייך יעדען מאָל וואס איהר שרייט צו איהם, און אז ער איז שטארק און מעכטיג". גלייך האָט זיך דער איינגעל אויפגעשטעלט און האָט געשריען און געשריען און געבעטען מיט'ן גאנצען הארצען. גאָט האָט זיין תפלה אָנגענומען און האָט דעם ים איינגעשטילט.

ווען די שיף האָט זיך אָבגעשטעלט ביים האפען, איז יעדער פון די פאסאזשירען ארונטער זיך איינקויפען זאַכען. נאָר דער אידישער איינגעל איז פערבליבען אויף דער שיף און איז ניט ארונטער. האָבען זיינע מיטרייזענדע גע־

פרעגט: „דו ווילסט גאָר ניט קויפען?" האָט ער צו זיי געזאָגט: „וואָס ווילט איהר פון מיר? איך בין ניט מעהר ווי אַן אָרימער וואַנדרערער!"

„וואָס?" האָבען זיי געזאָגט צו איהם, „דו ביזט אַן אָרימער וואַנדרערער? ניין, מיר זיינען די אָרימע וואַנדרערער. אָט זיינען מיר דאָ און אונזערע געטשקעס זיינען אין בבל. אַנדערע פון אונז זיינען דאָ און זייערע געטשקעס זיינען אין פרס. און אפילו די וואָס זיינען דאָ און האָבען זייערע געטשקעס מיט זיך, האָבען אויך קיין נוצען פון זיי. אָבער דו, וואו נאָר דו קומסט, איז דיין גאָט מיט דיר, און וואו נאָר דו רופסט איהם ענטפערט ער דיר".

23

אז מען לערענט ניט, פערגעסט מען

רבי שמעון בן לקיש האָט אַזוי געזאָגט:

איך האָב געזעהן אין אַ ספר, אַז דער וואָס פערפעהלט לערנען תורה איין טאָג, פערגעסט ער וואָס ער האָט געלערענט אין צוויי טעג.

און ער האָט געגעבען אויף דעם אַ משל:

צוויי מענשען זיינען געגאַנגען אין וועג. איינער איז געגאַנגען פון איין שטאָדט, דער צווייטער פון אַן אַנדער שטאָדט. האָבען זיי זיך צוזאַמענגעטראָפען אין אַן אכסניא. נאָכדעם האָבען זיי זיך צושיידט. איינער איז אַוועק אין איין וועג, דער צווייטער אין אַנדער וועג. ווען יעדער איינער פון זיי איז אָבגעגאַנגען בלויז איין מייל, זיינען זיי געווען ווייט איינע פון די אַנדערע שוין צוויי מייל.

און נאָך אַ משל איז דאָ אויף דעם:

אַ מיידעל האָט געליעבט אַ בחור פאַר אַ לאַנגע צייט, און זי האָט געוואַרט ביז ער וועט מיט איהר חתונה האָבען. אַזוי לאַנג ווי ער האָט נאָך געדענקט מיט איהר חתונה צו האָבען, איז זי געזעסען און געוואַרט אויף איהם. אָבער גלייך ווי ער האָט זיך פון איהר אָבגעשיידט און האָט חתונה געהאַט מיט אַן אַנדער מיידעל, האָט זי חתונה געהאַט מיט אַן אַנדער בחור. און אַזוי האָבען זיך די אַמאָליגע היים־געליעבטע זיך דערווייטערט איינער פון אַנדערען אויף אימער.

מסכת פאה

ו

דער כבוד פון א מוטער

איינמאָל איז רבי טרפון קראַנק געוואָרען און די חכמים זיינען געקומען איהם מבקר חולה זיין. האָט רבי טרפון׳ס מוטער צו זיי געזאָגט: ״רבותי, בעט גאָט פאַר מיין זוהן, ווייל ער האָט מיר אָבגעגעבען א סך כבוד, נאָך מעהר ווי א זוהן דאַרף אָבגעבען א מוטער״.

״וואָס ער האָט געטהאָן?״ האָבען די חכמים געפרעגט.

האָט זי זיי דערצעהלט, דאָס ווען זי איז איינמאָל גע־גאַנגען אין הויף שבת און עס האָט זיך צוריסען איהר פאַנטאָפעל, האָט ער אונטערגעלייגט זיינעביידע הענד אונ־טער איהרע פיס און זי איז אויף זיינע הענד געגאַנגען ביז זי איז געקומען צו איהר בעט. האָבען די חכמים געזאָגט:

״ווען אפילו ער זאָל דיר אָבגעגעבען א מיליאָן מאָל אזוי פיעל כבוד, וואָלט ער נאָך אלץ ניט ערדייכט דעם כבוד וואָס די תורה האָט געהייסען מען זאָל אָבגעבען צו עלטערען״.

די מוטער פון רבי ישמעאל איז איינמאָל געקומען און האָט איהם פערקלאָגט פאַר די אידישע לעהרער, און זי האָט צו זיי געזאָגט: ״שרייט אָן אויף ישמעאל מיין זוהן, ער גיט מיר ניט אָב געהעריג כבוד״. ווען די לעהרער האָבען דאָס געהערט, זיינען זייערע פנים׳ער שטאַרק רויט געוואָרען, און זיי האָבען פערשעהמט גערעדט צווישען זיך, איז דאָס מעגליך אז ר׳ ישמעאל זאָל ניט אבגעבען כבוד א מוטער?

נאכדעם האָבען זיי געפרעגט זיין מוטער: "זאָג אונז, וואָס האָט ער דיר געטהאָן?" האָט זי דערצעהלט אזוי: "ווען ער קומט אהיים פון בית המדרש, וויל איך וואשען זיינע פיס און טרינקען די וואסער, אָבער ער לאָזט מיך ניט". האָבען די לעהרער געזאָגט צו רבי ישמעאל: "אזוי ווי דאָס איז דער ווילען פון דיין מוטער, איז דאָס אויך איהר כבוד, און דו מוזט איהר פאָלגען".

רבי זעירא פלעגט אימער האָבען פערדרוס און פלעגט זאָגען: "הלואי וואָלט איך געהאט א פאָטער מיט א מו־טער, כדי איך זאָל זיי קענען געבען כבוד און האָבען גן עדן." אָבער נאכדעם ווי ער האָט געהערט די צוויי געשיכטען וועגען רבי טרפון און וועגען רבי ישמעאל, האָט ער געזאָגט:

"געבענשט זאָל זיין דער אויבערשטער, וואָס איך האָב ניט קיין פאָטער און ניט קיין מוטער, ווייל ניט ווי רבי טרפון וואָלט איך געקענט טהאָן און ניט איך וואָלט אויף זיך אָנגענומען צו טהאָן וואָס רבי ישמעאל האָט גע־מוזט טהאָן".

2.

פאר א גוטע עצה

איינמאָל זיינען רבי יונתן און רבי ינאי געזעסען צוזאמען. איז ארייגעקומען א מאַן און האט זיך איינגע־בויגען צו דער ערד און האָט געקוסט ר׳ יונתנ׳ס פיס. "וואָס פאר א גוטעס האָסטו איהם געטהאָן, וואָס ער קוסט דיינע פיס?" האָט רבי ינאי געפרעגט. האָט ר׳ יוחנן געענטפערט:

"מיט א צייט צוריק איז דער מאַן געקומען צו מיר און האָט זיך בעקלאגט אויף זיין זוהן, אז ער גיט איהם ניט אויף צו לעבען. האָב איך דעם פאָטער אן עצה געגעבען, אז ער זאָל געהן אין בית המדרש און מאכען גוואלדען נע־גען זיין זוהן פאר׳ן גאנצען עולם, כדי דער זוהן זאָל זיך שעהמען. מיין עצה האָט געהאָלפען, און דערפאר איז דער פאָטער מיר אזוי דאנקבאר".

3

אנערקענט נאָך'ן טויט

ר' שמואל בר רב יצחק האָט שטאַרק געהאַלטען פון דער מצוה משמח צו זיין חתן כלה. אויף א חתונה פלעגט ער נעהמען א צווייגעל פון א הדס און פלעגט מיט דעם טאַנ־צען פאַר דער כלה. איינמאָל האָט איהם רבי זירא געזעהן אזוי טאַנצען, האָט זיך ר' זירא פערשעהמט און בעהאַלטען, זאָגענדיג: "זעהט ווי דער אלטער פיהרט זיך אויף. עס איז דאָך פשוט א שרעק!"

ווען ר' שמואל איז געשטאָרבען, האָט דריי שטונדען כסדר געדונערט און געבליצט און א בת קול פון הימעל האָט אויסגערופען: "געשטאָרבען איז ר' שמואל בר רב יצחק! געהט און טיילט איהם די לעצטע עהרע, ווי ער פערדיענט!" און ווען דער עולם איז געקומען צו זיין לויה, איז ארונטער א פייער פון הימעל, אין דער פאָרמע פון א מירטהענצווייג, א צווייג פון א הדס, און האָט זיך אוועק־געשטעלט צווישען די מטה פון דעם נפטר און דעם גרוי־סען עולם. און דאַן האָבען אלע געזאָגט, אז די גרויסע עהרע וואָס מען האָט ר' שמואל'ן בעוויזען פון הימעל איז דאָס צוליעב דעם וואָס ער האָט משמח חתן כלה געווען מיט א צווייגעל פון א הדס.

4

טייערע פּערל

א גרויסער שררה מיט'ן נאָמען ארטבן האָט געשיקט צו רבינו הקדוש (רבי יהודה הנשיא) א טייערען פּערל, וואָס איז געווען כמעט אומעגליך אָבצושאַצען זיין גרויסען ווערטה. און דורך דעם שליח האָט ער אָנגעזאָגט צום נשיא: "שיק מיר א שעהנע מתנה וואָס זאָל האָבען אַ גלייכען ווערטה". נעהמט רבי און שיקט איהם אריין א מזוזה. קומט אָן פון ארטבן אַן אנפראַגע: "וואָס איז דאָס? איך האָב דיר געשיקט א זאַך פון אומשעצבאַרען ווערטה, נעהמסטו און שיקסט מיר דערפאַר א זאַך וואָס איז ווערטה א פולר, א קליינע מטבע!"

דארויף האָט איהם רבי געענטפערט: "דיין פערמע־גען מיט מיין פערמעגען צוזאַמען קען מען נאָך ניט פער־גלייכען מיט דעם ווערטה פון דער מזוזה. דו האָסט מיר גע־שיקט אַ זאַך וואָס איך דארף היטען, און איך האָב דיר גע־שיקט אַ זאַך, וואָס היט דיך, אפילו אין שלאָף וועט עס דיך אָבהיטען"

5

פערשטעלטע לשון הרע

לשון הרע איז דאָ אָפענע און עס איז דאָ אויך פער־שטעלטע.

אין אַ מארק פון לייגוואנד העגדלער האָבען זיך איינ־מאָל פערזאַמעלט רעקרוטען, וועלכע האָבען געדארפט געהן דיענען דעם מלך. איז דאָרט געווען איינער מיט'ן נאָמען חובץ און ער האָט זיך געוואָלט אויסדרעהען פון דיענסט. איז ער צו דער פערזאַמלונג ניט געקומען. האָבען איינינע מענשען פון די פערזאַמעלטע אַ פרעג געטהאָן: "וואָס וועּ־לען מיר היינט עסען צו מיטאג?" האָט איינער זיך אָב־גערופען: "היינט וועלען מיר עסען חובץ!" (קעז).

פון דעם וואָרט חובץ—קעז, האָט מען זיך דערמאָנט אויף חובץ דעם מענשען, וואָס איז ניט געקומען ארבייטען פאר'ן מלך. האָבען דעם מלך'ס בעאַמטע געפאָדערט: "זאָל חובץ אויך קומען טהאָן זיין ארבייט!"

ווען ר' יוחנן האָט געהערט פון דער געשיכטע, האָט ער געזאָגט: "דאָס איז געווען אַ פערשטעלטע לשון הרע".

6

בעהאַלטענע לשון הרע

צפורי איז געווען אַ שטאָדט פון גרויס געלעהרטע, חכמים און בעלי עצה. איינמאָל האָבען זיי געהאט אַ פער־זאַמלונגס טאָג אין וועלכען אַלע זיינען זיך צוזאַמענגעקומען צו טהאָן ארבייט פאר'ן קעניג. האט זיך דארט געפונען איי־נער אַ מאן מיט'ן נאָמען יוחנן וועלכער האט זיך געוואָלט אויסדרעהען פון דער ארבייט און ער איז ניט געקומען. האט איינער פון די פערזאַמעלטע אַ זאָג געטהאָן צום אנדערן:

"וועלען מיר דען היינט ניט געהן מבקר חולה זיין ר׳ יוחנן?" (און גראדע איז דאן ר׳ יוחנן טאקע געווען קראנק.) אָבער ווי דער מאן האט אנגעהויבען צו ריידען וועגען רבי יוחנן, האבען זיך די אנבערע מענשען דערמאָנט אן דעם יוחנן וואס האט פערפעהלט צו קומען צו טהאָן זיין ארבייט פאר׳ן מלך. האָבען זיי אנגעהויבען צו שרייען: "זאָל יוחנן אויך קומען און טהאָן זיין ארבייט גלייך מיט אונז!"

ווען רבי שמעון בן לקיש האט פון דעם געהערט, האט ער בעמערקט: "דאס איז בעהאלטענע לשון הרע".

7

גוטע מלאכים האָבען זיי געהיט

ווען די אידען האבען געהאט זייער לאנד און זיי פלעגען דריי מאָל אין יאהר פערלאָזען זייערע הייזער און ניטער און זיך לאָזען געהן נאָך ירושלים, פלעגען זייערע הייזער און

ר׳ פנחס דערצעהלט אזא געשיכטע:
זייער ווירטשאפט אָבגעהיט ווערען דורך נסים.

אין אשקלון האבען געוואוינט צוויי אידען, ברידער. האבען זיי געהאט גוי׳אישע שכנים. איינמאָל האבען די גוי׳אישע שכנים אבגעמאכט צווישען זיך, אז ווען די צוויי אידען וועלען אוועקפאָהרען נאָך ירושלים, אויף יום טוב, עולה רגל זיין, וועלען זיי צונעהמען די גאנצע האָב און גוטס פון די אידען. ווען די אידען זיינען אוועק נאָך ירושלים האט דער אויבערשטער צוגעשיקט צוויי מלאכים, אין דעם געשטאלט פון די צוויי ברידער, און די צוויי מלאכים פלעגען ארייין און ארויס פון די צוויי אידישע הייזער. האבען די גוי׳אישע שכנים געמיינט אז די אידען זיינען נאָך אין דער היים, און זיי האבען מורא געהאט זיך צוריהרען צו זייער פערמעגען.

נאָך יום טוב זיינען די צוויי ברידער צוריק געקומען אהיים און זיי האבען געבראכט מתנות פאר זייערע שכנים. האבען זיי די גוים געפרעגט: "וואו זייט איהר דען געווען? דאכט זיך איהר זייט גאָר די גאנצע צייט געווען אין דער היים".

"מיר זיינען געווען אין ירושלים", האבען די אידען געענטפערט.

"טאָ ווער'מען האט איהר עס איבערגעלאָזען אין דער היים צו היטען אייער פערמעגען?" האבען די גוים געפרעגט.

"מיר האבען קיין מענשען ניט איבערגעלאָזען", האבען די אידען געענטפערט.

די שכנים האָבען דאן פערשטאנען אז דאָ איז די אידען געשעהן א נס.

האבען די שכנים אויסגערופען: "געבענשט זאל זיין דער גאָט פון די אידען וואס פערלאָזט זיי ניט און הלואי פערלאָזט ער זיי ניט אויף ווייטער".

איינער איז אוועק נאָך ירושלים, עולה רגל זיין, און האָט איבערגעלאָזען אין דער היים א גרויסע מאָס תבואה. און ווען ער איז צוריק אהיים געקומען האָט ער געפונען אז לייבען זיצען ארום זיין תבואה און היטען אז גנבים זאָלען עס ניט צונעהמען.

אן אנדערער איז אוועק נאָך ירושלים אויף יום־טוב, און האָט איבערגעלאָזען א גאנצע הויז מיט היהנער אָהן א שומר. ווען ער איז אהיים געקומען האָט ער געפונען א גרויסע צאָהל צוריסענע קעץ נעבען די היהנער.

נאָך א נס: איינער איז אוועק נאָך ירושלים אויף יום טוב און האָט פערגעסען צו פערשליסען די טיהר פון זיין הויז. ווען ער איז צוריקגעקומען אהיים האָט ער געפונען א שלאנג ארומגעוויקעלט אויף דער קליאמקע פון דער טיהר.

8

די אמאָליגע נערעטענים אין ארץ ישראל

ר' אבוהו און נאָך צוויי תנאים זיינען איינמאָל פערביי־געגאנגען א גאָרטען אין אן אָרט וואס האט געהייסען חורין. האָט זיי דער פאכטער ארויסגעבראכט פון גאָרטען פער־זיכעס. זיינען זיי געווען אזוי גרויס, דאָס פון איין איינ־ציגען פערזיכע האָבען געגעסען די דריי תנאים און אויך

די מענשען וואָס האָבען געפיהרט זייערע אייזלען, און דאָך האָבען זיי ניט געקענט אויפעסען די גאַנצע פרי און א גרויסען טייל האָבען זיי געמוזט איבערלאָזען. מען האָט דאָן משער געווען אז די פערזיכע איז געווען אזוי גרויס ווי א גרויסער טאָפּ וואָס האָט זיך דאָן געפונען אין דעם דאָרף חנינה. אין דעם טאָפּ האָט געקענט אריין הונדערט סאה לינזען.

א צייט שפּעטער זיינען די זעלבע תנאים ווידער פערביי־געגאַנגען דעם גאָרטען און אז זיי האָבען זיך דערביי אָב־געשטעלט האָט זיי דער פּאַכטער ווידער ארויסגעבראַכט פערזיכעס, אָבער דיזע זיינען שוין געווען אזוי קליין דאָס צוויי און דריי שטיק האָבען געקענט אריין אין איין האַנד. ווען די תנאים האָבען געזעהן די פּירות זיינען אזוי קליין, האָבען זיי געמיינט אַז די פערזיכעס קומען פון אן אנדער בוים, האָבען זיי געזאָגט צום פּאַכטער: "גיב אונז פון דעם זעלבען בוים פון וועלבען דו האָסט אונז געגעבען מיט עטליכע טעג צוריק". האָט זיי דער פּאַכטער געענטפערט: "דיזע זיינען פון דעם זעלבען בוים ווי יענע".

דאָן האָבען די תנאים אויף דער פּאַסירונג געזאָגט דעם פּסוק: "די פרוכטבארע לאַנד איז געוואָרען א וויסטעניס צוליעב די זינד פון איהרע איינוואוינער".

ר' חנינא דערצעהלט דאָס ווען ער איז געווען אין אן אָרט אין ארץ ישראל, האָט ער געזעהן א מורא'דיג גרויסען באָקסער־בוים. האָט ר' חנינא אראָבגענומען פון זיך זיין גאַרטעל און דעם גאַרטעל פון זיין דיענער וואָס האָט אָנ־געטריבען זיין אייזעל, און מיט די צוויי גאַרטלען האָט ער געוואָלט ארוממעסטען דעם שטאַם־וואָרצעל פון בוים, אָבער ביידע גאַרטלען האָבען דעם שטאַם־וואָרצעל ניט געקענט ארומנעהמען. נאָכדעם האָט ער אָבגעשניטען א באָקסער האָט ער איינגעשמירט זיין גאַנצע האַנד אין האָניג.

ר' פרידא האָט געהאַט א וויין־גאָרטען וועלכער איז גע־ווען זעהר געראָטען און האָט געהאַט א שם איבעראַל. האָט צו איהם רבי איינמאָל געזאָגט: "ווּעסטו מיר ציינגען א גרויסע טרויב ביי דיר אין גאָרטען פון וועלכע איך האָב

געהערט דערצעהלען?״ האָט ר׳ פרידא געזאָגט: ״קום, איך וועל דיר צייגען״.

אזוי ווי זיי זיינען געגאַנגען צום גאָרטען, האָט רבי פון ווייטען געזעהן ווי אין וויין־גאָרטען שטעהט א גרויסער אָקס. האָט רבי געזאָגט צו ר׳ פרידא: ״אָט דער אָקס וואָס שטעהט דאָרט אין גאָרטען קען גאָר קיין שאדען ניט טהאָן?״

״אָט דאָס וואָס דו זעהסט״, האָט ר׳ פרידא ערקלערט, ״איז ניט אַן אָקס, נאָר די טרויב וועלכע דו האָסט געוואָלט זעהן״.

האָט רבי מיט בעגייסטערונג אויסגערופען: ״דער בית המקדש איז שוין חרב געוואָרען און דו, געבענשטע טרויב, ביסט נאָך אַלץ איינגע׳עקשנ׳ט און האַלטסט זיך נאָך ביי דיין געראָטענקייט!״

אין אַן אויגענבליק איז די טרויב פערשוואונדען גע־וואָרען. מען האט זי געזוכט איבעראַל און ניט געפונען. האט מען דאן פערשטאנען אז רבי׳ס רייד האבען דעם שאדען געבראכט.

9

א ביישפּיעל פון עהרליכקייט

ר׳ חנינא האט געהאנדעלט מיט האָניג. האָט ער גע־האט צוויי סאָרטען, ביהנען־האָניג און האָניג פון זיסע פרוכ־טען. איינמאָל זיינען דורכגעפאָהרען רייזענדע און האָבען ביי איהם געקויפט האָניג, האָט ער זיי על פי טעות פער־קויפט פרוכטען האָניג אנשטאט ביהנען האָניג, און דאָס איז דאָך בעוואוסט אז ביהנען האָניג איז בעסער פון פרוכ־טען האָניג. א צייט שפּעטער זיינען די רייזענדע ווידער געווען ביי איהם, האָט צו זיי ר׳ חנינא געזאָגט: ״איך וויל אייך ניט אָבנארען. די האָניג וואָס איך האָב אייך פער־קויפט אויף דעם פּרייז פון ביהנען האָניג איז געווען בלויז פרוכטען האָניג, און דאָרום וויל איך אייך אומקעהרען דאָס געלד וואָס איך האָב ביי אייך איבערגענומען״.

״ניין״, האָבען די מענשען געזאָגט, ״דו האָסט אונז ניט גענאַרט. מיר האָבען טאַקע געדאַרפט האָבען פרוכטען האָניג״.

אַבוואָהל רבי חנינא האָט איינגעזעהען אַז ער האָט די מענשען ניט נענאַרט און זיי האָבען בעקומען די ריכטינע האָניג וואָס זיי האָבען געוואָלט האָבען, דאָך האָט ער פון דאָס געלד וואָס ער האָט ביי זיי איבערגענומען אויף דעם מסח ניט געוואָלט געניסען און ער האָט פאַר דעם געלד אויס־געבויט אַ שוהל אין ציפורין.

10

ניט געוואָלט קיין כבוד

ר׳ יוסי איז איינמאָל געקומען אין דער שטאָדט כפרא צו בעשטימען פרנסים, צדקה גבאים. האָט קיינער דעם אמט ניט געוואָלט אָננעהמען, ווייל אַלע שטאָדט־לייט האָבען פיינט געהאַט כבוד. האָט ר׳ יוסי פאַר זיי געהאַלטען אַזאַ רעדע:

„נעהמט זיך אַ ביישפיעל פון בן־בבי, וועלכער האָט געהאַט דעם אַמט פון אויפזעהער אויף די קנייטלעך אין בית המקדש. און כאָטש דאָס איז געווען פון די קליינע עמטער האָט מען איהם דאָך גערעכענט צווישען די גרויסע מענשען פון זיין דור. היינט ווי גרעסער דאַרפט איהר זיך שעטצען ווען איהר בעקומט אַזעלכע פעראַנטוואָרטליכע עמטער וואָס האַלט אויף מענשען ביים לעבען!"

11

ווען דער שכר איז גרעסער

רבי אליעזר איז געווען אַ גבאי פון צדקה. איינמאָל ווען ער איז געקומען פון וועג אַהיים האָט ער געפרעגט זיינע הויז־מענשען: „וואָס האָט איהר געטהאָן אין דער צייט ווען איך בין אין דער היים ניט געווען?" האָבען זיי גע־ענטפערט: „עס זיינען דאָ געקומען אַ צאָהל געסט, דורכ־רייזענדע, האָבען מיר זיי געגעבען עסען און טרינקען, און זיי האָבען געבענשט און גאָט געבעטען פאַר דיר."

„איך וועל שוין דערפאַר קיין גרויסען לוין פון הימעל ניט בעקומען", האָט ר׳ אליעזר געזאָגט. „בעסער וואָלט געווען ווען זיי וואָלטען מיך בעליידיגט און געשאָלטען. דאַן וואָלט מיין שכר געווען טאָפּעלט".

א צווייטען מאָל אז ר׳ אליעזר איז געקומען אהיים און ער האָט געפרעגט זיינע הויז מענשען וואָס איז פאָרגעקומען אין דער צייט וואָס ער איז געווען אוועק, האָבען זיי איהם געענטפערט: ״דאָ זיינען ווידער געווען געסט. און נאָכדעם ווי זיי האָבען זיך זאט אָנגעגעסען האָבען זיי דיך געשאָלטען״.

״אויב אזוי איז גוט״, האָט ר׳ אליעזר געזאָגט. ״יעצט וועל איך בעקומען א גרויסען שכר״.

12

דער לוין פון א כלל טהוער

איינמאָל האָט מען ר׳ עקיבא׳ן געוואָלט מאכען פאַר א גבאי איבער די שטאָדטיגע צדקות, האָט ער געזאָגט: ״איך וועל געהן און זיך בעראטען מיט מיין הויזגעזינד, אויב איך זאָל דעם אמט אָננעהמען, אָדער ניט״. איז מען איהם נאָכגעגאנגען און מען האָט געהערט ווי ער זאָגט צו זיינע הויז־מענשען: ״איך וועל דעם אמט אָננעהמען מיט דעם בעדינג אז זיי זאָלען מיך שילטען און בעליידיגען״.

13

געמאכט צוריק פאר אן אָרימאן

רבי האָט געהאַט אן אָרימען תלמיד וועמעס גאנצער פערמעגען איז געווען הונדערט מיט ניין און נייינציג דינרים. פלעגט איהם רבי שטיצען מיט דעם וואָס ער פלעגט איהם געבען מעשר עני, דעם מעשר וואָס מען גיט צו אָרימע לייט. די חברים פון דעם תלמיד האָט עס פערדראָסען וואָס רבי גיט זיך אזוי אָב מיט דעם איינציגען תלמיד און וואָס ער אינטערעסירט זיך אזוי שטארק אין איהם, האָבען זיי גע־מאכט אז דער תלמיד זאָל רייכער ווערען מיט נאָך א דינר, און ער האָט שוין געהאַט פולע צוויי הונדערט. דער דין איז אז ווען איינער האָט צוויי הונדערט דינרים טאָר ער קיין צדקה ניט נעהמען, ווייל ער איז שוין ־דאן קיין אָרימאַן. רבי האָט ניט געוואוסט פון קיין זאַך, און ווען עס איז

געקומען די צייט צו פערטיילען מעשר עני האָט ער דעם תלמיד געוואָלט געבען זיין חלק וואָס ער פלעגט איהם אימער געבען. "ניין, רבי," האָט דער תלמיד געזאָגט, "איך קען מעהר קיין מעשר ניט נעהמען, ווייל מיינע חברים האָבען מיך מיט איין דינר געמאַכט פאַר אוים אָרימאַן".

ווען רבי האָט געהערט פון דער געשיכטע האָט ער א וואונק געטהאָן צו זיינע תלמידים. די תלמידים האָבען זייער חבר אריינגעפיהרט אין א קראָם און דאָרט האָבען זיי איהם געמאַכט מיט א דינר אָרימער, און דאן האט ער ווידער געקענט נעהמען מעשר.

14

דער "יורד"

איינער פון די נשיאים האָט פערלאָרען זיין פערמעגען און איז געוואָרען אן אָרימאַן. האָט מען איהם איינמאָל גע־געבען צו עסען אין א ליימענע כלי, און אזוי ווי ער איז געווען געוואוינט צו עסען פון זילבערנע און גאָלדענע כלים האָט איהם דאָס עסען פון א ליימענע כלי געעקעלט און ער האָט זיין עסען ניט געקענט פערדייהען. מען האָט איהם געמוזט ברייגגען א דאָקטאָר וועלכער האָט איהם ערקלערט אז עס איז פיעל געזינטער צו עסען פון ליימענע כלים, איי־דער פון מעטאַלענע כלים.

15

אן אָרימאַן מיט א בייטעל גאָלד

ר' יוחנן און ריש לקיש זיינען איינמאָל געגאַנגען זיך באָדען אין די מינעראַל וואסערען פון טבריא, האָבען זיי אויפ'ן וועג בעגעגענט א בעטלער. זאָגט צו זיי דער בעט־לער: "פערדיענט א מצוה און שענקט מיר א נדבה". האָ־בען זיי געענטפערט: "מיר וועלען דיר געבען אז מיר ווע־לען זיך צוריקקעהרען".

ווען זיי זיינען צוריק געקומען צו דעם אָרט האָבען זיי געפונען דעם בעטלער טויט. האָבען זיי געזאָגט: "אזוי ווי

מיר האָבען איהם קיין חסד ניט געטהאָן ביי זיין לעבען ווער־לען מיר איהם כאָטש ברייגנען צו קבר ישראל". און ווי זיי האָבען איהם גענומען ארומקוקען האָבען זיי ביי איהם גע־פונען א בייטעל מיט גאָלדענע רענדלעך, האָבען זיי געמאַכט א בעמערקונג: "אָט דאָס איז וואָס ר' אבוהו האָט געזאָגט: מיר דארפען דאנקבאר זיין די שווינדלערישע שנאָרער, ווייל צוליעב זיי האָבען מיר א רעכט אמאָל צו צווייפלען אין אָרימע לייט, און דער אייבערשטער איז אונז מוחל ווען מיר פערפעהלען אמאָל צוליעב אָט די שווינדלער צו געבען אַן אמת'ן אָרימאַן".

16

גענומעט פאר אנדערע

ר' זכרית, דער איידים פון ר' לוי, פלעגט נעהמען צדקה צוגלייך מיט אלע אָרימע לייט פון זיין שטאָדט. האָט מען אויף איהם געמורמעלט אז ער דארף גאָר קיין צדקה, נאָר ער נעהמט זיך אזוי. נאָך זיין טויט האָט מען אויסגעפונען אז ער פלעגט די צדקה געלדער וואָס ער פלעגט נעהמען פאר זיך פערטיילען צווישען אמת'ע אָרימע לייט, וואָס ענטווע־דער זיי האָבען זיך אליין געשעהמט צו נעהמען, אָדער זיי האָבען ניט בעקומען גענוג לויט זייער גרויס נויט.

17

צדקה מיט שכל

ר' יונה האָט שטארק געהאלטען פון דעם פסוק (תהלים, מא): "אשרי משכיל אל דל" — וואויל איז צו דעם וואָס העלפט דעם אָרימאַן מיט א שכל. ווי פלעגט ר' יונה טהאָן? אז ער פלעגט זעהן איינעם פון א פיינער משפחה וואָס איז געוואָרען א יורד און האָט פערלאָרען זיין פערמעגען, פלעגט ער איהם געבען א סומע געלד און זאָגען: "איך האָב גע־הערט אז אימיצער, דיינער א קרוב, ערגעץ ווייט פון דאנען, האָט דיר איבערגעלאָזען א ירושה, טאָ נעהם דאָס ביסעל געלד און אז דו וועסט די ירושה בעקומען וועסטו מיר

צוריק צאָהלען. און ווי נאָר דער אָרימער יחסן פלעגט ביי איהם דאָס געלד צונעהמען, פלעגט ר׳ יונה זאָגען: ״זוייסטו וואָס — איך מאַך דיר דאָס געלד אַ מתנה״.

18

אָרימע לייט אויף אַ וואָך

ר׳ חייא בר אדא דערצעהלט דאָס ער געדענקט אַז מיט אַ צייט צוריק זיינען געווען אַלטע לייט, אָרימע מענשען, וואָס פלעגען אָננעהמען נדבות נאָר פון ראש השנה ביז יום כפור, אָבער פון נאָך יום כפור אָן און ווייטער פלעגען זיי שוין מעהר ניט אָננעהמען. און ווען מען האָט זיי געפרעגט וועגען דיזען אונגעוואוינליכען אויפפיהר, האָבען זיי געענטפערט: ״אַזוי איז ביי אונז דער מנהג״.

עס זיינען דאָ צוויי ערקלערונגען וועגען דעם. איינס איז אַז די אַלטע לייט האָבען געגלויבט אין דעם, אַז צווישען ראש השנה און יום כפור ווערט בעשטימט דעם מענשענ׳ס פרנסה אויפ׳ן גאַנצען יאָהר, און זיי האָבען געהאַט בטחון אַז אין די עטליכע טעג וועט זיי דער אויבערשטער צושיקען גענוג אויפ׳ן גאַנצען יאָהר. די צווייטע ערקלערונג איז אַז זיי האָבען די נדבות אָנגענומען ניט אַזוי צוליעב זייער אייגענער נויט, נאָר ווייל זיי האָבען געוואָלט אַז אידען זאָלען געבען צדקה און דורך דער מצוה האָבען אַ גוטען יאהר.

19

כבוד צו בלינדע

ר׳ הושעיא איז געווען אַ זעהר גרויסער מאַן און דערפאַר האָט מען איהם גערופען ר׳ הושעיא רבה. האָט ער ביי זיך געהאַט אַ בלינדען רבי וועלכער האָט געלערנט מיט זיין זוהן. איינמאָל זיינען געקומען צו ר׳ הושעיא׳ן געסט אויף מיטאָג. אַלע מאָל פלעגט דער בלינדער מלמד עסען מיט דער פאַמיליע ביי דעם זעלבען טיש, אָבער ווען עס זיינען געקומען די געסט האָט ר׳ הושעיא דעם בלינדען מלמד ניט גערופען צום טיש. אין אָוועגד, אַז די געסט זיינען שוין אוועק, איז ר׳ הושעיא אריין צום בלינדען לעהרער אין זיין

צימער און האָט זיך אַזוי ענטשולדיגט: „האָב קיין פאַר־איבעל וואָס איך האָב דיך היינט ניט גערופען צום טיש, איך האָב געהאַט געסט, און איך האָב מורא געהאַט דיך צו זעצען צווישען זיי, טאָמער וועלען זיי דיך פערשעהמען.״

האָט דער בלינדער רבי געזאָגט: „דו האָסט געבעטען מחילה ביי איינעם וועמען מען זעהט אָבער ער זעהט ניט, דערפאַר זאָל דיר מוחל זיין דער וואָס זעהט אָבער מען קען איהם ניט זעהן.״

„און פון וואַנען ווייסטו אז בעטען פערצייהונג איז אַזאַ גרויסע זאַך?״ האָט ר׳ הושעיא געפרעגט.

„איך האָב עס געלערענט פון אַ געשיכטע וואָס האָט גע־טראָפען מיט רבי אליעזר בן יעקב״, האָט געענטפערט דער בלינדער רבי און נאָכדעם האָט ער דערצעהלט אַזאַ געשיכטע.

אין דער שטאָדט וואו רבי אליעזר בן יעקב האָט גע־וואוינט איז איינמאָל געקומען אַ בלינדער מאַן. האָט איהם ר׳ אליעזר אוועקגעזעצט אַ ביסעל העכער פון זיך און אליין האָט ער זיך געזעצט אויף אַ נידעריגערען אָרט. האָבען די שטאָדט לייט געזאָגט צווישען זיך: „אויב דער בלינדער וואָלט ניט געווען אַ גרויסער מאַן וואָלט ר׳ אליעזר זיך ניט אוועקגעזעצט נידעריגער פון איהם.״ שפּעטער האָבען די שטאָדט־לייט בעזאָרגט דעם בלינדען גאַסט מיט אַ שעהנער פּרנסה.

„פאַרוואָס קומט מיר דאָס וואָס איהר זאָרגט זיך אַזוי וועגען מיר?״ האָט דער בלינדער געפרעגט.

„זוייל מיר האָבען געזעהן ווי ר׳ אליעזר גיט דיר אָב כבוד״, האָבען זיי איהם געענטפערט.

דאַן האָט דער בלינדער געזאָגט צו רבי אליעזר בן יעקב:

„דו האָסט געטהאָן גוטעס צו איינעם וועמען מען קען זעהן, אָבער ער אַליין זעהט ניט, דערפאַר זאָל דער וואָס זעהט, אָבער וואָס מען קען איהם ניט זעהן, טהאָן גוטעס מיט דיר.״

20

איינגעזונקענעם געלד

רבי חמא בר חנינא און רבי הושעיא האָבען אמאָלביידע צוזאמען שפּאציערט ארום די שוהלען פון דער שטאָדט לוד. רופט זיך אָב רבי חמא: "אך, ווי פיעל געלד מיינע עלטערן האָבען פערזונקען אויף צו בויען די שוהלען!"

"זאָג בעסער ווי פיעל נפשות זיי האָבען איינגעזונקען אין די שוהלען!" האָט רבי הושעיא איהם געענטפערט. "דיינע עלטערן האָבען בעסער דאָס געלד געדארפט פער־ווענדען אויף אָרימע לערנער, כדי זיי זאָלען האָבען פון וואָס צו לעבען און קענען לערנען תורה."

מסכת דמאי

ז

ווען איינער פערלאָזט זיך אויפ׳ן אנדערע

ר׳ ירמיה האָט געשיקט צו ר׳ זעירא א קאָרב פייגען פון וועלכע מען האָט קיין מעשר געגעבען. ר׳ ירמיה האָט זיך געטראכט: שוין זשע וועט ר׳ זעירא עפּעס געניסען איידער ער וועט פון דעם געבען מעשר? און ר׳ זעירא האָט זיך געטראכט: שוין זשע וועט ר׳ ירמיה מיר שיקען פייגען פון וועלכע מען האָט קיין מעשר געגעבען?

און אַזוי ווי איינער האָט זיך פערלאָזען אויפ׳ן אנדערען האָט מען דערווייל די פייגען אויפגעגעסען, ניט געבענדיג פון זיי קיין מעשר. אויף מאָרגען האָבען זיך די צוויי תנאים בעגעגענט. פרעגט ר׳ זעירא ביי ר׳ ירמיה: "די פייגען וואָס דו האָסט מיר נעכטען געשיקט האָט מען פון זיי געגעבען מעשר?"

"ניין", האָט ר׳ ירמיה געענטפערט. "איך האָב קיין מעשר ניט געגעבען, דען איך האָב זיך געטראכט: שוין־זשע איז דאָס מעגליך דאָס אזא מאַן ווי ר׳ זעירא וועט עסען פייגען איידער ער וועט פון זיי געבען מעשר?"

"און איך האָב אויך אזוי געטראכט", האָט ר׳ זעירא געזאָגט. "ווי קען דאָס מעגליך זיין אז ר׳ ירמיה וועט מיר שיקען פייגען פון וועלכע ער האָט פריהער קיין מעשר גע־געבען?".

2

בעשטראָפט פאר ניט געבען מעשר

ר׳ פנחס בן יאיר איז איינמאָל געקומען אין אַן אָרט, האָבען די דאָרטיגע איינוואוינער זיך בעקלאָגט פאר איהם אז מייז עסען אויף זייער תבואה. האָט ר׳ פנחס בעפוילען די מייז אז זיי זאָלען זיך צוזאַמענקומען. די מייז זיינען געקר־מען און האָבען אָנגעהויבען קווימשען אויף זייער קול, אַזוי ווי זיי וואָלטען עפעס געזאָגט. ״איז דאָ אימיצער וואָס פער־שטעהט זייער לשון?״ האָט ר׳ פנחס בן יאיר געפרעגט ביי די איינוואוינער פון דעם געגענד. קיינער האָט זיך אָבגערופען. דאַן האָט ר׳ פנחס געזאָגט:

״אויב איהר פערשטעהט ניט וועל איך אייך ערקלערען וואָס זיי זאָגען. די מייז זאָגען אז איהר גיט קיין מעשר און דערפאר עסען זיי אויף אייער תבואה״.

האָבען די מענשען געזאָגט צו ר׳ פנחס בן יאיר: ״זיי דו אַן ערב פאר אונז אז פון היינט אָן ווייטער וועלען מיר געבען מעשר״.

ר׳ פנחס בן יאיר האָט ערב געווען און זייט דאַן האָבען די מענשען קיין שאדען געהאַט.

3

די מויז און דער פערל

ביים מלך פון ישמעאל איז איינמאָל אַרונטערגעפאלען א טייערער פערל און א מויז האָט עס געכאַפּט, איינגעשלונגען און אַנטלאָפען. איז דער מלך געקומען צו רבי פנחס בן יאיר און איהם געבעטען ער זאָל איהם העלפען צוריק קריגען דעם טייערען פערל. זאָגט רבי פנחס בן יאיר: ״בין איך דען א מכשף וואָס דו קומסט צו מיר בעטען אז איך זאָל דיר צייגען אזא קונץ?״ האָט דער מלך געזאָגט: ״איך ווייס אז דו ביזט קיין מכשף, אָבער דיין גוטער נאָמען איז בעקאנט איבעראל און איך ווייס אז דו ביזט א גרויסער צדיק און נאָט טהוט אַלעס וואָס דו פערלאנגסט פון איהם. אָט דארום בין איך געקומען בעטען אז דו זאָלסט מיר העלפען״.

האָט ר׳ פנחס בן יאיר אַרויסגעגעבען א בעפעהל אז

אלע מייז זאָלען זיך צוזאַמענקומען פאַר איהם. און ווען זיי זיינען געקומען האָט ער געזעהן ווי ביי איינע פון זיי איז דער רוקען קרום און עפּעס שטארצט דאָרט ארויס. האָט ער געזאָגט: "אָט די מויז האָט איינגעשלונגען דעם פּערל!" נאָכדעם האָט ער איהר בעפוילען דעם פּערל אויסצושפּייען, און זי האָט אַזוי געטהאָן.

4

דער ריינער געוויסען

רבי פּנחס בן יאיר איז איינמאָל געגאַנגען אין בית המדרש צו לערנען מיט זיינע תלמידים, ווען ער איז געקומען צו אַ טייך וואָס האָט זיך געפונען אין וועג האָט ער געזעהן אַז דער טייך האָט זי צוגאָסען און עס איז אונמעגליך געווען אריבערצוגעהן. האָט ר' פּנחס אויסגערופען: "גינייי! גינייי!" (אַזוי האָט דער טייך געהייסען) "ווילסטו מיך ניט לאָזען געהן אין בית המדרש?" גלייך דאַרויף האָט דער טייך זיך גע־שפּאָלטען און ר' פּנחס איז אריבערגעגאַנגען.

ווען זיינע תלמידים האָבען זיך דערוואוסט פון דעם נס וואָס איז געשעהן צו זייער רבי, האָבען זיי איהם געפרעגט: "מיר וועלען אויך אַזוי קענען אריבערגעהן דעם טייך?" האָט זיי ר' פּנחס געענטפערט: "ווער עס ווייס אַז ער האָט קיינמאָל אין זיין לעבען בעליידיגט אַ אידען, דער וועט דעם טייך בשלום אריבערגעהן".

5

צוריקגעגעבען כפל כפליים

צוויי אָרימע לייט האָבען געגעבען ר' פּנחס בן יאיר צו בעהאַלטען צוויי סאה (אַזאַ מאָס) גערשטען. האָט ר' פּנחס גענומען און האָט די גערשטען פערזייהט אויף זיינע פעל־דער. ווען די תבואה איז צייטיג געוואָרען האָט ער עס גע־לאָזט שניידען און בעהאַלטען אין זיינע שייערען. נאָכדעם, אַז עס זיינען געקומען די אָרימע לייט און געבעטען זייערע צוויי סאה גערשטען, האָט ר' פּנחס בן יאיר געזאָגט צו זיי: "ברייננט קעמלען און אייזלען און נעהמט צו אייערע גערשטען. עס איז דאָ יעצט אַ סך מעהר ווי צוויי סאה".

6

זיך ניט געלאָזט איבערבעטן

רבי (יהודה הנשיא) האָט איינמאָל פעררופען צו זיך די גרויסע אידישע חכמים מיט דעם צוועק מתיר צו מאַכען שמיטה. רבי פּנחס בן יאיר וועלכער איז געווען געגען אזא פאַרשלאַג איז געקומען צו רבי׳ן און האָט איהם גענומען שטעלען פראגען וועגען דער פערזאמלונג. רבי האָט געוואוסט אז ר׳ פּנחס בן יאיר איז געגען מתיר צו מאַכען שמיטה, האָט ער פּרובירט איהם פעררייידען וועגען אנדערע זאכען, און לסוף האָט איהם רבי געבעטען: "אויב דער האר וויל מיר אָנטהאָן א גרויסען כבוד זאָל ער מיט מיר הייגט עסען א גוטען מיטאג". רבי פּנחס בן יאיר האָט די איינלאַדונג אָנ־גענומען, אָבער אז ער איז געקומען אין רבי׳ס הויף און האָט דאָרט געזעהן ווייסע מוילאייזלען, וועלכע זיינען פערערכעגט פאַר געפעהרליכע חיות, האָט ער אויסגערופען: "מעגען דען אידען האָדעווען אזעלכע געפעהרליכע חיות?" און פאַר כעס איז ער אוועק און האָט מיט רבי׳ן ניט געגעסען.

רבי האָט געשיקט מענשען איבערצובעטען רבי פּנחס בן יאיר. ר׳ פּנחס איז אוועק אין זיין שטאָדט און די שלוחים זיינען איהם נאָכגעגאַנגען. האָט רבי פּנחס געזאָגט צו זיינע שטאָדט לייט: "שטעלט זיך אָרום מיר און לאָזט קיין פרעמ־דען מענשען ניט צו". די שטאָדטלייט האָבען איהם געפאָלגט. זיי האָבען געמיינט אז די פרעמדע מענשען ווילען איהם שלעכטס טהאָן, האָבען זיי איהם פון אַלע זייטען ארומגערינ־געלט. "אָט דיזע מענשען זיינען געשיקט פון רבי מיך איי־בערצובעטען", האָט ר׳ פּנחס ערקלערט צו זיינע שטאָדט־לייט. ווען די שטאָדטלייט האָבען געהערט ווער די שלוחים זיינען און צו וואָס פאַר א צוועק זיי זיינען געשיקט, האָבען זיי פערלאָזען ר׳ פּנחס׳ן כדי די שלוחים זאָלען קענען צו־קומען. האָט ר׳ פּנחס אויסגערופען: "זאָלען מיינע קינדער קומען און מיך ארומרינגלען!" איז אַרונטער א פייער פון הימעל, האָט איהם ארומגערינגעלט פון אַלע זייטען, און ניט צוגעלאָזט צו איהם רבי׳ס שלוחים. ווען רבי האָט פון דעם געהערט האָט ער געזאָגט: "אזוי ווי איך האָב ניט זוכה געווען צו עסען מיט איהם א סעודה אויף דער וועלט האָף איך צו געניסען מיט איהם א סעודה אויף יענער וועלט".

7

זיך נעהיט פון פרעמדעס

רבי שמעון בר כהנא איז געגאנגען אנגעשפארט אויף ר׳ אליעזר. ווען זיי זיינען פערבייגעגאנגען א גארטען, האט ר׳ שמעון געזאגט צו ר׳ אליעזר: ״נעהם מיר ארויס א שטי־קעלע האלץ פון פארקען אום צו רייניגען מיינע צייהן״. און גלייך נאכדעם האט ר׳ שמעון איהם אבגעהאלטען און גע־זאגט: ״ניין, טשעפע ניט דעם פארקען. ווייל אויב דו וועסט אזוי טהאן, וועט יעדער איינער נעהמען אבברעכען א העל־צעל, און אויף אזא אופן וועט מען דעם פארקען צוגעהמען אין גאנצען.״

מסכת כלאים

1

שווער צו זיין אן עניו

רבי איז געווען א גרויסער עניו. ער פלעגט אפט זאגען: "איך בין גרייט צו ערפילען דעם פערלאנג פון יעדען מענ־שען". און איינמאל, אז מען האט גערעדט וועגען רב הונא, דער ראש גלות פון בבל, האט רבי געזאגט: "ווען ער זאל אהער קומען, וואלט איך איהם אבגעגעבען גרויס כבוד. איך וואלט איהם אוועקגעזעצט העכער פון מיר, ווייל ער איז א וויכטיגערער מענש פון מיר און דערצו אויך א גרעסערער יחסן פון מיר. דען ער קומט ארויס פון שבט יהודה און פון דעם צד פון די זכרים, אבער איך קום ארויס פון שבט בנימין און פון דעם צד פון די נקבות".

איינמאל איז צו רבי'ן אריינגעקומען רבי חייא און האט געזאגט: "רב הונא איז דא!" איז רבי שטארק רויט געווא־רען. ער האט זיך פערשעהמט ווייל ער האט זיך דערמאנט אז ער וועט דארפען אוועקזעצען רב הונא'ן העכער פון זיך.

"ניט א לעבעדיגער איז ער געקומען", האט רבי חייא ווייטער געזאגט, "נאר א טויטען האט מען איהם אהער גע־

בראכט אין אן ארון, כדי בעערדיגט צו ווערען אין ארץ ישראל".

רבי האט זיך נאָך מעהר פערשעהמט וואס רבי חייא האט איהם אזוי אויספּרובירט, און מיט כעס האט ער געזאָגט: "געה ארויס אין דרויסען און זעה ווער עס דארף דיך דאָרט".

רבי חייא איז ארויס אין דרויסען און האט דאָרט קיינעם געפונען. האט ער פערשטאנען אז רבי איז בייז געוואָרען אויף איהם. רבי חייא האט אויף זיך גענומען ניט צו צייגען זיך פאר רבי'ן דרייסיג טעג, ווייל דער בייז ווערען פון א רבי איז אזוי ווי א חרם.

ווען די דרייסיג טעג זיינען אריבער האט נאָך אלץ רבי חייא קיין מוטה געהאט זיך צו צייגען פאר רבי'ן. האט זיך אליהו הנביא פערשטעלט אין דעם געשטאלט פון רבי חייא, איז געקומען צו רבי און געפרעגט: "וואָס מאכט חיינט דער רבי?" האט רבי געענטפערט: "א צאָהן טהוט מיר שטארק וועה".

"צייג מיר דעם קראנקען צאָהן", האט אליהו הנביא געזאגט.

רבי האט איהם געצייגט דעם צאָהן. אליהו הנביא האט אויף דעם ארויפגעלייגט א פינגער און גלייך איז דער צאָהן געהיילט געוואָרען.

אויף מאָרגען איז געקומען דער ריכטיגער רבי חייא. "וואָס מאכט דעם רבי'ס צאָהן?" האט ער געפרעגט, ווייל עס איז געווען בעוואוסט, אז רבי האט שטארק געליטען אויף די צייהן.

האט רבי איהם געענטפערט: "זייט דו האָסט נעכטען ארויפגעלייגט דיין פינגער אויף מיין קראנקען צאָהן, לייד איך ניט מעהר".

"איך בין דאָך אבער דאָ נעכטען גאָר ניט געווען", האט רבי חייא זיך געוואונדערט.

רבי האט פערשטאנען, אז דער וואס האט איהם געהיילט זיין צאָהן איז געווען אליהו הנביא, וואס האט זיך פערשטעלט פאר רבי חייא'ן. זעהענדיג ווער עס נעהמט זיך אָן פאר רבי חייא'ן, האט רבי בעקומען גרויס רעספּעקט פאר איהם, און זייט דאן האט ער איהם אבגעגעבען א סך כבוד.

אז מען פלעגט דארפען אריינגעהן אין בית המדרש, פלעגט רבי זאגען: ״זאָל רבי חייא אריינגעהן פריהער פון אלע אנדערע תלמידים״. האט איינמאָל רבי ישמעאל בר׳ יוסי געפרעגט: ״פריהער פון מיר אויך?״ האט רבי גע־ענטפערט: ״חס ושלום! רבי חייא זאל אריינגעהן פריהער פון די אַנדערע תלמידים, אָבער ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי גאָר צוערשט״.

2

רבי׳ס רעספּעקט פאַר ר׳ חייא

רבי פלעגט אימער דערצעהלען די מעלות פון רבי חייא פאַר ישמעאל בר׳ יוסי. איינמאָל האָט זיך געטראָפען אַזא געשיכטע. ר׳ ישמעאל איז אריין אין מרחץ און רבי חייא, וועלכער איז דאָרט געזעסען, האָט זיך פאַר איהם ניט אויפ־געשטעלט, כאָטש ר׳ ישמעאל איז געווען א גרעסערער מאַן פון איהם. ר׳ ישמעאל׳ן האָט עס פערדראָסען און שפּעטער, ווען ער האָט זיך געטראָפען מיט רבי׳ן, האָט ער געזאָגט: ״אָט דאָס איז דער מאַן, וועמען דו לויבסט אזוי שטאַרק?״

״וואָס האָט ער דיר געטהאָן?״ האָט רבי געפרעגט.

״ער האָט מיך געזעהן אריינקומען אין מרחץ און האָט זיך ניט אויפגעשטעלט פאַר מיר״, האָט ר׳ ישמעאל גע־ענטפערט.

האָט רבי געפרעגט ביי ר׳ חייא: ״פאַרוואָס האָסטו ר׳ ישמעאל׳ן ניט אָבגעגעבען דעם כבוד וואָס איהם קומט?״

״זאָל אויף מיר קומען א שטראָף, אויב איך האָב איהם בעמערקט אריינקומען״, האָט ר׳ חייא געענטפערט. ״איך בין דאַן גראָדע געווען אריינגעטהאָן אין א ספר״.

זייט דאַן האָט רבי געגעבען ר׳ חייא׳ן צוויי שומרים וואָס זאָלען איהם אימער בעגלייטען און איהם היטען, אז ער זאָל אין זיין גרויס צוטראָגענהייט ניט אריינפאַלען אין אן אונגליק.

3

די גרויסקייט פון רבי חייא

אָט איז אַ ביישפּיעל וואָס ציינט די אמת׳ע גרויסקייט פון רבי חייא, וועלכער איז בעסער בעקאַנט מיט דעם נאָמען רבי חייא רבה, רבי חייא דער גרויסער.

אַ צייט נאָך ר׳ חייא׳ס טויט האָט ר׳ יוסי געפּאַסט אַכציג תעניתים, ער זאָל זעהן ר׳ חייא׳ן אין חלום. נאָך די תעניתים, אַז ער האָט שוין איהם געזעהן, האָט ר׳ יוסי געהאַט אַזאַ שרעק, דאָס ווייגע הענד האָבען געציטערט און זיינע אויגען זיינען שוואַך געוואָרען. און טאָמער מיינט איהר, אַז ר׳ יוסי איז געווען ניט קיין וויכטיגער מאַן און דערפאַר האָט ער געהאַט אַזאַ שרעק, וועלען מיר אייך דערצעהלען די גרויסקייט פון ר׳ יוסי.

איינמאָל איז געקומען צו רבי יוחנן אַ וועבער און האָט דערצעהלט: „עס האָט זיך מיר גע׳חלום׳ט, אַז דער הימעל איז אַרונטערגעפאַלען, נאָר איינער פון דיינע תלמידים האָט דעם הימעל אונטערגעשפּאַרט און ניט געלאָזט פאַלען צו דער ערד".

„ווייסטו דערקענען דעם תלמיד, אויב דו וועסט איהם זעהן?" האָט ר׳ יוחנן געפרעגט.

„אויב איך וועל איהם נאָר זעהן, וועל איך איהם דערקענען", האָט דער וועבער געענטפערט.

ר׳ יוחנן האָט דורכגעפיהרט אַלע זיינע תלמידים פאַרביי דעם וועבער און דער וועבער האָט דערקענט ר׳ יוסי, אַז ער איז געווען דער תלמיד וועלכען ער האָט אין חלום געזעהן אויפהאַלטען דעם הימעל.

אָט פון דער געשיכטע קען מען זעהן, אַז ר׳ יוסי איז אויך געווען אַ זעהר גרויסער מאַן, אָבער ר׳ חייא איז געווען נאָך גרעסער פון איהם.

ר׳ שמעון בן לקיש האָט געפּאַסט דריי הונדערט תעניתים אַז ער זאָל זעהן ר׳ חייא׳ן אין חלום. אָבער ר׳ חייא האָט זיך צו איהם ניט בעוויזען. ר׳ שמעון בן לקיש האָט זיך דאָס גענומען שטאַרק צום האַרצען און ער האָט געזאָגט: „שוין־זשע האָט ער געלערענט מעהר תורה פון

מיר?" האָט מען איהם געזאָגט: "ער האָט די תורה פער־שפּרייט צווישען אידען מעהר פון דיר, און נאָך מעהר: ער פלעגט געהן פון אָרט צו אָרט, אימער זיין אין גלות, אום צו לערנען די תורה".

"בין איך דען וועניג ארומגעפאָהרען? בין איך דען נים געוועזען אין גלות אזוי ווי ער?" האָט ר' שמעון גע־טענה'ט.

האָט מען איהם געענטפערט: "דו ביסט ארומגעפאָה־רען אליין צו לערנען, אָבער ער איז ארומגעפאָהרען צו לער־נען אנדערע".

4

געשטאָרבען אין דער פרעמד

עולא איז געוועזען א "נחותא", דאָס הייסט איינער וואָס האָט פערלאָזען ארץ ישראל און איז אוועק נאָך בבל. ווען עס איז געקומען זיין צייט פון שטאַרבען, האָט ער גענומען וויינען. האָבען די תלמידי חכמים פון בבל צו איהם גע־זאָגט: "פאַר וואָס וויינסטו? מיר וועלען דיך ברייננגען אין ארץ ישראל". האָט עולא זיי געענטפערט: "וואָס פאַר א טרייסט איז דאָס פאַר מיר, ווען איך פערליר מיין טייערען פערל (די נשמה) אין אַן אונריינער לאַנד? עס איז ניט גלייך איינער וואָס גיט אוים די נשמה אין דעם שוים פון זיין מוטער, צו דעם וואָס הויכט אוים זיין לעצטען אטהעם אין דעם שוים פון א פרעמדער".

מסכת שביעית

1

וואָס דער גוי איז איסען געווען

ר׳ אבא בר זמינא איז געווען אַ שניידער. איינמאָל האָט ער געאַרבייט אין דער הויז פון אַ געצענדריענער אין ארם. האָט דער גוי איהם געגעבען אַ שטיקעל פלייש פון אַ נבלה צו עסען. "איך וועל דאָס ניט עסען!" האָט ר׳ אבא בר זמינא געזאָגט. "עס!" האָט דער גוי געשריען, "אויב ניט, וועל איך דיך דער׳הרג׳ענען". האָט ר׳ אבא געענטפערט: "אויב דו ווילסט מיך הרג׳ענען, קענסטו דאָס טהאָן, אָבער איך וועל קיין נבלה ניט עסען, ווייל איך בין אַ איד און עס איז מיר פערבאָטען".

"הער צו", האָט דער גוי געזאָגט נאכדעם, "אָט יעצט וועל איך דיר אויסזאָגען מיין סוד. איך האָב געמיינט פונקט פערקעהרט. ווען דו וואָלסט יא עסען די נבלה, וואָלט איך דיך דער׳הרג׳עט, ווייל איך גלויב, אַז יעדער מענש דאַרף היטען זיין גלויבען. איז איינער אַ גוי, דאַרף ער זיך פיהרען ווי אַ גוי, איז איינער אַ איד, דאַרף ער היטען אידישקייט".

2

ליעבע צו דער היים

דער מלך דיקליטינוס האָט שטאַרק אונטערדריקט די אײנוואוינער פון דער שטאָדט פּניים. האָבען די מענשען פון דער שטאָדט געזאָגט צום קעניג: "אויב דו וועסט ניט אויפהערען אונז צו דריקען, וועלען מיר אוועקגעהן אין אַן אַנדער לאַנד".

"הער זיי ניט", האָט געזאָגט אײנער פון דעם קעניג'ס ראטגעבער. "זיי וועלען פון דאַנען ניט אַוועק, און אויב יאָ, וועלען זיי שפּעטער צוריק קומען, ווייל לאַנג קענען זיי ניט פערבלייבען אין דער פרעמד, פּונקט אַזוי ווי אַ חיה וואָס איז ערצויגען אין איין לאַנד, קען ניט לעבען אין אַן אַנדער לאַנד און אויב דו ווילסט, קענסטו מיינע רייד אויספּרובירען. נעהם עטליכע חירשען פון דיין לאַנד און שיק זיי אַוועק אין אַן אַנדער לאַנד, וועסטו זעהן אַז זיי וועלען אין אַ צייט אַרום צוריק קומען אַהער".

דער מלך האָט אַזוי געטהאָן. ער האָט גענומען עטליכע הירשען, אַרומגעדעקט זייערע הערנער מיט זילבער אַלס אַ צייכען זיי צו דערקענען ווען זיי וועלען צוריק קומען. אין דריי יאָהר אַרום זיינען זיי צוריק געקומען.

מסכת תרומות

1

די הינט האָבען זיך אָבגערעכענט

אין ציפורין איז געווען אַ קצב וואָס פלעגט קאָרמענע אידען מיט נבלות און טרפות איינמאָל, אין אן ערב שבת, האָט ער זיך אָנגעטרונקען מיט וויין, איז אַרויף אויף'ן דאַך, איז פון דאָרט אַרונטערגעפאַלען און איז גע'הרג'עט געוואָרען. איז ער געלעגען שבת אין מיטען גאַס און הינט האָבען געלעקט זיין בלוט. זיינען אידען געקומען צו רבי חנינא און האָבען איהם געפרעגט אויב מען מעג דעם גע'הרג'עטען קצב אוועקנעהמען, כדי די הינט זאָלען איהם נים אויפעסען. "לאָזט די הינט צורוה", האָט ר' חנינא געענטפערט, "די תורה האָט אָנגעזאָגט, אַז טרפה זאָל מען אָבגעבען צום הונט, און דער קצב האָט די הינט בערויבט און זייער חלק פערקויפט צו אידען, טאָ לאָזט די הינט צוריקנעהמען דאָס וואָס געהערט צו זיי".

2

אידעלע נאטורען

איינער, א מאן, האט פיינד געהאט שעפסען פלייש. איינמאל איז ער געזעסען און געגעסען פלייש, איז פערביי געגאנגען איינער וואס האט געוואלט מאכען שפאס פון איהם, האט ער געזאגט: „זאלסט וויסען זיין, אז דו האסט געגעסען שעפסען פלייש”. און אזוי ווי דער עסער איז געווען זעהר א פעראיידעלטער מענש, האט איהם גענומען זעהר שטארק עקלען און ער איז גלייך געשטארבען.

עטליכע אנטרייבער פון אייזלען האבען זיך אבגעשטעלט אויף אן אכסניא און זיי האבען זיך ביי דעם ווירטה בעשטעלט ארבעס. נאכדעם ווי זיי האבען די ערשטע פארציע אויפגעגעסען, האבען זיי געבעטען א צווייטע פארציע ארבעס. האט ער זיי געגעבען א צווייטע פארציע. „דיזע ארבעס שמעקט ניט אזוי גוט ווי די ערשטע וואס דו האסט אונז פריהער געגעבען”, האבען די אנטרייבער געזאגט. „איך האב אייך ניט געגעבען פון די פריהערדיגע ארבעס”, האט דער ווירטה ערקלערט, „ווייל איך האב אין יענע ארבעס געפונען א טייל פון א טויטע שלאנג”. ווען די אנטרייבער האבען דאס געהערט, איז זיי ניט גוט געווארען און זיי זיינען געשטארבען.

3

דער טרייער הונט

פאסטוכער האבען געמאלקען קיה און די מילך אוועקגעשטעלט אן א זייט. איז געקומען א שלאנג און האט געטרונקען פון די מילך. דאס האט געזעהן דער הונט פון דער סטאדע, אבער די פאסטוכער האבען דאס ניט געזעהן. שפעטער, אז די פאסטוכער האבען געוואלט טרינקען די מילך, האט דער הונט גענומען בילען אום זיי צו ווארנען פון דער געפאהר. די פאסטוכער האבען אבער ניט פערשטאנען זיין בילען און זיי האבען די מילך געטרונקען. גלייך נאכדעם זיינען זיי פון דעם גיפט געשטארבען.

4

די טרייע הויז שלאַנג

איינער האָט זיך געמאַכט אַ מאכל פון צוריבענע קנאָ־בעל און האָט עס אַוועקגעשטעלט אויף שפּעטער צו עסן. דערווייל איז אָנגעקומען אַ שלאַנג פון אַ נאָהנטען באַרג און האָט גענעסען פון דעם מאכל. האָט עס דערזעהן אַ הויז שלאַנג, און די נאַטור פון אַ הויז שלאַנג איז, אַז זי איז זעהר געטריי צו די הויז־מענשען. ווען די הויז־מענשען האָבען שפּעטער געוואָלט עסען פון דעם מאכל, האָט די הויז שלאַנג גענומען שליידערען ערד צו שטערען זייער אכילה, אָבער די הויז־מענשען האָבען די סיגנאַלען ניט פאַר־שטאַנען. דאַן איז די שלאַנג אַליין אַריינגעשפּרונגען אין דער כלי, אין וועלכער דער מאכל האָט זיך געפונען, און די מענשען האָבען דאָס שוין ניט גענעסען.

5

ער גיט אָב כבוד צום הונט

איינער האָט איינגעלאַדען צו זיך אהיים אַ רב. און ווען דער רב איז צו איהם געקומען, האָט דער בעל הבית גענומען זיין הונט און האָט איהם אַוועקגעזעצט נעבען רב.

"וואָס איז דאָס ?" האָט דער רב בייז געפרעגט, "פאַר וואָס קומט מיך אַזוי צו בעליידיגען ?"

"רבי !" האָט דער בעל הבית ערקלעהרט, "ניט איך צו בעליידיגען איז מיין בעגעהר, נאָר איך וויל אָבגעבען מיין הונט אַ ביסעל כבוד, דען ער האָט עס פערדיענט. איינ־מאָל זיינען געקומען מענשען רויבער אין שטאָדט און איי־נער פון זיי האָט געוואָלט צונעהמען מיין ווייב, איז דער הונט אויף איהם אַרויפגעשפּרונגען און האָט איהם צוביסען און געמאַכט פאַר אַ קאַליקע".

6

דער יחיד פאר׳ן כלל

עולא בר קושב איז אנטלאפען פון זיין לאנד, ווייל ער האט ניט געפאלגט די מלכה און זי האט איהם דערפאר פער׳משפט צום טויט. איז ער געקומען צו ר׳ יהושע בן לוי, אין לוד, און האט זיך ביי איהם בעהאלטען. אבער שפיאנען פון דער מלכה האבען אויסגעפונען וואו דער אנטלאפענער בעהאלט זיך, האבען זיי ארומגערינגעלט דעם ארט פון זיינע בעהעלטענים און זיי האבען געזאגט צו די אידען: "אויב איהר גיט אונז ניט איבער דעם אנטלאפענעם, וועלען מיר אויס׳הרג׳ענען אלע אידען פון דעם ארט". איז ר׳ יהושע בן לוי געגאנגען צו עולא בר קושב, האט איהם מיט גוטע רייד געבעטען ער זאל איהם מוחל זיין, און ערקלערט, אז ער מוז איהם איבערגעבען, ווייל עס איז בעסער אז א יחיד זאל אומקומען איידער מען זאל אויס׳הרג׳ענען א שטאדט מיט אידען. און נאכדעם האט ער עולא׳ן איבער־געגעבען צו די שפיאנען.

איידער די געשיכטע האט געטראפען, איז אליהו גע־ווען אן אפטער גאסט ביי ר׳ יהושע בן לוי, אבער נאכדעם ווי ר׳ יהושע האט עולא׳ן איבערגעגעבען צו דער רעגיע־רונג, האט אליהו אויפגעהערט צו איהם צו קומען.

ר׳ יהושע בן לוי האט געפאסט דרייסיג תעניתים כדי אליהו זאל צו איהם ווידער קומען. נאך די תעניתים האט זיך אליהו צו איהם בעוויזען און אז ר׳ יהושע בן לוי האט איהם געפרעגט פאר וואס ער האט אויפגעהערט צו קומען, האט אליהו געענטפערט: "וואס ווילסטו? איך זאל קו־מען צו מענשען וואס גיבען איבער אידען אין גוי׳שע הענד?"

האט ר׳ יהושע געענטפערט:

"איך האב געטהאן ווי דער דין איז, אין א משנה הא־בען מיר געלערענט, אז ווען גוים פאדערען אז זיי ווילען האבען א געוויסען אייגצעלנעם אידען פון א גרופע, און אויב ניט וועלען זיי אויס׳הרג׳ענען די גאנצע גרופע, מעג מען אויסגעבען דעם יחיד, אום צו פערהיטען די לעבענס פון דער גאנצער גרופע".

"דער דין קען זיך זיין אזוי", האָט אליהו געזאָגט, "אָבער אזא פרומער מאַן ווי דו, האָט פאַר קיין פאַל דאָס ניט געדאַרפט טהאָן. בעסער זאָלען אלע אומקומען איידער אידען זאָלען מיט זייערע אייגענע הענד איבערגעבען זייערען א ברודער אין גוי'אישע הענד".

7

די שטראָף פון שונאי ישראל

ר' איסי איז געפאַנגען געוואָרען אין דער שטאָדט ספּסופה צוליעב א בלבול. איז מען געקומען פרעגען ביי ר' יונתן וואָס מען קען טהאָן ר' איסי'ן צו ראַטעווען. האָט ר' יונתן געזאָגט: "לאָזט דעם מת ליגען אין זיינע תכריכים". ער האָט געמיינט מיט דעם צו זאָגען, אז מען זאָל די זאַך לאָזען צורות, ווייל קיינער קען דאָ גאַרנישט העלפען. אָבער ווען ר' שמעון בן לקיש האָט פון דעם געהערט, האָט ער געזאָגט: "עס קען זיין, אז עס וועט מיר אויסקומען אימיצען צו דער'הרג'ענען, און עס קען זיין, אז מען וועט מיך דער־הרג'ענען, אָבער איך וועל זיך געהן שטעלען אין סכנה און ר' איסי'ן בעפרייען".

ר' שמעון בן לקיש איז אהין געקומען, האָט די אויפ־זעהער פון געפענגנים געבעטען מיט גוטע רייד און עס איז איהם געלונגען ר' איסי'ן צו בעפרייען. ביים אוועקגעהן האָט ער צו די גוים געזאָגט: "קומט יעצט צו אונזער זקן און ער וועט אייך בענשען פאַר דעם וואָס איהר האָט מיר צוריק אָבגעגעבען ר' איסי". די גוים זיינען געקומען צו ר' נתן און ער האָט זיי אזוי געבענשט: "דאָס וואָס איהר האָט איהם געוואָלט טהאָן, זאָל מען אייך טהאָן". ווען די גוים זיינען אוועק און זיי זיינען אָנגעקומען געבען א לאַנד וואָס גרעניצט זיך מיט זייערע, האָבען זיי זייערע שכנים דער'הרג'עט.

8

דער אומגעריכטער נס

ר׳ זעירא בר חנינא איז געפאנגען געווארען און מען האט איהם געהאלטען אין דער שטאדט ספסופא. זיינען געקומען ר׳ אימי און ר׳ שמואל צו דער קעניגין, וועלכע האט געהייסען זנבית אום צו בעטען אז זי זאל דעם געפאנגענעם פריילאזען. האט די קעניגין געזאגט: „אזוי ווי איהר האט א גאט, וואס האט אייך זעהר ליעב און טהוט אייך א סך נסים, טא זאל ער אייך יעצט אויך טהאן א נס“. די צוויי שלוחים זיינען געבליבען שטעהן אין א פערלעגענהייט. זיי האבען זיך געטראכט: וועט א נס געשעהן, אדער ניט? פלוצלינג איז אריינגעקומען אן אראבער, טראגענדיג א שווערד אין האנד און האט געזאגט צו דער קעניגין: „אט מיט דיזען שווערד האט דער בעוואוסטער גזלן בר ניצור גע׳הרג׳עט דיין ברודער“. די קעניגין האט זיך שטארק דער־שראקען פון דער בשורה און זי האט געהייסען, אז מען זאל ר׳ איסי פריילאזען.

9

די הארץ הייגנט אן דער בייטעל

ווען ר׳ יוחנן איז איינמאל דורכגעגאנגען א געגענד וואס האט געהייסען קנייה זיינען איהם די דארטיגע מענשען בע־פאלען און בייי איהם גערויבט זיין געלד. ר׳ יוחנן איז נאכ־דעם אוועק אין בית מדרש. ר׳ שמעון בן לקיש, וועלכער איז געוועזען זיין שוואגער, האט איהם געפרעגט א הלכה, אבער ר׳ יוחנן האט איהם ניט געענטפערט. האט ר׳ שמעון געפרעגט א צווייטען מאל, האט ר׳ יוחנן ווידער ניט געענטפערט. „פאר וואס ענטפערסטו מיר ניט?“ האט ר׳ שמעון בן לקיש גע־פרעגט. האט איהם ר׳ יוחנן אזוי ערקלעהרט: „דו ווייסט דאך אז אלע גלידער פון דעם מענשען הייגנען אן דער הארץ און די הארץ הייגנט אן זיין בייטעל געלד, און יעצט אז מען האט ביי מיר צוגענומען מיין געלד בין איך ניט אויפגעלייגט צום לערנען“. ר׳ שמעון בן לקיש האט איהם גענומען ארומ־פרעגען וועגען דער רויבעריי און נאכדעם ווי ר׳ יוחנן האט

איהם דערצעהלט די גאנצע געשיכטע, האט ר׳ שמעון בן לקיש געזאגט: ״קום צייג מיר דעם ארט וואו די רויבער געפינען זיך״. האט ר׳ יוחנן איהם געפיהרט צייגען. ווען זיי זיינען שוין געוועןביי דעם ארט, האט ר׳ שמעון נאך פון ווייטען אנגעהויבען צו שרייען אויף די רויבער. אזוי ווי ר׳ שמעון איז געווען א זעהר שטארקער מאן, האבען די רויבער זיך דערשראקען פאר איהם און זיי האבען געזאגט: ״אזוי ווי דער מאן וועמען מיר האבען בערויבט איז ר׳ יוחנן, וועלען מיר איהם א העלפט פון דעם געלד צוריקגעבען״.

״איך שווער ביי אייער לעבען״, האט ר׳ שמעון בן לקיש געשריען, ״אז איך וועל ביי אייך צונעהמען דאס גאנצע געלד וואס איהר האט ביי איהם גערויבט״.

און ער האט טאקע צוגענומען אין גאנצען.

10

פון א פאסטוך א קעניג

דיקלוט איז געווען א פאסטוך וואס האט געפאשעט חזירים. די קינדער פון רבי יהודה הנשיא פלעגען ליעב האבען מיט איהם זיך צו רייצען און איהם צו שלאגען. יאהרען זיינען אריבער און דער חזירים פאסטוך איז געווארען א מלך. דא האט ער געזוכט א וועג ווי מיט די אידען זיך אבצורעכענען. תאט ער געטהאן אזוי. ער איז געקומען אין פמיים, אן ארט וואס איז געווען ווייט פון אידישען ישוב, און פון דארט האט ער געשיקט א שליח מיט א בריעף צו רבי יהודה הנשיא אז ער מיט נאך א רב זאלען זיך פאר איהם מעלדען מוצאי שבת. און דעם שליח האט ער אנגעזאגט אז דעם בריעף זאל ער דעם אידישען נשיא אבגעבען ערב שבת שפעט אין אווענד, ווען עס ווערט שוין פינסטער. זיין כונה איז געווען דאס אזוי ווי שבת וועלען דאך די אידען ניט פאהרען און דער וועג איז זעהר א ווייטער וועלען זיי ניט קענען קומען צו איהם צו דער צייט וואס ער האט זיי בעפוילען.

רבי יהודה הנשיא האט דעם בעפעהל ערהאלטען גראדע ווען ער און רבי שמואל בר נחמן זיינען געגאנגען זיך בארען לכבוד שבת אין דיווארימע קוואל וואסערן פון טבריא. אויפ׳ן וועג האבען זיי געטראפען א שד מיט׳ן נאמען אנטיגרוס. רבי יהודה האט אויף דעם שד אנגעשריען און איהם

געוואָלט פערטרייבען, אבער רבי שמעון בר נחמן האט גע־זאָגט: "לאָמיר איהם צורוה לאָזען. אפשר איז ער געשיקט געוואָרען צו טהאָן א נס פון אונזערטוועגען".

"וואָס מאכט איהר, אידישע רבנים?" האט דער שד געפרעגט.

האבען זיי איהם פערצעהלט די מעשה מיט דעם בע־פעהל וואס דיקלוט האט זיי געשיקט.

"זאָרגט זיך ניט", האט דער שד געזאגט. "אייער בע־שעפער וועט אייך טהאָן א נס".

מוצאי שבת איז געקומען דער שד, האט זיי ביידען גע־נומען אויף זיינע פלייצעס און אין איין רגע זיינען זיי שוין געווען ביים מלך. אז די דיענער האבען געמעלדעט דעם מלך דאס די אידען זיינען שוין דאָ, האט ער געזאגט: "זיי זאָלען זיך ניט צייגען פאר מיר איידער זיי וועלען זיך באָדען אין מרחץ".

און א מרחץ האט מען פאר זיי אנגעגרייט וועלכען מען האט געהייצט זיבען טעג מיט זיבען נעכט. אבער אנטיגרוס, דער גוטער שד, איז ווידער געקומען צו הילף און האט גע־מאכט אז די צוויי אידישע גדולים זאָלען ניט צוברענט ווערען. ענדליך אז מען האט זיי געבראכט פאר'ן מלך האט ער צו זיי געזאגט:

"דערפאר וואס אייער גאָט טהוט אייך נסים מיינט איהר אז איהר האט א רעכט צו בעליידיגען א מלך?"

האבען די צוויי אידישע חכמים איהם געענטפערט:

"ווען דיקלוט האט געפאשעט חזירים האבען מיר איהם בעליידיגט, אבער יעצט אז ער איז דיקלוט דער קעניג בעליי־דיגען מיר איהם ניט".

"און דאָך", האט דיקלוט געזאָגט, "דארף מען געדענקען דעם כלל, אז מען טאָהר זיך ניט משעפען מיט א קליינעם גוי ווייל ער קען אמאָל ווערען א גרויסער גוי".

מסכת מעשר שני

1

עס ווענדעט זיך אָן דער צייט

איינער א מאן איז געקומען צו רבי יוסי בר חלפתא און האט איהם געבעטען ער זאל איהם פותר חלום זיין. עס האט זיך איהם גע׳חלום׳ט אז ער האט אויף זיך געטראגען א קרוין אויסגעפלאָכטען פון לאָרבער בלעטער. האט איהם ר׳ יוסי געזאגט: "דאס צייגט אז דו וועסט דערהויבען ווערען".

א צייט שפעטער איז געקומען אן אנדער מאן און האט אויך דערצעהלט דאס זעלבע: "עס האט זיך מיר גע׳חלום׳ט אז איך האב געטראגען א קרוין פון לאָרבער בלעטער". האט איהם ר׳ יוסי געזאגט: "דאס ווייזט אז מען וועט דיך שלאָגען".

"פאר וואס האסטו דעם אנדערן, וואס האט אויך געהאט אזא חלום געזאגט אז ער וועט דערהויבען ווערען און מיר זאָגסטו אז מען וועט מיך שלאָגען?" האט דער מאן גע־טענה׳ט.

"גאנץ פשוט", האט ר׳ יוסי בר חלפתא ערקלעהרט. "יע־נער האט דעם חלום געטרוימט אין דער צייט ווען אוילבערט

בוימער האבען געהאלטען אין בליהען, אבער דיר האט זיך דאס גע׳חלום׳ט יעצט, ווען מען קלאפט די אליווען ארונטער פון די בוימער״.

2

ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי איז פותר חלומות

איינער איז געקומען צו ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי און האט געזאגט: ״עס האט זיך מיר גע׳חלום׳ט אז איך האב אויף זיך געטראגען א רייסטער מיט צוועלף בלעטער אין דעם״.

״דאס צייגט אז די דעקע פון דיין אייזעל האט צוועלף לאטעס אויף צוועלף צוריסענע ערטער״, האט ר׳ ישמעאל ערקלעהרט.

עס איז איינמאל געקומען א גוי צו ר׳ ישמעאל און האט געזאגט: ״עס האט זיך מיר גע׳חלום׳ט אז איך האב פערשלונגען א שטערן״.

״די נשמה זאל דיר ארויס!״ האט ר׳ ישמעאל אויסגעשריען. ״דו האסט גע׳הרג׳עט א אידען, ווייל א איד איז געגליכען צו א שטערן. אין פסוק שטעהט: דרך כבב מיעקב, פון יעקב איז א שטערן ארויס״.

צו ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי איז איינמאל געקומען א מאן און האט געזאגט: ״איך האב געזעהן אין חלום ווי אין מיין וויינגארטען וואקסט חריין״. האט איהם ר׳ ישמעאל פותר חלום געווען: ״דיין וויין וועט ווערען עסיג און דו וועסט אין דעם אריינטהאן חריין און עסען״.

״מיר האט זיך גע׳חלום׳ט אז מען האט מיר געהייסען בייגען מיין פינגער ארונטער״, האט א מאן געזאגט צו ר׳ ישמעאל.

״בעצאהל מיר פאר פותר חלום זיין״, האט ר׳ ישמעאל געבעטען.

בעצאהלען האט דער מאן ניט געוואלט, אבער ער איז געקומען א צווייטען מאל מיט אן אנדער חלום:

"עס האָט זיך מיר גע'חלום'ט אז מען האָט מיר געתייר־פען בלאָזען מיט'ן מויל".

האט ר' ישמעאל ווידער געפאָדערט אז דער מאן זאל איהם בעצאָהלען פאר פותר חלום זיין.

ווידער האט דער מאן זיך ענטזאגט צו בעצאָהלען, און ער איז געקומען א דריטען מאָל מיט א דריטען חלום:

"מען האט מיר אין חלום געהייסען צייגען מיט א פינגער ארויף".

"האָב איך דיר דען ניט פריהער געזאָגט אז דו מוזט מיר בעצאָהלען?" האט ר' ישמעאל געזאגט. "נאָר פון דעסט־וועגען וועל איך דיר פותר חלום זיין. דאס וואס מען האט האט דיר געהייסען דיין פינגער ארונטערבויגען איז א סימן אז א גרויסער רעגען וועט פאלען אויף די ווייץ וואס געפינט זיך אין דיין שפייכלער. דאס וואס מען האט דיר געהייסען בלאָזען מיט'ן מויל צייגט אז די ווייץ וועט זיך אויפבלאָזען און געשוואָלען ווערען פון די צופיעל וואסער, און דאס וואס מען האט דיר געהייסען צייגען מיט'ן פינגער ארויף, מיינט עס אז די ווייץ וועט אויפגעשפראָצט ווערען פון נאסקייט און וועט פערדארבען ווערען".

3

אן אויסגעטראכטער חלום

א געצענדיענער האט איינמאָל געזאגט: "איך וועל געהן און האבען א ביסעל שפאס מיט דעם אידישען זקן". ער האט מיט דעם געמיינט ר' ישמעאל'ן. איז ער געקומען צו ר' ישמעאל און האט אזוי דערצעהלט:

"עס האט זיך מיר גע'חלום'ט אז איך האב געזעהן פיער צעדערבוימער, פיער פייגענבוימער, אויך א צאָהל שטאַנגען, און אן אקס איז געווען אויסגעצויגען אויף א משא, און איך בין געזעסען ניט שלאָפעדיג, ניט וואכעדיג".

"די נשמה זאל דיר ארויס!" האט ר' ישמעאל אויסגע־שריען. "דיר האט זיך דאס ניט גע'חלום'ט, נאָר כאָטש די האָסט די זאכען אליין אויסגעטראכט פון דיין קאָפּ, וועל איך דיר דאָך געבען אן ערקלעהרונג: די פיער צעדערבוימער זיינען די פיער זייטען פון א בעט, די פיער פייגענבוימער

זיינען די פיס פון דער בעט, די שטאנגען זיינען די ברעטלעך וואס זיינען אויסגעלייגט פון אויבען, די משא איז די שטרוי וואס איז אויסגעבעט אויף די ברעטלעך, און דער אקס איז די פעל וואס איז איבערצויגען איבער׳ן שטרויענעם מאטראץ. אויף אזא בעט וועסטו ליגען ניט טויט, נים לעבעדיג״.

און אזוי איז מיט דעם ליץ געשעהן.

4

די ווירקונג פון חלומות

א פרוי איז איינמאָל געקומען צו ר׳ אליעזר און האט דערצעהלט: ״עס האט זיך מיר גע׳חלום׳ט אז די מיתר פאָסט פון מיין הויז איז צובראָכען״.

״ס׳איז א סימן אז דו וועסט האבען א בן זכר״, האט ר׳ אליעזר איהר פותר חלום געווען.

״די פרוי איז אוועק אהיים און האט טאקע געבוירען א אינגעלע. א קורצע צייט שפעטער איז זי ווידער געקומען צו ר׳ אליעזר, אבער זי האט איהם ניט געטראפען אין דער היים.

״וואס דארפסטו איהם?״ האבען די תלמידים איהר געפרעגט.

״איך האב געוואָלט ער זאל מיר פותר חלום זיין״, האט די פרוי גענטפערט. ״עס האט זיך מיר גע׳חלום׳ט אז די מיתר פאָסט ביי מיר אין הויז איז צובראכען״.

״עס איז א סימן אז דיין מאן וועט שטארבען״, האבען די תלמידים איהר פותר חלום געווען.

ווען ר׳ אליעזר איז געקומען און די תלמידים האבען איהם דערצעהלט די געשיכטע ווי זיי האבען דער פרוי פותר חלום געווען, האט ר׳ אליעזר אויף זיי זיך אנגעבייזערט: ״איהר האט א מענשען גע׳הרג׳עט! ווייל א חלום געהט נאָכ׳ן מויל, ווי מען איז דאס פותר אזוי געשעהט עס אין דער ווירקליכקייט״.

5

א חלום אויף איין פוס

איינער א מאן איז געקומען צו ר׳ עקיבא און האט דערצעהלט: ״עס האט זיך מיר גע׳חלום׳ט אז מיין פוס איז איינגעדארט געוואָרען״.

"דאס צייגט אז דו וועסט האבען א מאָנערן יום טוב, אָהן פלייש", האט ר' עקיבא ערקלעהרט, "ווייל רגל איז אי א פוס, אי א יום טוב".

שפעטער איז געקומען אן אנדער מאן און האט דער־צעהלט אז ער האט געזעהן אין חלום אז זיין פוס איז גע־ווארען זעהר דיק".

"דאס צייגט אז דו וועסט האבען א סך פלייש אויף יום טוב", האט ר' עקיבא געענטפערט.

6

שלעכטער חלום, סימן אויף גוטעס

רבי עקיבא האט איינמאָל בעמערקט ווי איינער פון זיינע תלמידים זיצט אין בית המדרש און זיין פנים איז זעהר פערטרויערט. האט איהם ר' עקיבא געפרעגט: "פארוואס ביזטו אזוי אומעטיג?" האט דער תלמיד געענטפערט: "איך האב געהאט א שלעכטען חלום. דריי זאכען האט מען מיר אין חלום אנגעזאגט. ערשטענס, אין אדר וועל איך שטארבען. צווייטענס, אז איך וועל נים אנזעהן ניסן. דריטענס, אז דאָס וואָס איך וועל זייהען וועל איך נים שניידען".

"דיזע דריי שלעכטע זאכען וואס דו האסט געזעהן אין חלום זיינען גראדע גוטע", האט איהם ר' עקיבא ערקלעהרט. "דאס וואס מען האט דיר געזאגט אז דו וועסט שטארבען אין אדר, מיינט אז דו וועסט זיך אבגעבען מיט דיין גאנצען לעבען פאר דער תורה און דו וועסט דורך דעם ווערען גרויס און בעריהמט, ווייל "אדר" מיינט גרויסקייט און בעריהמט־קייט. דאָס וואָס מען האָט דיר געזאָגט אז דו וועסט מעהר ניט אנזעהן ניסן, מיינט אז דו וועסט קיינמאָל קומען צו א נסיון, און דאס וואס מען האט דיר געזאגט אז דאס וואס דו וועסט זייהען וועסטו ניט שניידען, מיינט אז דו וועסט הא־בען קינדער און זיי וועלען ביי דיר לאנג לעבען".

מסכת בכורים

1

כבוד צו א שווינגערפאטער

ר׳ יהודה בר חייא פלעגט אבגעבען גרויס כבוד צו זיין שווער ר׳ ינאי. יעדען ערב שבת פלעגט ער מאכען א שפאציער צו דעם געגענד וואו ר׳ ינאי האט געוואוינט, ער פלעגט זיך אוועקזעצען אויף א הויכען בארג, כדי ער זאל זעהן פון וויי־טען ווי זיין שווער קומט אן און ער זאל פאר איהם אויפ־שטעהן.

זיינע תלמידים האבען איינמאל געפרעגט ביי ר׳ יהודה: ״עס איז דאך געוויס אז מען זאל אויפשטעהן פאר א תלמיד חכם ווען ער איז פיער איילען נאהנט, אבער דארפסטו דען אויפשטעהן פאר ר׳ ינאי ווען ער געפינט זיך נאך אזוי ווייט?״

״פאר׳ן בארג סיני דארף מען זיך אויפשטעלען אפילו פון דער ווייטענס״, האט זיי ר׳ יהודה געענטפערט. מיינען האט ער געמיינט דאס אזוי ווי זיין שווער איז געווען א תלמיד פון ר׳ יוסף וועלכער האט געהאט דעם צונאמען ״סיני״, קומט דעם תלמיד דעם זעלבען כבוד ווי דעם רבי.

אזוי רעגעלמעסיג איז ר׳ יהודה געווען מיט זיינע ערב

שבת׳דיגע בעזובען, דאס איין פרייטאג, ווען ער האט פער־
פעהלט צו קומען, האט ר׳ ינאי זיין שווער געזאגט:

״ניט אומזיסט האט ער פערפעהלט צו קומען. איך זאל
זאגען אז ער איז ניט געקומען צוליעב קראנקהייט? גלויב
איך ניט דאס עס קען קומען קראנקהייט אויף אזא צדיק ווי
מיין איידים. עס מוז ניט אנדערש זיין ווי ער איז גע־
שטארבען.״

2

א גרויסער קענער אבער אהן מזל

רבי שמעון בר ווא איז א חוץ דעם וואס ער האט גע־
קענט א סך תורה איז ער אויך געווען געלערענט אין וועלט־
ליכע זאכען. ער איז דערצו געווען בעקאנט אין אלערליי
מסחורים און איז געווען א גרויסער מבין אויף פערל און
בריליאנטען. אבער טראץ זיין גרויסע וויסענשאפט איז ער
געווען אזא גרויסער ארימאן דאס ער האט ניט געהאט א
בולקעלע צו עסען. ער האט פערלאזען בבל, וואו ער האט גע־
וואוינט, און איז אוועקגעפאהרען זוכען גליקען אין ארץ
ישראל. און דאך, טראץ דעם וואס ער האט שוין געהאט א
גרויסען נאמען אין ארץ־ישראל האט ער דארט קיין שטעלע
געקענט בעקומען. וואו עס איז נאר געווען א שטעלע, אדער
אן אמט, האט מען עס געגעבען צו איינגערע און וועניגער פע־
היגערע מענשען פון איהם. ר׳ יוחנן האט אויף איהם געלעזען
דעם פסוק: ״לא לחכמים לחם״—די קלוגע און געלערענטע
איז ניט בעשערט צו האבען אויף ברויט.

א צייט שפעטער איז ר׳ שמעון ווידער געפאהרען נאך
ארץ ישראל. דיזען מאל אויף דער איינלאדונג פון ר׳ אבהו,
וועלכער האט איהם געשיקט א בריעף און אין דעם בריעף
האט ר׳ אבהו אריינגעלייגט זיינע א ווייסע תאאר פון קאפ,
צום צייכען אז ער איז שוין אלט און קען אויף זיך מעהר
ניט טראגען ד לאסט פון זיין ישיבה, און דארום לאדט ער
איין ר׳ שמעון אז ער זאל קומען און איבערנעהמען זיין אמט.

אבער ר׳ שמעון האט דעם אמט ניט בעקומען, און ר׳
אבהו האט מיט פערדרוס אויסגערופען:

״ווען מען זאל קענען אראבנעהמען די ערד פון דיינע
אויגען, ר׳ יוחנן, (ר׳ יוחנן איז שוין דאן געווען טויט) און

דו זאָלסט זעהן וואס פאר א פערקעהרטע וועלט מיר האבען. איך, וואס איך בין א ניעדריגער מענשעלע נעגען ר׳ שמעון בין יא געווארען א ראש ישיבה און ר׳ שמעון וועלכער איז אזא גרויסער מאן קען ניט ווערען ראש ישיבה!״

מסכת שבת

1

וועס קינדער לערנען

ר׳ יהושע פלעגט יעדען ערב שבת פערהערען זיין איי־ניקעל. איין פרייטאג האט זיך געמאכט אז ער האט אויף דעם פערגעסען און ער איז אוועק אין די בעדער פון טבריה זיך באדען לכבוד שבת. איז ער דארט געשטאנען און זיך אנגעשפארט אויף די שולטערן פון ר׳ חייא בר בא. פלוצלונג האט זיך ר׳ שמעון דערמאנט אז ער האט דעם פרייטאג זיין אייניקעל ניט פערהערט האט ער זיך גענומען איילען אוועק־צוגעהן פון מרחץ. ר׳ חייא האט איהם געוואלט אבהאלטען, זאגענדיג אז ער איז ניט מחויב צוליעב אזא זאך פערלאזען דעם מרחץ, אבער ר׳ שמעון האט אויסגערופען: "חייא, מיין זוהן, עס איז עפעס ביי דיר א קליינינקייט? ווייסטו דען ניט אז ווער עס הערט א פרשת חומש פון א קינד איז גלייך גוי ער האט געהערט די תורה פון בארג סיני?"

2

ווען א מענש וואלט געהאט צוויי מיילער

ר׳ שמעון בן יוחאי האט איינמאל געזאגט:

"ווען איך וואלט געווען דערביי ווען די אידען האבען בעקומען די תורה פון בארג סיני, וואלט איך זיך אוועקגע־

שמעלט און געפּאָדערט ביי דעם אויבערשטען אז ער זאל גע־
בען יעדען מענשען צוויי מיילער, איין מויל אויף צו לערנען
תורה און דעם אנדער מויל אויף דאַוונען און אויף זיינע בע־
דערפנעסען אין לעבען".

גלייך דארויף האט ר' שמעון בן יוחאי חרטה בעקומען
אויף זיינע רייד און ער האט געזאגט:

"ווען א מענש האט בלויז איין מויל ליידעט די וועלט
אזוי פיעל פון לשון הרע און רכילות, היינט ווי ביטער וואָלט
שוין געווען ווען דער מענש וואָלט געהאט צוויי מיילער!"

3

קיינער קען זיך ניט אליין

"גלויב ניט אין זיך ביז דעם טאָג פון דיין טויט", הא־
בען די חכמים אונז געלערענט. עס מיינט אז קיין מענש איז
ניט זיכער פון זינד ביז דעם לעצטען טאָג פון זיין לעבען.

עס איז געווען איינמאָל א חסיד, א פרומער מאן, וואָס
האט די רייד פון די חכמים אזוי איבערגעלייגט:

"גלויב ניט אין זיך ביז דו קומסט אין דיינע עלטערע
יאהרען, אָט אזוי ווי איך".

איז געקומען א שד'יכע, האָט זיך פארשטעלט אלס
א שעהנע פרויענצימער און האט דעם אלטען פרומען מאן
פערפיהרט. נאכדעם האט דער אלטער שטארק חרטה בע־
קומען און האט זיך זעהר געערגערט אויף זיין זינד. איז די
שד'יכע ווידער געקומען צו איהם און געזאגט: "זאָלסט זיך
ניט ערגערן, דען איך בין בלויז א רוח, קיין מענש. איך האב
דיר געוואלט בלויז צייגען, אז דו זאָלסט וויסען אז דו ביזט
אזוי ווי אלע מענשען, און אז דו דארפסט זיך ניט האלטען
פאר בעסער און פרימער פון אנדערע".

4

זיך איינגעקויפט ביי דער מאכט

ווען ר׳ יונתן פלעגט זיך דערוויסען אז עס קומט פאן אין שטאדט א גרויסער שררה פלעגט ער איהם שיקען אנקעגען שעהנע מתנות. ער פלעגט די זאך אזוי ערקלעהרען: ״טאמער קומט פאר פאר׳ן שררה דער משפט פון א יתום, אדער פון אן אלמנה איז גוט אז איך זאל ביי איהם זיין אן אנגענומענער מענש און זאל קענען ריידען א ווארט פאר זיי״.

.5

ניט געפאָלגט די ווארנונג

פון סכות ביז חנוכה איז די געפעהרליכסטע צייט צו פאהרען אויפ׳ן ים. איינמאל האט א מאן מיט׳ן נאמען אהא פון דער שטאדט אסיא זיך געגרייט צו פאהרען אויפ׳ן ים באלד נאך סכות, האט צו איהם א רוימישע דאמע געזאגט: ״אין אזא צייט ווילסטו פאהרען איבער׳ן גרויסען ים?״ אויך האט זיך זיין פאטער געוויזען צו איהם אין חלום און האט איהם געווארנט אז ער וועט שטארבען אהן קבורה, עס הייסט אז ער וועט דערטרונקען ווערען אין ים. אבער אהא האט ניט געפאלגט די דאמע און אויך ניט דעם חלום, און אזוי ווי מען האט איהם אנגעזאגט אזוי איז געשעהן.

6

די תפלה פון א רבים

ר׳ כהן, דער ברודער פון ר׳ חייא בר אבא, פלעגט אפט רייזען איבער׳ן ים. איינמאל האט ער געזאלט אבפאהרען פון דערהיים אויף א שיף צווישען סכות און חנוכה, האט ער געזאגט צו זיין ברודער: ״בעט גאט פאר מיר אז איך זאל האבען א גליקליכע רייזע, אהן שטורעמס״. האט דער ברודער איהם געענטפערט: ״געוויס וועל איך גאט בעטען פאר דיר.

אבער זיי דארפסט וויסען אז נאך סכות זאגען אלע משיב הרוח ומוריד הגשם, און דאס איז א געבעט אויף רעגען און ווינטען. קענסטו זיך אויף מיין תפלה ניט פערלאזען ווייל די תפלת פון רבים ווערט בעסער אנגענומען אלס די תפלת פון א יחיד. א כלל וועל איך דיר געבען: פון דער צייט וואס דו בינדסט ארום דיין לולב פערבינד אויך דיינע פיס און בלייב אין דער היים".

7

ניט אלע פרויען זיינען גלייך

ווען רבי עקיבא איז נאך געווען אן ארימער פאסטוך און האט געלעבט מיט זיין פרוי, די פערטריבענע טאכטער פון דעם רייכען כלבא שבוע, אין גרויס דחקות, האט ער איהר צוגעזאגט אז ווען ער וועט אמאל ווערען רייך און גרויס וועט ער איהר קויפען א "גאלדענע שטאדט", דאס איז געווען אזא גאלדענע ציערונג וואס פרויען פלעגען טראגען אויפ'ן קאפ, און אויף דער ציערונג איז געווען אויסגעקריצט א מיניאטור בילד פון ירושלים.

ר' עקיבא האט געהאלטען ווארט. עס איז געקומען די גליקליכע צייט ווען זיין פרוי האט די לאנג ערווארטעטע "גאלדענע שטאדט" בעקומען.

אבער ווען די פרוי פון ר' גמליאל האט דערזעהן די ציערונג האט זי מקנא געווען די פרוי פון ר' עקיבא, און זי האט געבעטען ביי איהר מאן, ער זאל איהר אויך קויפען אזא גאלדענע שטאדט.

"זאג מיר", האט ר' גמליאל געזאגט צו זיין פרוי, "דו האסט דען זיך געאפפערט פאר מיר אזוי ווי זי האט זיך געאפפערט פאר איהר מאן? זי פלעגט דאך פערקויפען דעם צופ פון איהר קאפ און איהם געבען דאס געלד, כדי ער זאל קענען זיצען און לערנען".

8

א קרבן פאר'ן צדיק

ר' אלעזר איז איינמאָל געקומען צו א פערזאמלונג אין דער שטאָדט פניית. איז אריינגעקומען א רוימישער אפיצער, האט איהם א הויב געטהאָן פון אָרט און זיך אליין אוועקגע־זעצט אויף דעם.

"עס מוז דאָך עפּעס זיין אין דעם וואס פון אלע מענשען איז איהם איינגעפאלען גראדע מיין פלאץ אוועקצונעהמען", האט ר' אלעזר געזאָגט. "איך וועל ניט אוועקגעהן פון דאנען ביז איך וועל אויסגעפינען. וואס דאָ וועט ווייטער פאָרקומען".

אונטער דעם אָרט וואו ר' אלעזר איז געזעסען האט זיך געפונען א שלאנג. ווי נאָר דער אפיצער האט זיך אוועק־געזעצט איז די שלאנג ארויס פון איהר בעהעלטעניס, האט איהם א ביס געטהאָן, און פון דעם ביס איז דער אָפיצער געשטאָרבען.

איינער פון די חכמים וואס איז דערביי געווען האט דערמאָנט דעם פסוק: ואתן אדם תחתיך—אן אנדערער וועט זיין א קרבן פאר דיר.

איינער פון בר קפרא'ס תלמידים איז ארויס אין וואלד האקען האָלץ. ניט ווייט פון דעם אָרט איז געשטאַנען א גערט־נער און האט געשניטען פייגען צום טריקענען. פלוצלונג האט דער גערטנער בעמערקט א גרויסע שלאנג נעבען בר קפרא'ס תלמיד. "ענטלויף! ענטלויף!" האט דער גערטנער צו איהם אויסגעשריען. "א שלאנג געהט דיר נאָך". דער תלמיד איז אנטלאָפען. דאן האט די שלאנג געלאָזט דעם תלמיד לויפען און האט זיך א וואָרף געטהאָן צו דעם גערטנער.

ביי ר' יהודה הנשיא איז געווען א קנעכט מיט'ן נאָמען גרמניא (גערמאַנוס). איינמאָל האָט איהם דער נשיא געשיקט אז ער זאל בעגלייטען ר' חילא אהיים. אויפ'ן וועג איז אנגע־קומען א משוגענער הונד און האט געוואלט בייסען ר' חילא'ן.

האט דער קנעכט אויף דעם הונד אנגעשריען, האט דער הונד אבגעלאָזען ר׳ חילא׳ן און איז אנגעפאלען אויפ׳ן קנעכט.

דאס זיינען אלץביישפיעלען ווי דער צדיק ווערט פער־היט פון שלעכטס און אן אנדערער פאלט אלס קרבן פאר איהם.

9

א גוט וואָרט איז א נבואה

ר׳ יונה און ר׳ יוסה זיינען איינמאָל געגאנגען מבקר חולה זיין ר׳ אחא׳ן וועלכער איז געווען זעהר קראנק. אויפ׳ן וועג האבען זיי געהערט ווי איין פרוי פרעגט ביי א צווייטער „דיין ליכט האט זיך פערלאָשען?״ און די אנדער פרוי האט געענטפערט: „עס איז ניט פערלאָשען געוואָרען און וועט ניט פערלאָשען ווערען די ליכט וואס בעלייכט די אידען אין גלות״. האבען זיי דאס אנגענומען פאר א נבואה אז ר׳ אחא וועט לעבען בלייבען.

10

משנה מקום—משנה מזל

ר׳ יוחנן איז איינמאָל געגאנגען איבער׳ן מארק. האט ער דארט געזעהן א מאן פערקויפען צוקערקעס. „פון אזא קליי־ניגקייט פערדיענסטו אויפ׳ן לעבען?״ האט ר׳ יוחנן פער־וואונדערט געפרעגט דעם מאן. „יא״, האט דער מאן געענט־פערט.

ר׳ יוחנן איז נאכדעם אוועק ווייטער. א שטונדע שפע־טער איז ר׳ יוחנן ווידער פערבייגעגאנגען דעם צוקערקע סוחר, האט דער סוחר צו איהם געזאגט: „זייט דו האָסט מיך פריהער געזעהן און געמאכט חוזק פון מיין פרנסה האב איך גאָרנישט געלייזט״.

„זוך זיך אויס אן אנדער אָרט״, האט ר׳ יוחנן איהם געראטהען, „ווייל אז מען ענדערט א נאָמען, אדער מען ענ־דערט א פּלאץ, ווערט דער מזל בעסער״.

11

אַלץ ווי איינער גלויבט

ווער עס גלויבט אין מכשפים און אין שטערנזעהער, דעם טרעפט זייערע נביאות.

א מאָל איז געווען א גר וועלכער איז פריהער, איידער ער איז געוואָרען א איד, געווען א שטערנזעהער. איינמאָל האט ער געדארפט געהן אין וועג. האט ער געזאגט צו זיך: "היינט זאל איך זיך לאָזען געהן? עס שטעהט דאָך מיר פאָר א סכנה!" ווייל לויט זיין שטערנזעהעריי האָט איהם געזאָלט טרעפען אן אונגליק.

אבער גלייך צוריק האט ער חרטה בעקומען אויף זיינע רייד און האט געזאגט:

"ניט אומזיסט בין איך דאָך געווארען א מיטגליעד פון דער הייליגער אומה. דאס האב איך געטהאָן אום איך זאָל אוועקווארפען די אלע נארעשקייטען פון כשוף און שטערנזעהעריי. לאָמיך געהן אין וועג און זיך פערלאָזען אויף דעם הייליגען נאָמען פון דעם האר פון דער וועלט".

איז ער אוועק. אויפ'ן וועג איז דעם גר בעפאלען א ווילדע חיה און זי האט איהם שיער צוריסען. דער גר האט זיך געראטעוועט מיט דעם וואס ער האט צו דער חיה אבגעגעבען זיין אייזעל, וועלכע די חיה האט אויפגעגעסען אנשטאט איהם.

12

חכמה בעשיינט דעם פנים

ר' אבהו איז איינמאָל געקומען אין טבריה. האָבען איהם געזעהן ר' יוחנן'ס תלמידים און זיי האבען בעמערקט אז זיין פנים שיינט. זיינען די תלמידים געקומען צו ר' יוחנן און געזאָגט: "ר' אבהו האט געמוזט געפינען עפעס אן אוצר".

"וואָרום דענקט איהר אזוי?" האט ר' יוחנן געפרעגט.

"ווייל זיין פנים לייכט זעהר", האבען די תלמידים געענטפערט.

"אפשר האט ער נעפונען עפעס א נייע תורה?" האט ר' יוחנן געזאגט.

ר' יוחנן איז אליין אוועק צו ר' אבהו און איהם גע־פרעגט: "וואס פאר א נייע תורה האסטו געפונען?"

"איך האב געפונען אן אלטע תוספתא" (ביילאגע צו דער משנה), האט ר' אבהו געענטפערט, און איך האב דארט געלערנט נייע זאכען וועלכע איך האב ביז יעצט ניט גע־וואוסט".

13

יחוס און כבוד

צווישען די משפחות פון ר' הושעיא און די משפחות פון בר פזי איז פאר א לאנגע צייט אנגעגאנגען א קאנקורענץ. די משפחות פון ביידע צדדים פלעגען יעדען טאג קומען בעגריי־סען דעם נשיא. עס איז געוועזן איינגעפיהרט אז די משפחות פון ר' הושעיא פלעגען אריין פריהער און ארויס פריהער פון די משפחות פון בר פזי, ווייל זיי האבען שוין אויף דעם גע־האט א חזקה. האבען די משפחות פון בר פזי געטהאן א שדוך מיט דער פאמיליע פון דעם נשיא, און נאכדעם אז זיי זיינען געווארען דעם נשיא'ס מחותנים האבען זיי געוואלט אז מען זאל זיי לאזען אריינקומען און ארויסגעהן פריהער פון די אנדערע.

האט מען די פראגע פארגעבראכט פאר ר' אימי, האט ר' אימי גע'פסקנ'ט אז טראץ דעם וואס די משפחות פון בר פזי זיינען דערהויבען געווארען האבען זיי בלויז די זעלבע רעכטע ווי די אנדערע, אבער זיי שטעהען ניט העכער פון זיי, און אזוי ווי די משפחות פון ר' הושעיא האבען א חזקה קען מען ביי זיי דאס ניט אוועקנעהמען.

צוויי משפחות זיינען געווען אין צפורי. איין משפחה איז בעשטאנען פון אריסטאקראטען, קלוגע מענשען, בעלי עצה, די אנדערע איז בעשטאנען פון א נידעריגע קלאס, גאנץ פשוט'ע מענשען. יעדען טאג אז זיי פלעגען געהן בעגריסען דעם נשיא פלעגען די אריסטאקראטען אריינקומען און ארויס־

געהן צוערשט, און נאָך זיי פלעגן אריינקומען די נידעריגערע קלאַס מענשען. האבען די מענשען פון נידעריגערען קלאַס זיך גענומען צום לערנען, זיינען געוואָרען גרויסע לומדים, און דאן האבען זיי געפאָדערט אז מען זאל זיי אריינלאָזען צום נשיא פריהער פון די אריסטאָקראַטען, וועלכע האבען גע־קענט ווייניגער פון זיי.

האט מען וועגען דעם געפרעגט ביי ר' שמעון בן לקיש. ר' שמעון האט די פראגע איבערגעגעבען צו ר' יוחנן צו ענט־שיידען, און ר' יוחנן האט אזוי גע'פסקנ'ט: "א ממזר וואס איז א תלמיד חכם שטעהט העכער פון א כהן גדול וואס איז אן עם הארץ".

14

א נאָבעלער ביישפיעל

ר' יוחנן האט געליטען אויף צייהנוואויטאָג. פלעגט ער געהן צו דער טאָכטער פון איינעם א גוי'אישען בעאמטען אין טבריה וועלכע פלעגט איהם קורירען. איינמאָל איז ער צו איהר געקומען פרייטאג פארנאכט און האט געפרעגט, אויב ער וועט מאָרגען אויך דארפען נעהמען מעדיצין. האט די גויה איהם געענטפערט: "מאָרגען וועסטו נים דארפען, נאָר טאָ־מער קריגסטו ווידער א שטארקען אנפאל פון צייהנוואויטאָג וועל איך דיר געבען מיין רעצעפט אז דו זאָלסט זיך אליין קענען מאכען די מעדיצין מיט וועלכע איך קוריר דיך, אבער דאס זאלסטו האלטען בסוד און נים אויסזאגען צו קיין אנ־דערען". נאכדעם האט זי איהם געזאגט ווי ער זאל די מע־דיצין צוזאמענשטעלען פון פערשיעדענע קערנער און שטאָפען.

אויף מאָרגען, שבת, האט ר' יוחנן אין שוהל, פאר'ן גאנצען עולם אויסגעזאגט ווי מען מאכט די רפואה צו צייהנ־וואויטאָג.

איינינע דערצעהלן אז ווען די גויה האָט זיך דער־וואוסט אז ר' יוחנן האט ארויסגעגעבען איהר רעצעפט האט זי זיך פאר גרויס צער דערוואָרגען, און אנדערע דערצעהלען אז זי האט זיך מגייר געווען. פון אנפאנג האט זי געמיינט אז ר' יוחנן וועט זוכען צו מאכען געלד פון איהר רעצעפט,

אבער ווען זי האט זיך דערוואוסט אז ער גיט דעם רעצעפט אוועק צו אלע אידען אומזיסט, האט זי געזאגט: "אַט דאס איז א שעהנע נאציאָן צו וועלכע עס איז כדאי זיך אנ־צושליסען!"

15

א צדיק'ס בטחון

איינמאָל שבת האָט ביי ר' יונה אין הויז אויסגעבראָ־כען א פייער. איז געקומען זיינער א שכן, א גוי, און האָט געוואָלט לעשען. אָבער ר' יונה האָט איהם ניט געלאָזען, ווייל ער האָט געהאט בטחון אז דער פייער וועט זיך אליין אויסלעשען. דער גוי, זעהענדיג אז ר' יונה איז איינגע־שפּארט אין זיין גלויבען, האָט געזאָגט:

"איך וועל אויף דיין פעראנטוואָרטליכקייט אוועקלייגען מיין פערמעגען אין דיין הויז, און אויב דאָס וועט פער־ברענט ווערען וועסטו מיר דארפען צוריקקעהרען דעם שאָ־דען."

"גוט!" האָט ר' יונה געענטפערט.

דער פייער האָט באלד פון זיך אליין זיך אויסגעלאָשען.

מסכת עירובין

.1

פירגעהאלטש א רבי׳ן

ר׳ יוחנן האט איינמאָל, אין געגענוואַרט פון זיין רבי ר׳ הושעיא, איבערגעזאגט ר׳ הושעיא׳ס א דין וועגן דעם ווי צו מעסטען אן עירוב. האט ר׳ הושעיא אויף איהם א קוק געטהאָן מיט א שפּאסיגען בליק. ר׳ יוחנן האט עס פערדראסען און ער האט אויסגערופען צו זיין רבי׳ן:

"פון דעם וועלכער מוז צו דיר אנקומען מאכסטו שפּאס, אָבער דעם וואָס דאַרף צו דיר ניט אָנקומען לויבסטו און גיעבסט איהם אָב כבוד!"

און כאָטש ר׳ יוחנן האט אזוי שאַרף זיך אויסגערעדט נעגען זיין רבי׳ן האט ער נאָכדעם פאר דרייצעהן יאהר כסדר ניט פערפעהלט א טאָג צו קומען צו ר׳ הושעיא, כאָטש אפילו ער האט ביי איהם מעהר ניט געדאַרפט לערנען, ווייל די מצוה פון מקבל פנים זיין א רבי איז אזוי גרויס ווי מקבל פנים זיין די שכינה.

מסכת פסחים

I

תורה און מעשים טובים

ר׳ אבהו האט געשיקט זיין זוהן ר׳ חנינא קיין טבריה, ער זאל דארט לערנען תורה ביי ר׳ יוחנן. איינמאל זיינען נעקומען מענשען פון טבריא אין קסרין, די שטאדט וואו ר׳ אבהו האט געוואוינט. "ווי לערנט עפעס מיין זוהן דארט ביי אייך?" האט זיי ר׳ אבהו געפרעגט. האבען זיי איהם געענטפערט אז זיין זוהן לערנט גאר ניט, נאר ער גיט אב זיין צייט צו צדקה, צו העלפען מענשען אין נויט.

ווען ר׳ אבהו האט פון דעם דערהערט האט ער גלייך געשיקט א בריעף צו חנינא זיין זוהן און האט איהם אנגעפרעגט: "האבען מיר דען דא ניט אן אייגענעם בית עולם אין קסרין וואס דו זיצסט דוקא אין טבריא? (ער האט מיט דעם געמיינט צו זאגען, האבען מיר דען דא ניט אייגענע ארימע לייט וואס דו ביזט געפאהרען זיך אבגעבען מיט צדקה אין טבריא?) איך האב דיך אהין געשיקט לערנען און ניט זיך אבגעבען מיט צדקה. זאלסט וויסען זיין אז איינמאל, ביי א פערזאמלונג אין לוד, האבען די אידישע חכמים אנ־

גענומען א בעשלום אז לערנען איז בילכער ווי זיך אָבצוגעבען מיט וואָלטהאט".

אָבער די רבנן פון קסרין האָבען גע'פסקנ'ט אז תורה לערנען איז נאָר דאן בילכער פון וואָהלטהאט ווען עס זיינען דאָ אנדערע מענטשען וואָס קענען זיך אָבגעבען מיט די ארימע לייט, אָבער ווען קיין אנדערע מענשען זיינען ניטאָ דארף מען אוועקלייגען דעם לערנען און זיך אָבגעבען מיט צדקה.

2

קאַרג פאַר זיך, ניט פאַר צדקה

איינמאָל האָט מען גענויטיגט האָבען געלד פאר אָרימע תלמידים וואָס האָבען געלערענט אין דער ישיבה, האָבען די אידישע געלעהרטע ארויסגעשיקט ר' עקיבא מיט נאָך איי־נעם פון די חכמים צו קלייבען נדבות. ווי זייער שטייגער איז אימער געווען זיינען זיי צוערשט געגאנגען צו א רייכען מאן מיט'ן נאָמען ברבוהין. ווען זיי זיינען שוין געווען ביי דער טהיר פון דער הויז, האָבען זיי געהערט ווי די קינדער פון ברבוהין פרעגען זייער פאטער: „וואָס זאָלען מיר היינט קויפען צום עסען?" און דער פאָטער האָט זיי געענטפערט: „קויפט תרוכסמין (אַזאַ ביליגע פרוכט) אָבער קויפט ניט פון די וואָס מען האָט היינט געבראַכט אין מארק, נאָר פון נעכטיגע, וועלכע זיינען שוין ווייך געוואָרען און זיינען בי־ליגער."

ווען די צוויי צדקה שלוחים האָבען געהערט אזעלכע רייד, האָבען זיי געזאָגט: „צו וואָס זאָלען מיר געהן צו איהם, ווען ער איז אזוי קארג געוואָרען און זוכט שוין איינצושפּאָרען אויפ'ן עסען?" זיינען זיי אוועק ווייטער איבער'ן שטאָט.

נאָכדעם ווי זיי האָבען שוין בעזוכט אלע בעלי בתים פון דער שטאָט האָבען די צוויי שלוחים זיך בעדענקט, אפשר זאָ־לען זיי דאָך אריינגעהן צו דעם ברבוהין. און ווען זיי זיינען אריינגעקומען, האָט ער זיי געפרעגט: ווארום האָט איהר מיך דאָס היינטיגע מאָל געלאָזט אויף צו לעצט? איהר פלעגט דאָך אימער קומען צו מיר צוערשט."

מיר האָבען געהערט וואָס דו האָסט גערעדט מיט דיינע קינדער", האָבען די שלוחים געענטפערט. מיר האָבען גע־

הערט ווי זיי האָבען דיך געפרעגט וואָס זיי זאָלען קויפען צו עסען און דו האָסט זיי געהייסען קויפען א ביליגע פּרוכט, און דיהאַ ניט קיין פרישע. זעהענדיג אז דו ביזט אזוי קארג געוואָרען, האָבען מיר גערענקט אז עס לוינט זיך ניט צו דיר אריינצוקומען."

"פון דעם וואָס איך האָב גערעדט מיט מיינע קינדער ווייסט איהר נאָר אז איך בין קארג געוואָרען צו זיך און צו מיין פאמיליע, אָבער איהר קענט דאָך ניט ווייסען ווי איך פערהאַלט זיך צו צדקה. פאר דעם בין איך גראדע ניט קארג. געהט צו מיין פרוי און זאָגט איהר אז איך האָב געהייסען אייך געבען א מעסטעל מיט רענדלעך".

די שלוחים זיינען געגאנגען צו זיין פרוי און האָבען איהר איבערגעגעבען איהר מאַן'ס בעפעהל.

"וואָס פאר א מעסטעל האָט ער געהייסען געבען? א פולע אָדער א קארגע?" האָט די פרוי געפרעגט.

"מיר ווייסען ניט. ער האָט אונז געזאָגט סתם א מעס־טעל" — האָבען די שלוחים געענטפערט.

"איך וועל אייך געבען א פולע מעסטעל", האָט די פרוי געזאָגט. "און טאָמער האָב איך געמאַכט א טעות און ער האָט געמיינט א קארגע מעסטעל, וועט ער דעם שאָדען קענען ארונטער רעכענען פון מיין כתובה".

אז די צוויי שלוחים האָבען בעקומען די שעהנע נדבה זיינען זיי אריין צום מאַן איהם אָבדאנקען.

"זאָגט מיר", האָט ברבוהין געפרעגט, "וואָס פאר א מעס־טעל האָט אייך מיין פרוי געגעבען? א פולע אָדער א קארגע?"

"א פולע", האָבען די שלוחים געענטפערט. "נאָר אויב זי האָט אונז געגעבען צופיעל, איז זי גרייט גוט צו מאַכען דעם שאָדען פון איהר כתובה."

ווען דער מאַן האָט דאָס געהערט איז ער געגאנגען און האָט זיין ווייב'ס כתובה פערדאָפּעלט.

3

ניט צוליעב כבוד

ר' יהושע בן קבסוי, וועלכער איז געווען אן איידים פון ר' עקיבא, האָט איינמאָל געזאָגט:

"מיין גאנצען לעבען פלעג איך ענטלויפען פון עמטער און הערשאפט, אבער יעצט, אז איך האב שוין בעקומען א מאכט, וואלט איך אט מיט דעם קעסעל קאכענדיג וואסער דערגאנגען די יאהרען דעם מאן וואס וואלט פרובירט ביי מיר די מאכט אוועקצונעהמען. פונקט אזוי ווי דער קעסעל ווען ער זאל פאלען אויף א מענשען וואלט ער איהם צו־קלאפט, צוואוואונדעט און צובריהט, אזוי וואלט איך אויך געטהאן צו יענעם מאן."

ר' יוסי בן רבי בון האט די ווערטער פון ר' יהושע אזוי ערקלעהרט: ניט ער האט געמיינט זיין אייגענעם כבוד צו פערהיטען, נאר ער האט מורא געהאט, טאמער וועט זיין נאכפאלגער ניט פיהרען זיין אמט אזוי עהרליך ווי ער האט עס געפיהרט.

מסכת יומא

1

דער שם המפורש

אַמאָל תאָט מען דעם שם תמפורש איבערגענעבען צו יעדען איינעם, אָבער זייט עס האָבען זיך בעוויזען אַ סך אויסגעלאַסענע יונגען, וואָס האָבען מיסברויכט דעם היילינען נאָמען, פלעגט מען עס פערטרויען נאָר צו די פרומע און די עהרליכע.

שמואל איז איינמאָל געווען אין וועג, האָט ער געהערט ווי אַ פּרסי (אָדער מעגליך אַ פּרושי) האָט געשאָלטען זיין זוהן מיט דעם שם המפורש און דער זוהן איז דורך דעם גע־שטאָרבען. נאָכדעם תאָט דער פאָטער אַזוי געקלאָגט: "וועה איז מיר! צוויי זינד האָב איך בעגאַנגען. איינס וואָס צוליעב מיר איז מיין זוהן געשטאָרבען, און צווייטענס, וואָס דערווייל האָבען זייטיגע מענשען געהערט ווי איך רייד ארויס דעם שם המפורש."

ר' אניזני איז איינמאָל געקומען צו גאַסט צו ר' חנינא אין ציפורין. תאָט ער געזאָגט צו חנינא: "קום און איך

וועל דיר פערטרויען דעם שם המפורש." זיינען זיי ביידע אריין אין א צימער, אבער דער זוהן פון ר' חנינא, וועלכער האט אויך געוואלט הערען דעם סוד, האט זיך פער'גנב'עט אונטער א בעט און זיך געוואלט איינהערען. ר' איניוני האט עס בעמערקט און ער האט מיט כעס אויסגערופען: "אזעלכע שווינדלען געהען דא ביי אייך אן? ניין, איך וועל ניט פער־טרויען צו דיר און ניט צו דיין זוהן!" און ער איז אוועק.

אין ציפורין איז געווען אן ארצט, האט ער איין מאל געזאגט צו פנחס בר חמא: "קום און איך וועל דיר פערטרוי־ען דעם שם המפורש."

"איך קען דעם סוד ביי דיר ניט נעהמען", האט ר' פנחס געענטפערט, "ווייל איך בין א כהן, און אמאל קען איך בייז ווערען אויף אימיצען און איהם פערשילטען מיט'ן הייליגען נאמען."

2

אבגעשוואכט דעם יצר הרע

דער יצר הרע גלוסט נאר זאכען וואס זיינען דעם מענשען פערבאטען. צו זאכען וואס מען מעג האט ער גאר קיין חשק.

ר' מנא איז איין מאל אום יום כפור געגאנגען מבקר חולה זיין ר' חגי'ן.

"וואס טהוט מען, איך בין זעהר דארשטיג," האט איהם ר' חגי געפרעגט.

"מעגסט טרינקען, אויב דו ווילסט", האט ר' מנא גע־זאגט.

ר' מנא איז נאכדעם אוועק. אין א שטונדע ארום איז ער ווידער געקומען בעזוכען דעם חולה.

"נו, האסטו געשטילט דיין דארשט?" האט ר' מנא געפרעגט.

"ניין", האט ר' חגי געענטפערט. "גלייך ווי דו האסט מיר ערלויבט צו טרינקען איז מיין דארשט פערגאנגען."

3

קינדער דארפֿן ניט פֿאַסטן

ר׳ חייא בר בא פֿלעגט דערצעהלען אזא געשיכטע.

איינמאָל, יום כפור, איז א מאן געגאנגען מיט זיין קליינע טאָכטער אין גאַס. האָט די טאָכטער געזאָגט: ״פאטער, איך בין דאַרשטיג.״ האָט ער געענטפערט: ״וואַרט א ווײַלע.״ א קורצע צייט נאָך דעם זאָגט זי ווידער: ״פאָטער, עס דאַרשט מיר״. האָט ער איהר ווידער געהייסען וואַרטען. און די מיידעלע איז פֿאַר דאַרשט געשטאָרבען.

דער פאטער איז אוועק אין שוהל און נאָכדעם ווי מען האָט אָבגעדאַוונט מוסף האָט ער אויסגערופֿען צום עולם: ״ווער עס האָט א קינד אין דער היים זאָל ער געהן און איהם געבען עסען און טרינקען און ניט שטעלען סיין יונגע לעבענס אין סכנה.״

4

אין דער מוטער׳ס בויך

קינדער ווערען געבוירען גוט און שלעכט. נאָך אין דער מוטער׳ס בויך וואַקסען זיי מיט זייערע מעלות און חסרונות, ווי עס צייגט דיזע וואונדערליכע פּאַסירונג.

צוויי שוואַנגערע פֿרויען זיינען געקומען צו רבי טרפון פרעגען אויב זיי מעגען עסען יום כפור. האָט ער צו זיי געשיקט צוויי פון זיינע תלמידים און געזאָגט: ״רוימט זיי איין אין אויער אז היינט איז יום כפור, כדי זייערע קינדער זאָלען עס הערען און ניט צאַפּלען זיך פֿאַר הונגער.״

איין פֿרוי האָט עס געהאָלפֿען, האָט ר׳ טרפון געזאָגט אז דאָס צייגט אז דאָס קינד וועט זיין גוט און פרום. די אַנ־דער פֿרוי האָט עס ניט געהאָלפֿען. האָט ר׳ טרפון געזאָגט, אז דאָס צייגט אז זי וועט ברייננגען אויף דער וועלט א רשע.

מסכת ראש השנה

1

געבענשט מיט לאנגע יאָהר

רבי חייא בר בא איז איינמאָל געשטאַנען און געדאַווענט. איז אריינגעקומען רב כהנא, האָט זיך אוועקגעשטעלט הינטער איהם און האָט אויך גענומען דאַווענען. ווען ר׳ חייא האָט געענדיגט זיין תפילה האָט ער זיך אַוועקגעזעצט און געוואַרט ביז ר׳ חייא וועט ענדיגען, ווייל מען טאָר ניט פאַרבייגעהן אימיצען בעת ער שטעהט און דאַווענט.

רב כהנא האָט געצויגען זיין דאַווענען זעהר לאַנג און אַז ער האָט שוין געענדיגט, איז צו איהם צוגעגאַנגען רבי חייא און האָט געפרעגט: ״איז ביי אייך (אין בבל) אַזאַ מנהג צו דאַקוטשען אייערע גרויסע לייט?״ האָט רב כהנא געענטפערט: ״איך שטאַם פון עלי׳ס משפחה, וועמעס קינדער און קינדר׳ס קינדער זיינען פאַר׳משפט געוואָרען צו לעבען קורצע יאָהרען. און איך ווייס אַז נאָר דורך תפילה קען איך זיך רעטען פון אַ פריה־צייטיגען טויט.״

ווען ר׳ חייא האָט דאָס געהערט איז ער שטאַרק גערירט געוואָרען און ער האָט געבעטען פאַר רב כהנא. די תפילה

האָט געווירקט און רב כהנא האָט דערלעבט אַ שעהנע עלטער ביז זיינע נעגעל זיינען געוואָרען רויט אזוי ווי די נעגעל פון אַ קינד.

2

אָבגעלייגט שופר בלאָזען

אמאָל איז געווען אַ מנהג אז ראש השנה פלעגט מען בלאָזען שופר אין דער פריה, גלייך ביים אָנפאַנג דאַווענען. שפּעטער האָט מען איינגעפיהרט אז מען זאָל בלאָזען נאָר צו מוסף, און געטהאָן האָט מען דאָס צוליעב אזא פּאַסירונג:

איינמאָל, ראש השנה, אז די אידען האָבען געבלאָזען שופר, האָבען די רוימישע סאָלדאַטען, וואָס זיינען געשטאַנען אַרום ירושלים, געמיינט אז די אידען האָבען געמאַכט אַן אויפשטאַנד געגען זיי און זיי קלייבען צוזאַמען זייער אַרמעע צו געהן אויף די רוימער. זיינען די סאָלדאַטען אריין אין שטאָדט און גענומען שלאָגען און מערדערן די אידישע בע־פעלקערונג, ביז זיי זיינען אָנגעקומען אין בית המקדש און געזעהן אז אידען שטעהען רוהיג און זאָגען זייערע תפילות. "זיי גיבען זיך אָב מיט זייער גאָטעס דיענסט", האָבען די רוימער געזאָגט און האָבען זיך גלייך צוריקגעצויגען. זייט דאַן האָט מען פריהער געדאַווענט און געבלאָזען שופר האָט מען צו מוסף.

מסכת סוכה

1

א בלבול איף אידען

דאָס איז געשעהן אין די צייטען פון טרונייינוס הרשע. בעת טרוגיינוס איז געווען אוועק פון דער היים, האַלטענדיג מלחמה מיט די ברבריים, האָט זיין פרוי געבוירען א זוהן. מאַכט עס זיך גראַדע אז אין דעם טאָג ווען דער פרינצעל איז געבוירען געוואָרען איז ביי אידען געווען תשעה באב, און די אידען האָבען אין דעם טאָג געפאַסט, געוויינט און געקלאָגט.

פונקט אום חנוכה איז דאָס קינד געשטאָרבען. האָבען זיך די אידען געפרעגט איינע די אנדערע: "זאָלען מיר אָנצינדען חנוכה ליכט, אָדער ניט? ניט אָנצינדען איז דאָך אן עברה, יא אָנצינדען שמעקט עס מיט סכנת נפשות. דען וואָס וועלען די אידישע שונאים זאָגען? אין דעם טאָג ווען דער קליינער פרינץ איז געבוירען געוואָרען האָבען זיי געטרויערט, און אין דעם טאָג וואָס ער איז געשטאָרבען האָבען זיי געמאַכט א יום טוב מיט אילומינאַציעס!"

האָבען די פּרימערע אידען געזאָגט: "מיר וועלען די חנוכה ליכט אָנצינדען אַזוי ווי אַלע יאָהר, און די וואָס וועלען זוכען אונז צו בעשטראָפען זאָלען זיי טהאָן וואָס זיי ווילען."

זיינען געקומען שלעכטע מענשען צו דער פּרוי פון טרוגיינוס מיט א מסירה אויף די אידען. "זעה", האָבען זיי געזאָגט, "וואָס די אידען זיינען! אז דו האָסט געבוירען א קינד האָבען זיי געטרויערט, אָבער אז דאָס קינד איז געשטאָרבען האָבען זיי אָנגעצונדען ליכט און געמאכט א יום טוב."

האָט די פרוי אוועקגעשיקט צו איהר מאַן א שליח מיט א שרייבען: "ביז דו נעהמסט איין די ברבריים, געה אַפּריער און נעהם איין די אידען וואָס האָבען געמאכט א בונט געגען דיר".

ווי דער רשע האָט דעם בריעף בעקומען האָט ער זיך גלייך ארויפגעזעצט אויף א שיף צו פאָהרען אהיים. ער האָט גערעכענט צו קומען אין צעהן טעג, איז געקומען א גוטער ווינד און האָט איהם געבראכט אין פינף טעג. ווען טרוגיינוס איז אריינגעקומען אין שטאָדט האָט ער זיך גלייך געלאָזט געהן צו די אידען און ער האָט זיי געפונען לערנענדיג תורה. הערט ער ווי זיי לערנען דעם פסוק (דברים, כח): "גאָט וועט אויף דיר אָנטראָגען א פאָלק פון דערווייטענס, פון עק וועלט, און ער וועט קומען אזוי שנעל ווי עס שוועבט אַן אָדלער".

"דער אָדלער, דאָס בין איך", האָט טרוגיינוס געזאָגט. "דען איך האָב גערעכענט צו מאכען דעם וועג אין צעהן טעג צייט, אָבער איך בין געקומען אין פינף טעג".

נאָכדעם האָט ער געגעבען א בעפעהל צו זיינע סאָלדאַטען און זיי האָבען די אידען ארומגערינגעלט און אויסגעהרג'עט.

אויסגע'הרג'עט די מענער, האָט זיך דער רשע געווענדעט צו די פרויען און האָט צו זיי געזאָגט:

"אויב איהר ווילט געהאָרכען מיינע סאָלדאטען, איז גוט, אויב ניט הרג'ע איך אייך אויס."

"וואָס דו האָסט געטהאָן צו די וואָס ליגען שוין אין דער

ערד קענסטו טהאָן צו די וואָס זיינען אויף דער ערד", האָבען די פרויען מוטהיג געענטפערט.

און די בלוט פון די פרויען האָט זיך געמישט מיט די בלוט פון זייערע מענער, און דער רויטער שטראָם איז גע־פלאָסען אין ים אריין, ביז קיפרוס.

מסכת תענית

1

א רפואה צו שטאמלען

איינער וועלכער איז געווען א שטאמלער איז געקומען צו ר׳ יוחנן איהם פרעגען אן עצה ווי ער קען געהיילט ווערען פון זיין פעהלער. ר׳ יוחנן האט דעם שטאמלער אבגעשיקט צו ר׳ חנינא, און ר׳ חנינא האט איהם געזאגט:

"געה אחיים, טהו תשובה אויף דיינע זינד און לערן תורה, ווערסטו געהאלפען ווערען ווייל אויף דער תורה זאגט דער פסוק אז זי היילט דעם לשון און איז דער בוים פון לעבען".

2

מענשען מיט א גרויסען זכות

אז עס פלעגט קומען דער זיעבצעהנטער טאג אין חשון און קיין רעגען איז נאך ניט געגאנגען, פלעגט מען גוזר תענית זיין און בעטען אויף רעגען.

און אז דער תענית האָט ניט געהאָלפען פלעגט מען געז־מען נוכען א צדיק, טאָמער וועט זיין תפילה העלפען.
עס איז שווער געווען צו געפינען דעם ריכטיגען צדיק, בלויז א צופאל פלעגט ענטדעקען דעם צדיק וועלכען מען האָט געזוכט.
איינער א מאַן איז געקומען צו איינעם פון ר׳ ינאי׳ס קרובים און געבעטען ביי איהם א נדבה.
"ווי קומט עס אז דו זאָלסט בעטען נדבות?" האָט דער קרוב פון ר׳ ינאי געפרעגט. "דיין פאָטער איז דאָך געווען א רייכער מאַן."
"ניין, ער האָט ניט געהאַט קיין געלד", האָט דער אָרי־מאַן געענטפערט.
"ווי קענסטו עס זאָגען?" האָט ר׳ ינאי׳ס קרוב גע־מענה׳ט. "ביי מיר איז דאָך איינגעליינט דיין פאָטער׳ס געלד. קענסט עס צונעהמען".
"איך האָב אָבער געהערט אז דאָס געלד האָט מיין פאָטער ניט עהרליך פערדיענט", האָט דער אָרימאַן גע־ענטפערט. "פשוט, עס איז גזלה, און דארום געהערט עס ניט צו מיר."
"אויב דו ביזט אזא אָרענטליכער מענש", האָט ר׳ ינאי׳ס קרוב אויסגערופען, "איז כדאי אז דו זאָלסט בעטען אויף רעגען, דען די תפילה פון אזא צדיק ווי דו וועט זיכער אָנ־גענומען ווערען."

איינמאָל האָט מען זיך שטאַרק גענויטיגט אין רעגען, האָט מען פון הימעל אָנגעזאָגט די חכמים אין חלום אז אין א געוויסען אָרט געפינט זיך אַן אָנטרייבער פון אייזלען, און אז ער איז אזא צדיק וואָס זיין תפילה וועט ברייננגען רעגען.
האָט מען געשיקט נאָך דעם אייזעל־טרייבער, און אז מען האָט איהם געבראַכט האָבען איהם די חכמים געפרעגט:
"זאָג אונז, וואָס פאַר א מעשים טובים האָסטו געטהאָן?"
האָט דער אייזעל טרייבער אזוי דערצעהלט:
"איינמאָל האָב איך געפיהרט אויף מיין אייזעל א פאַ־סאַזשיר, א פרוי. אין וועג האָב איך בעמערקט אז די פרוי וויינט. האָב איך איהר געפרעגט וואָרום זי וויינט, האָט זי מיר געענטפערט: "מיין מאַן זיצט אין געפענגניס און איך זוך געלד איהם אויסצולייזען. פאַתר איך דאָס יעצט

אום זיך צו פערקויפען און מיין מאן צו בעפרייען פאר דעם געלד". ווען איך האב דאס געהערט האב איך גלייך פער־קויפט מיין אייזעל, געגעבען דאס געלד צו דער פרוי און געזאגט: "נא דיר געלד, בעפריי דיין מאן פון תפיסה און פערקויף זיך נים צו זינד".

האבען די חכמים געזאגט: "דו פערדיענסט אז דיין תפילה אויף רעגען זאל געהערט ווערען".

ווידער איז איינמאל געווען א גרויסע טריקעניש. האט מען פון הימעל אנגעזאגט צו ר׳ אבהו אין חלום אז ער זאל שיקען נאך א מאן מיט׳ן נאמען פנטקקה און אז דער מאן זאל מתפלל זיין; וועט רעגענען.

ר׳ אבהו האט זיך נים געקענט אבוואונדערען. יענער מאן איז געווען בעוואוסט אלס אן אויסגעלאסענער יונג. זיין נאמען פנטקקה מיינט אין גריכיש: "דער מאן מיט די פינף שלעכטע זינדען". דאך האט ר׳ אבהו נאך איהם געשיקט און איהם געפרעגט מיט וואס ער בעשעפטיגט זיך.

"איך גיב זיך אב מיט פינף זינד", האט פנטקקה גע־ענטפערט. "איך בין א מעקלער פון אויסגעלאסענע פרויען, איך דעקאריר דעם טאנץ־זאל וואו זיי קומען זיך צוזאמען, איך פוץ אויס די אויסגעלאסענע פרויען און מאך זיי שעהן, איך אליין טאנץ פאר זיי, און איך אליין בין דער מוזיקאנט וואס שפיעלט די טאנץ־מוזיק".

"האסטו אפשר אין דיין לעבען געטהאן כאטש איינמאל א גוטע זאך?" האט ר׳ אבהו געפרעגט.

האט פנטקקה אזוי דערצעהלט:

"איינמאל ווען איך האב געהאלטען אין צוקלייבען מיין טאנץ־זאל האב איך בעמערקט ווי אן אונבעקאנטע פרוי שטעהט ערגעץ אין א ווינקעל און וויינט מיט ביטערע טרע־רען. פרעג איך איהר ווארום זי וויינט, דערצעהלט זי מיר אז זי איז אן ארענטליכע פרוי, אבער אזוי ווי איהר מאן זיצט אין געפענגניס און זי האט ניט מיט וואס איהם אויס־צולעזען, איז זי געקומען זיך פערקויפען אום צו קענען בע־פרייען איהר מאן. האב איך פערקויפט מיין בעט מיט דער קאלדרע, האב דאס געלד אוועקגעגעבען צו דער פרוי

און געזאָגט: "נאָ, נעה בעפריי דיין מאַן, אָבער זינדיג ניט".
האָט ר' אבהו געזאָגט: "פאַר די איין גוטע זאַך באַטו שוין ווערט צו בעטען אויף רעגען און דיין תפילה זאָל גע־הערט ווערען."

3

גאָט — דער ארך אפּים

ר' לוי האָט געזאָגט:

וואָס מיינט ארך אפּים? עס מיינט אז גאָט דערווייטערט פון זיך זיין כעס.

א מלך האָט געהאַט צוויי פאָלקען סאָלדאַטען, וועלכע זיינען געווען זעהר שטרענג צו זיינע בירגער. זאָגט זיך דער מלך אזוי: "אויב איך וועל די סאָלדאַטען לאָזען וואוינען מיט מיר אין איין לאַנד, האָב איך מורא, טאָמער אמאָל ווע־לען מיינע אונטערטאַנען מיך איינ'רוגז'ן וועלען די סאָלדאַ־טען זיך אויפשטעלען געגען זיי און זיי פערניכטען. אלא, וואָס רען מהו איך? איך וועל ליעבערשט אוועקשיקען די סאָלדאַ־טען ערגעץ ווייט פון דאַנען. און אויב מיינע אונטערטאַנען וועלען מיך דערצאָרנען, איז ביז איך וועל שיקען נאָך די סאָל־דאַטען, און ביז די סאָלדאַטען וועלען אהער אָנקומען, וועלען מיינע בירגער מיך דערווייל מחילה בעטען און איך וועל זיי מוחל זיין". און אזוי האָט אויך געזאָגט דער אייבערשטער: "כעס און גרימצאָרן דאַס זיינען דאָך צוויי מלאכי חבלה, וועל איך זיי אוועקשיקען אין ווייטען וועג, און טאָמער וועלען די אידען מיך דערצאָרענען, איז ביז איך וועל נאָך זיי שיקען און זיי צוריק ברייננגען, וועלען אידען דערווייל תשובה טהאָן און איך וועל זייער תשובה אָננעהמען."

4

א שותפות'דיגער נאָמען

רבי שמעון בן לקיש האָט געזאָגט אין נאָמען פון ר' ינאי:

דער אייבערשטער האָט זיין נאָמען געמאַכט שותפות

מיט די אידען. (עס הייסט, פון "ישורון" און "אלהים" האָט ער געמאַכט איין נאָמען — ישראל.) דאָס איז א משל צו א מלך וועלכער האָט געהאַט א קליינעם שליסעלע צו זיינעם א פריוואַט צימער פון זיין פּאַלאַסט. האָט דער מלך געזאָגט צו זיך: "אויב איך וועל דעם שליסעל טראָגען אזוי ווי ער איז, קען זיין אַז איך וועל איהם אמאָל פערלירען און קיינער וועט איהם ניט בעמערקען, און קיינער וועט איהם ניט אויפהויבען. דארום וועל איך צו איהם צומאַכען א קייטעלע, און ווען איך וועל דעם שליסעל פערלירען וועלען שוין מענשען דעם שליסעל מוזען בעמערקען צוליעב דער קייטעלע."

און דער אייבערשטער האָט אויך אזוי געזאָגט: "אויב איך וועל לאָזען די אידען אזוי ווי זיי זיינען וועלען זיי פערשלונגען ווערען צווישען די נעצענדיגנער, וועל איך דארום פערבינדען מיין גרויסען נאָמען מיט זייערע, דאַן וועלען זיי אימער לעבען אלס א בעזונדער פאָלק."

5

ניט אימער גילט דעם צדיק'ס זכות

אין ציפּורין איז אמאָל געווען א מגפה. אין דער גאַנצער שטאָדט זיינען מענשען געפאַלען ווי פליגען, אָבער אין דער גאַס וואו רבי חנינא האָט געוואוינט איז קיינער ניט געשטאָרבען. האָבען די מענשען פון דער שטאָדט זיך געפרעגט: "וואָס טהוט זיך מיט דעם אַלטען? אונזער שטאָדט און דאָס גאַנצע לאַנד איז אין אזא אונגליק און ער מיט זיין נאָכבארשאַפט לעבען זיך רוהיג און ער בעט גאָר ניט גאָט פאַר אונז?"

דאַן איז ר' חנינא געקומען צו די שטאָדט־מענשען און האָט צו זיי געזאָגט:

"עס איז געווען אמאָל זמרי, איין איינציגער זינדיגער אין זיין דור, און צוליעב זיינע זינד זיינען אויסגעשטאָרבען פיער און צוואַנציג טויזענד אידען, און אפילו דער זכות פון משה רבינו האָט זיי ניט געקענט בעשיצען. און אין אונזער דור געפינען זיך א סך אזעלכע זינדיגע ווי זמרי, און איהר

האט נאך תרעומות וואס מיר האבען א מגפה און קיין זכות קען איך ניט בעשיצען!"

א צייט שפעטער איז געווען א טריקעניס אין ציפורין און מען האט גוזר תענית געווען און געבעטען אויף רעגען, איז אבער קיין רעגען ניט נעגאנגען. צו דערזעלבער צייט האט ר' יהושע בן לוי געמאכט א תענית אין דעם דרום־טייל פון לאנד און דארט האט יא גערעגענט. האבען די מענשען פון ציפורין זיך בעקלאגט: "אט תאט ר' יהושע געמאכט א תענית אין דרום און עס האט גערעגענט, און רבי חנינא האט מיט זיינע שלעבטע רייד אויף אונז פערהאלטען דעם רעגען".

האט מען געמוזט מאכען א צווייטען תענית אין ציפורין און ר' חנניא האט געשיקט נאך ר' יהושע בן לוי און איהם געבעטען: "קום צו אונז און מיר וועלען צוזאמען בעטען אויף רעגען".ביידע האבען געפאסט און געבעטען אויף רעגען, אבער קיין רעגען איז נאך אלץ ניט געגאנגען.

האט ר' חנינא געזאגט צו זיינע שטאדט־לייט: "ניט ר' יהושע בריינגט ארונטער רעגען פאר די מענשען פון דרום און ניט איך פערהאלט רעגען פון ציפורין. נאר די זאך איז אזוי: די מענשען וואס וואוינען אין דרום האבען ווייכע הערצער, זיי הערען זיך צו וואס די תורה זאגט און פאלגען די תורה. אבער די מענשען פון ציפורין האבען פער־הארטעוועטע הערצער, זיי הערען די תורה און פאלגען ניט."

ווען ר' חנינא איז געקומען אהיים און ער האט בעטראכט ווי ריין דער הימעל איז, האט ער זיך ניט געקענט אבוואונ־דערען און אויסגערופען: "אט אזוי האלט עס, נאכדעם ווי מיר האבען ביידע געפאסט און געבעטען! מעהר וועל איך שוין ניט צושטעהן צום רבונו של עולם אז ער זאל ענדערען זיין ווילען, ווייל די מענשען פון ציפורין פערדינען עס ניט. דען ווי קען איך זאגען א קרעדיטאר אז ער זאל ניט אויס־מאנען דאס וואס איהם קומט?"

6

פאר דעם כבוד פון זיין רבי

ר׳ אליעזר האָט איינמאָל גוזר תענית געווען אויף רעגען, איז אָבער קיין רעגען געגאַנגען, זיין תלמיד ר׳ עקיבא האָט גוזר תענית געווען איז יאָ געגאַנגען אַ רעגען. אום עס זאָל ניט ליידען דער כבוד פון זיין רבי, איז ר׳ עקיבא ארויס צום עולם און האָט צו זיי אזוי געזאָגט:

„איהר זאָלט זיך ניט וואונדערן וואס מיין רבי׳ס תפילה איז ניט אָנגענומען געוואָרען און מיינע איז יאָ אנגענומען געוואָרען. איך וועל אייך אויף דעם געבן א משל: א מלך האָט געהאַט צוויי טעכטער. איינע איז געווען א חצופה און די אַנ־דערע א גוטע און א פרומע. יעדען מאָל אז די חצופה פלעגט עפּעס בעטען פלעגט איהר פאטער זאָגען צו זיינע קנעכט, „גיט איהר וואס זי וויל און זאָל זי זיך געהן". אָבער אז די גוטע טאָכטער פלעגט קומען עפּעס בעטען, פלעגט דער קעניג איהר ניט נאָכגעבען אזוי גיך, נאָר ער האָט געהאַט פערגעניגען ווי זי בעט און פּיעסצעט זיך ביי איהם, אזוי ווי אַ ליעב קינד."

אָט אזו האָט ר׳ עקיבא זיך אליין ערנידעריגט כדי צו דערהויבען דעם כבוד פון זיין רבי.

7

דער סוף פון א לץ

ר׳ אחא האָט געמאַכט דרייצעהן תעניתים און קיין רע־גען איז ניט געגאַנגען. האָט א כותי וואס איהם האָט געטראָ־פען אין גאַס געזאָגט צו איהם אין שפּאַס: „דריק אויס דיין מאַנטעל, ער איז דאָך דורכגעווייקט פון רעגען".

„איך שווער ביי דיין לעבען", האָט ר׳ אחא אויסגערו־פען, „אַז דער אייבערשטער וועט מאכען א נס און עס וועט זיין א געראָטענער יאָהר, אבער דו וועסט עס ניט דער־לעבען".

איז טאַקע געשעהן א נס, עס איז געוואָרען א גרויסע גערעטענים אין לאנד, אָבער יענער כותי איז געפאלען טויט,

אין מיטען גאס און דער רעגען האָט אויף איהם געגאָסען. האָבען פערבייגעהער בעמערקט, אויך אין שפאס: „זעהט ווי ער טריקענט זיך אויף דער זון".

8

מיט דעם כח פון דער תורה

אין די צייטען פון לוי בן סיסי איז א פיינדליכע ארמע בעפאלען די שטאָדט אין וועלכע ער האָט געוואוינט. האָט לוי גענומען א ספר תורה, איז ארויף אויפ'ן דאך פון זיין הויז און האָט אזוי אויסגערופען: „רבונו של עולם! אויב איך האָב ניט געהאלטען בלויז איין זאך פון דעם וואס שטעהט אין דער תורה, זאָלען די סאָלדאטען קומען איינגעהמען די שטאָדט, אָבער אויב איך האָב קיין זאך פון דער תורה פערלעצט, זאָלסטו מאכען אז זיי זאָלען אוועקגעהן."

זיינען די סאָלדאטען אוועק און קיינער האָט זיי ניט אָנגעזעהן.

אַ צייט שפּעטער, ווען ר' לוי איז שוין ניט געווען, זיינען ווידער אָנגעקומען סאָלדאטען אין שטאָדט. האָט א תלמיד פון לוי בן סיסי געטהאָן די זעלבע זאך, איז ארויף אויפ'ן דאַך מיט אַ ספר תורה און האָט געזאָגט די זעלבע תפילה ווי זיין רבי. זיינען די סאָלדאטען אוועק, אבער דעם תלמיד'ס האנד איז געלעהמט געוואָרען. דאס איז דערפאר וואס ער איז ניט געווען אזא גרויסער צדיק ווי זיין רבי און ער האָט זיך אונטערגענומען צו ווייזען אזא גרויסען נס ווי ער.

יאָהרען שפּעטער זיינען די פיינדליכע סאָלדאטען ווידער געקומען אין שטאָדט, האָט א תלמיד פון יענעם תלמיד געטהאָן די זעלבע זאך. זיין תפילה איז ניט געהערט געוואָרען און קיין שטראָף האָט ער אויך ניט בעקומען, ווייל ער האָט ניט געהאַט גענוג שכל צו פערשטעהן אז ער טהוט ניט רעכט און עס איז א כלל אז אַ נאַר קומט ניט קיין שטראָף.

9

בן כוזבא, דער העלד פון ביתר

נאָך דעם חורבן בית שני, ווען עס איז אויפגעשטאנען דער העלדישער בן כוזבא, אדער ווי אנדערע פלעגען איהם רופען בר כוכבא, און ער האט געוואלט בעפרייען די אידען פון די רוימער, זיינען די חכמים געווען צוטהיילט אין צוויי פארטייען. איין פארטיי האט אין דעם העלד געגלויבט און די אנדערע האט ניט געגלויבט.

ווען ר׳ עקיבא האט געזעהן דעם בן כוזבא האט ער געזאגט: ״אָט דאס איז דער מלך המשיח״. האט ר׳ יוחנן געזאגט צו ר׳ עקיבא: ״עס וועלען נאך אריבער געהן יאָהרען, דו וועסט שוין ליגען אין קבר, גראָז וועט וואקסען אין דיינע באקען, און משיח וועט נאך אלץ ניט קומען״.

וועגען דעם קאמפף פון דער גרויסער אידישער פעסטונגס שטאָדט ביתר דערצעהלט ר׳ יוחנן אזוי:

אכציג טויזענד פּאָאר טראָמפּעטען בלאָזער האבען ארומגערינגעלט ביתר און יעדער פון די טראָמפּעטען בלאָזער האָט אונטער זיך געהאַט איינינע פאָלקען סאָלדאטען וועלכע פלעגען זיך צוזאמענקומען אויף זיין בלאָזען. בן כוזבא האָט די שטאָדט פערטיידיגט מיט צוויי הונדערט טויזענד פינגערלאָזע סאָלדאטען. יעדער אידישער העלד וואס האָט זיך געוואָלט אָנשליסען צו בן כוזבא׳ס ארמעע האָט געמוזט דורכגעהן א שווערע פּראָבע, נעמליך: ער פלעגט אליין מוזען מיט זיינע צייהן זיך אָבבייסען די פינגער אום צו צייגען זיין העלדענמוטה. האָבען די אידישע חכמים געשיקט שלוחים צו בן כוזבא און איהם געפרעגט: ״ביז וואנען וועסטו נאָך אָנגעהן מיט דיין ארבייט צו מאכען אידען פאר קאליקעס?״ האָט בן כוזבא צוריק געפרעגט: ״טאָ ווי אזוי זאָל איך זיי אויספּרובירען?״ האָבען די חכמים געענטפערט: ״דו טהו אזוי: דער וואָס קען ניט ארויסרייסען א בוים פון לבנון בעת ער לויפט פערביי דעם בוים, רייטענדיג אויף א פערד, דעם זאָלסטו אין דיין ארמעע גיט אָננעהמען״. בן כוזבא האָט נאָכדעם איינגעפיהרט די נייע פּראָבע. האָט ער געהאט יענע צוויי הונדערט טויזענד און אויך צוויי הונדערט פון די וואס זיינען דורכגעגאנגען די נייע פּראָבע.

יעדען מאָל ווען די אידישע קעמפפער פלעגען ארויס־געהן אין א שלאכט פלעגען זיי זאָגען די תפילה: "רבונו של עולם! אזוי ווי דו האָסט אונז פערלאָזען און דו געהסט מעהר ניט מיט אונזער ארמעע, בעטען מיר דיך, שטיץ אונז ניט, אָבער שטראָפען זאָלסטו אונז אויך ניט. לאָז אלעס צום צופאל".

דריי און א האלב יאָהר האָט אדריינוס בעלאגערט ביתר. די גאנצע צייט איז ר' אלעזר המודעי געזעסען, אנ־געטהאָן אין א זאק און מיט אש אויף זיין קאָפּ, אלס צייכען פון טרויער, און האָט יעדען טאָג געבעטען גאָט, זאָגענדיג: "האר פון אלע וועלטען! אָה, האר פון אלע וועלטען! משפט אונז ניט היינט! משפט אונז ניט היינט!"

זעהענדיג אז ער קען די שטאָדט ניט איינגעהמען האָט שוין אדריינוס געוואָלט אוועקגעהן. איז צו איהם געקומען א כותי און האָט געזאָגט: "געה ניט אוועק. איך וועל זעהן אז די אידען זאָלען זיך דיר אונטערגעבען".

דער כותי איז אריין אין ביתר, בגנבה, דורך א קאנאל. געהענדיג איבער'ן שטאָדט האָט ער געפונען ר' אלעזר המודעי שטעהן און בעטען גאָט. האָט דער כותי זיך געמאכט ווי ער רוימט איהם אריין עפּעס אין אויער. די שטאָדט מענשען האָבען דאָס געזעהן איז ביי זיי אויסגעקומען אז ר' אלעזר סוד'עט זיך מיט דעם פרעמדען, און ווארשיינליך איז דער פרעמדער נאָר א שפּיאָן! האָבען זיי גענומען דעם כותי און האָבען איהם געבראכט צו בן כוזבא און געזאָגט: "מיר האָבען געזעהן דיזען אלטען גוי שמועסען מיט דיין גוטען פריינד ר' אלעזר".

"וואָס פאר א סודות האָסטו מיט איהם גערעדט?" האָט בן כוזבא געפרעגט דעם כותי.

האָט דער כותי געענטפערט:

"אויב איך וועל דיר אויסזאָגען וועט מיין מלך מיך טויטען, און אויב איך וועל דיר ניט אויסזאָגען וועסטו מיך טויטען, איז שוין בעסער אז מיין מלך זאָל מיך טויטען און ניט דו, און דערפאר וועל איך דיר אויסזאָגען, אז ר' אלעזר האָט מיר פערשפּראָכען אז ער וועט דורכפיהרען דאָס די שטאָדט זאָל זיך אונטערגעבען צו אדריינוס".

בן כוזבא איז נאָכדעם אוועק צו ר' אלעזר המודעי און האָט איהם געפרעגט:

„חאָס האָט דיר דער כותי געזאָגט ?"
„גאָרנישט", חאָט ר' אלעזר געענטפערט.
„און וואָס האָסטו איהם געזאָגט ?"
„אויך גאָרנישט".

בן כוזבא האָט איהם געגעבען א שטויס מיט'ן פוס און ר' אלעזר איז גלייך געפאלען טויט. באלד האָט מען געהערט א בת קול אויסרופען: „דו האָסט געטויטעט ר' אלעזר המודעי וועלכער איז געוועזן דער שטארקער ארם פון די אידען און זייער רעכטע אויג. דערפאר זאָל דיין ארם געלעהמט ווערען און דיין רעכטע אויג זאָל בלינד ווערען!" אין יענעם טאָג איז ביתר בעזיעגט געוואָרען און בן כוזבא איז נעהרג'עט געוואָרען.

ווען מען האָט געבראכט בן כוזבא'ס טויטען קאָפּ צו אדריינוס חאָט ער געפרעגט: „ווער האָט איהם גע'הרג'עט ?" האָט א כותי געזאָגט: „איך האָב איהם גע'הרג'עט". אדריינוס האָט דעם כותי ניט געוואָלט גלויבען, האָט ער געזאָגט: „זאָל מען מיר ברייננען זיין קערפער". ווען מען האָט געבראכט בן כוזבא'ס קערפער האָט אדריינוס געזעהן אז א שלאנג איז ארום איהם ארומגעוויקעלט. דאן האָט אדריינוס געזאָגט: „ווען ניט זיין גאָט וואָלט איהם גע'הרג'עט, ווער וואָלט עס געווען שטארק גענוג איהם צו דער'הרג'ענען ?"

10

ביתר האָט זיך געפרעהט מיט'ן חורבן

צוויי און פופציג יאָהר האָט די שטאָדט ביתר אָנגעהאלטען נאָכ'ן חורבן בית המקדש, און ווארום איז ביתר ענדליך אויך חרוב געוואָרען ? דאָס איז דערפאר וואָס ווען דער בית המקדש איז חרוב געוואָרען, האָבען די איינוואוינער פון ביתר אָנגעצונדען ליכט, אזוי ווי עס וואָלט געווען א יום טוב. און ווארום האָבען זיי אָנגעצונדען ליכט און זיך געפרעהט מיט'ן חורבן ? דאָס איז ווייל זיי האָבען אין דעם געזעהן א נקמה אויף די מענשען פון ירושלים. די מעשה איז אזוי געווען:

צווישען די שררות און די ראטמענער פון ירושלים

זיינען געווען גרויסע שווינדלער. פלעגן זיי זיך ארומדרעהען אין מיטען שטאָדט, און ווען זיי פלעגען זעהן א פרעמדען מענשען קומען פון אן אנדער שטאָדט, פלעגען זיי איהם בעגריסען און פרעגען: „מיר האָבען דאַכט זיך געהערט אז דו ביזט אהער געקומען מיט דעם צוועק צו קריגען א גרויסען אמט". פלעגט ער געוואוינליך דאָס אָבלייקענען. פלעגען זיי ווייטער זאָגען: „מיר האָבען געהערט אז דו ביזט אהער געקומען צו פערקויפען דיינע גיטער". פלעגט ער ענטפערען: „ניין, דאס איז מיר גאָר קיינמאָל אויפ'ן זינען ארויף". גלייך דארויף פלעגט אן אנדער שווינדלער אויסרופען הויך אויפ'ן קול: „גענוג צו דינגען זיך! פערקויפט איז פער־קויפט! שרייבט אָן אַ שטר מכירה און איך וועל זיך אונטער־שרייבען אלס עדות". שנעל פלעגט דער שטר מכירה פערטיג ווערען און דער פאלשער עדות פלעגט עס אונטערשרייבען.

נאָך איידער דער פרעמדער גאַסט פלעגט צייט האָבען זיך צוריק צו קעהרען אהיים, פלעגען די שווינדלער אַוועק־שיקען זייערען א מענטשען צו איהם אהיים און פערנעהמען זיינע גיטער. ווען דער גאַסט פלעגט ענדליך קומען אהיים און ער פלעגט זעהן וואָס מען האָט איהם אָבגעטהאָן און ווי מען האָט איהם בדלות געשטעלט, פלעגט ער זאָגען: „הלואי וואָלט איך מיר בעסער די פוס צובראָכען איידער איך בין געגאַנגען אין ירושלים".

מסכת חגיגה

1

די אמת׳ע וועכטער

ר׳ יהודה הנשיא האָט איינמאָל געשיקט **ר׳** חייא, **ר׳** אמי **און ר׳** אסי אז זיי זאָלען ארומרייזען איבער ארץ ישראל און בעזאָרגען די אידען מיט לעהרער וואָס זאָלען מיט די קינדער לערנען פסוק און משניות. זיינען זיי געקומען אין איין אָרט איז דאָרט ניט געווען ניט אַ מלמד תנ״ך און ניט אַ מלמד פון משנה. האָבען די שלוחים געזאָגט צו די שטאָדט מענשען: „ברענגט אונז אייערע שטאָדט וועכטער״. האָט מען גלייך געבראכט די שטאָדט וועכטער. „אָט דיזע מענשען רופט איהר די וועכטער פון שטאָדט?״ האָבען די שלוחים געזאָגט. „דיזע בעוואַכען ניט, נאָר זיי מאַכען חרוב אייער שטאָדט. און ווייסט איהר ווער זיינען די וועכטער פון א שטאָדט? דאָס זיינען די לעהרער וואָס לערנען מיט קינדער תורה.״

2

די וועלט שטעהט אויף לופט

אדריינוס האָט געפרעגט ביי עקילס דעם גר: „איז דאָס אמת וואָס איהר זאָגט אז די וועלט האַלט זיך אויף לופט?״

"יא", האָט עקילס געענטפערט.

"און ווי קענסטו מיר איבערצייגען אז דאס איז טאַקע אזוי?" האָט אדריינוס געפרעגט.

"ברייננ מיר קליינע קאמעלען", האָט עקילס געזאָגט.

האָט מען געבראַכט יונגע, קליינע קאמעלען. עקילס האָט געהייסען אויף זיי אָנלאָדען שווערע געוויכט, מעהר און מעהר, זיי אויפגעשטעלט און גענומען טרייבען. זיינען די יונגע קאמעלען דערשטיקט געוואָרען אונטער זייער משא, דער אטהעם איז זיי אויסגעגאנגען און זיי זיינען געפאלען טויט.

"יעצט שטעל זיי אויף", האָט עקילס געזאָגט צו אדריינוס.

"נאכדעם ווי דו האָסט זיי דערשטיקט ווילסטו אז איך זאָל זיי לעבעדיג מאכען?" האָט אדריינוס געפרעגט.

"וואס פעהלט דען די קאמעלען?" האָט עקילס גע־טענה׳ט. "עס פעהלט זיי בלויז די מענליכקייט אריינצו־אטהעמען לופט, נו, יעצט אז דו האָסט געזעהן ווי לעבעדיגע בעשעפעניסען בעשטעהען אויף לופט, ווערסטו שוין פער־שטעהן, אז די ערד האַלט זיך אויך אויף לופט".

3

חושד געווען זיין רבי

יהודה בן טבאי איז געווען א גרויסער ענו און פלעגט זיך דערוויטערען פון כבוד. איינמאָל האבען די אידען פון ירושלים איהם געוואָלט מאכען פאר א נשיא. איז ער אנט־לאָפען נאָך אלכסנדריא. האָבען די ירושלים׳ער געשריבען פון ירושלים די גרויסע נאָך אלכסנדריא די קליינע: "ביז וואנען וועט מיין ליעבער חתן זיצען ביי אייך און איך וועל זיצען דאָ און בענקען נאָך איהם?" דיזער ריהרענדער אפיעל האָט געווירקט אויף יהודה בן טבאי און ער האָט זיך בעשלאָסען צו פאָהרען צוריק אין ירושלים און אָננעהמען דעם גרויסען אמט.

ער האָט זיך ארויפגעזעצט אויף א שיף און מיטגענומען איינינע פון זיינע תלמידים. ווי עס זעהט אויס איז ער אָבער ניט געווען אין גאנצען צופריעדען מיט דעם וואָס ער פאָהרט צוריק נאָך ירושלים, דען ווען ער מיט זיינע תלמידים

זייגען שוין געווען אויף דער רייזע האט יהודה געמאכט א בעמערקונג: "וואס האט געפעהלט דבורה די בעל הבית'טע ביי וועלכע איך בין איינגעשטאנען אין אלכסנדריא?" איי־נער פון די תלמידים האט די פראגע אנגענומען פאר א שפאסיגע בעמערקונג האט ער געענטפערט אויך אין א שפאסיגען טאן: "רבי! איין אויג איז ביי איהר אן אויס־געשלאגענע".

"דו האסט בעגאנגען צוויי עברות", האט יהודה בן טבאי געזאגט צום תלמיד. "ערשטענס וואס דו האסט מיך חושד געווען אז איך האב זיך אינטערעסירט מיט דעם אויסזעהן פון דער פרוי, און צווייטענס, וואס דו האסט געקוקט אויף אן אשת איש. וואס האב איך דען געמיינט? איך האב ניט געמיינט צו זאגען אז זי איז קערפערליך שעהן, נור שעהן אין איהרע מעשים!"

יהודה בן טבאי איז געווארען בייז אויף דעם תלמיד און דער תלמיד האט געמוזט אוועקגעהן.

מסכת מועד קטן

1.

דער כבוד פון ארץ ישראל

ר׳ שמעון בר בא איז איינמאָל געקומען צו ר׳ חנינא און האָט געזאָגט: ״שרייב מיר אָן אַ שעהנעם רעקאָמענדאַ־ציאָנס בריעף, ווייל איך וויל פאָהרען אין חוץ לארץ זוכען פּרנסה.

אָבער אוועקצופאָהרען פון ארץ ישראל איז געווען פער־רעכענט פאר אן אומ׳כבוד פאר דאָס היילינע לאנד, האָט ר׳ חנינא געענטפערט צו ר׳ שמעון:

״איך בין שוין אן עלטערער מענש. אפשר מאָרגען וועל איך מוזען געהן צו דיינע פערשטאָרבענע עלטערען, און זיי וועלען מיך געוויס פירהאַלטען און זאגען: ״מיר האבען געהאט אַ שעהנע פלאנצע אין ארץ ישראל, האָסטו ער־לויבט אז דאָס זאָל אוועק אין חוץ לארץ!״

2

רבי בעשטראָפט בר קפרא

רבי האט געהאט גרויס רעספּעקט פאר זיין איידים בר אלעשא וועלכער איז געווען א גרויסער נגיד אָבער א

קנאפער למדן. בר קפרא וועלכער האָט ביי יעדער גע־לעגענהייט געזוכט צו מאכען א שפאס, האָט איינמאָל גע־זאָגט צו בר אלעשא: „זעה, די גאנצע וועלט קומט צו דיין שווער פרעגען עפעס וועגען תורה זאכען און דו פרעגסט איהם קיינמאָל גאָרנישט".

„וואס זאָל איך איהם פרעגען?" האט בר אלעשע גע־פרעגט.

בר קפרא האָט איהם גענומען איינלערנען א פסוק מיט א רעטענים וואָס איז אויסגעקומען א שארפע סאטירע אויף רבי.

רבי וועלכער האט פריהער בר קפרא'ן גאר ניט בעמערקט, האָט הערענדיג ווי ער רעדט מיט זיין איידים זיך אומגע־דרעהט מיט'ן פנים צו איהם און ער האט געזעהן ווי בר קפרא לאכט, דאָס האָט רבי'ן פערדראָסען און ער האָט געזאָגט צו בר קפרא:

„איך אנערקען דיך ניט פאר א זקן".

און בר קפרא האָט געוואוסט וואָס דאָס מיינט: אז אזוי לאנג ווי רבי לעבט וועט מען איהם ניט אריינרעכנען צווישען די זקנים.

3

די שווערע שיידונג

שווער איז פאר דער נשמה זיך צו שיידען פון גוף!

ר' לוי זאָגט:

דריי טעג בסדר נאָכדעם ווי דער מענש שטארבט שוועבט די נשמה איבער'ן גוף און דענקט פון צוריק קעה־רען זיך אין איהם, אָבער נאָכדעם ווי דער פנים פון דעם טויטען ווערט פערענדערט און פערליערט זיין שעהנקייט געהט די נשמה אין גאנצען אוועק.

נאָכדעם ווי דער מענש ליעגט אָב דריי טעג אין קבר, שפאלט זיך זיין בויך און זאָגט צו איהם: „נא דיר צוריק דאָס וואָס דו האָסט אָנגערויבט און אָנגע'גזל'ט ביי פרעמדע און דאָס אריינגעטהאָן אין מיר".

4

ווען מען קען ניט אויסמיידן

א תלמיד פון רב חסדא איז שווער קראנק געוואָרען. האָט רב חסדא געשיקט צו איהם צוויי תלמידים אז זיי זאָלען זיצען נעבען איהם און לערנען מיט איהם, כדי דער מלאך המות זאָל ניט קענען צוקומען, ווייל דער מלאך המות האט ניט קיין מאכט אוועקצונעהמען ביי איינעם די נשמה בעת ער לערענט תורה.

איז געקומען דער מלאך המות און האָט זיך פערשטעלט פאר א שלאנג. ווען די תלמידים האָבען דערזעהן דעם שלאנג האבען זיי זיך איבערגעשראָקען און האבען אויפגע־הערט צו לערנען. דאָ האָט דער מלאך המות געהאט זיין געלעגענהייט און דער חולה איז געשטאָרבען.

אן עהנליכע מעשה האט געטראָפען מיט דעם תלמיד פון בר פדיה. דער תלמיד איז קראנק געוואָרען און האָט גע־האַלטען ביי שטארבען, האָט דער רבי איהם געשיקט צוויי תלמידים צו זיצען און לערנען מיט'ן חולה, כדי דער מלאך המות זאָל קיין צוטריט ניט האָבען. איז דער מלאך המות געקומען און האָט זיך פערשטעלט פאר א קאָמעט וועלכע האָט אין לויפען, האָבען די תלמידים פאר שרעק אויפגע־הערט צו לערנען און זייער חבר איז געשטאָרבען.

מסכת יבמות

ז

רבי׳ס קעסט קינדער

דרייצעהן ברידער זיינען זיי געווען, זיינען צוועלף פון זיי געשטאָרבען, איז געבליבען איינער. די צוועלף אלמנות זיינען געבליבען אָהן קינדער, האָבען זיי געוואָלט אז דער פערבליבענער שוואָגער זאָל זיי מיבם זיין, עס הייסט מיט זיי חתונה האָבען, ווי דער דין איז. דער יבם האָט ניט גע־וואָלט, האָבען איהם די צוועלף אלמנות פערקלאָגט ביי רבי, דאָס איז רבי יהודה הנשיא.

„פאר וואָס טהוסט ניט ווי דער דין הייסט?“ האָט רבי דעם יבם געפרעגט.

„איך בין ניט רייך גענוג זיי אלעמען אויסצוהאלטען“, האָט דער יבם געענטפערט.

„מיר פערלאנגען בלויז אז ער זאָל אויסהאלטען יעדע איינע פון אונז בלויז איין חודש אין יאָהר“, האָבען די צוועלף יונגע אלמנות געזאָגט.

דער יבם איז שוין אויף דעם איינגעגאנגען, „אָבער“, האָט ער געפרעגט, „ווער וועט זיי אויסהאלטען אין אן

עיבור יאָהר? ווער וועט זיי שפּייזען אין דעם דרייצעהנטען חודש?"

"אין אן עיבור יאָהר וועל איך זיי שפּייזען א חודש", האָט רבי זיך אָנגעבאָטען.

נאָכדעם האָט רבי זיי אַלעמען געבענשט אז זיי זאָלען האָבען קינדער און זיי זיינען אַוועקגעגאנגען.

דריי יאָהר שפּעטער זיינען די צוועלף פרויען געקומען צו רבי און יעדע איינע האָט מיטגעבראכט צו דריי קינדערלעך, די צוועלף מאַמעס מיט די זעקס און דרייסיג קינדערלעך האָבען זיך אוועקגעשטעלט ביי רבי'ס הויז, אין דרויסען. זיינען די דיענער געקומען און געמעלדעט צו רבי: "א גאנצער דאָרף מיט קינדער זיינען געקומען פרעגען וואָס דו מאַכסט אין געזונד". רבי האָט א קוק געטהאָן פון פענסטער און האט דערזעהן זיינע געסט.

"וואָס פערלאנגט איהר " האָט רבי געפרעגט.

"תאיאָהר האָבען מיר אַן עיבור יאָהר", האָבען די געסט געענטפערט, "זיינען מיר געקומען בעטען אז דו זאָלסט אונז שפּייזען דעם דרייצעהנטען חודש פון יאָהר".

און רבי האָט זיי געשפּייזט דעם גאנצען חודש.

מסכת סוטה

1

די וויכטיגקייט פון שלום בית

דער גרויסער תנא ר׳ מאיר האָט איינמאָל פרייטאָג צו נאַכטס גע׳דרש׳ענט אין בית המדרש. איז געקומען א פרוי, האָט זיך אוועקגעשטעלט, זיך צוגעהערט צו ר׳ מאיר׳ס לערנען און האָט ניט אָבגעטראָטען פון שוחל ביז ער האָט געענדיגט. ווען ר׳ מאיר האט שוין געענדיגט איז זי אוועק אהיים. קומענדיג האָט זי געפונען אז איהרע שבת ליכט האָבען זיך שוין אויסגעלאָשען, אין הויז איז פינסטער און איהר מאן איז שטאַרק בייז.

„וואו ביזטו געווען?" האט דער מאַן געפרעגט.

„איך בין געווען אין בית המדרש און געהערט ר׳ מאיר׳ן לערנען מיט׳ן עולם", האָט די פרוי געענטפערט.

„דו קענסט נים אריינגעהן אין הויז וואו דו וועסט פריהער ניט געהן און אָנשפייען איהם אין פנים", האָט דער מאַן אויסגעשריען און האָט פערמאַכט די טיהר, איר בערלאָזענדיג די פרוי אין דרויסען.

די פרוי איז געוואָרען שטאַרק פערצווייפעלט און האָט

ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. זי איז געזעסען איין שבת ביי ר׳ מאיר׳ס מיתר, זי איז געזעסען א צווייטען שבת און א דריטען, אָבער זי האָט אלץ קיין מוטה געהאַט צו טהאָן אזא שרעקליכע זאך ווי איהר מאן האָט פון איהר געפאָדערט. שכנות האָבען זי איינמאָל דערזעהן, האָבען זיי צו איהר געזאָגט: "וואָס? איהר לעבט נאָך אלץ ניט בשלום איינער מיט׳ן אנדערען? קום מיט אונז אין בית המדרש און מיר וועלען זעהן וואס מיר קענען טהאָן".

ווען ר׳ מאיר האָט דערזעהן די פרויען אין בית המדרש האט ער דורכ׳ן רוח הקודש זיך דערוואוסט וואס דאָ איז פאָרגעקומען, האָט ר׳ מאיר זיך געווענדעט צו די פרויען און געזאָגט: "איז אפשר דאָ צווישען אייך איינע א געלערענטע פרוי וואָס קען מיר אָבשפרעכען א קראנקע אויג?"

האָבען די שכנות געזאָגט צו דער פערטריבענער פרוי: "אָט דאָ האָסטו א געלעגענהייט ר׳ מאיר׳ן אָנצושפייען אין פנים און שלום ווערען מיט דיין מאן". (ביים אייבשפרעכען אן אויג פלעגט מען דעם חולה צו רפואה אָנשפייען אין פנים).

די פרוי איז צוגעקומען נעהנטער צו רבי מאיר און האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם צו זאָגען דעם שפרוך, אָבער די נאָהענטקייט פון דעם גרויסען מאן האָט אויף איהר ארויפגעוואָרפען אזא מורא דאס זי איז א פערציטערטע גע־וואָרען, און זי האט געזאגט: "רבי! איך בין קיין געלע־רענטע פרוי. איך ווייס גאָר ניט ווי אָבצושפרעכען א קראנקע אויג".

"דאָך", האָט ר׳ מאיר געזאָגט, אז דו וועסט מיר אָנ־שפייען זיבען מאָל אין פנים וועל איך געהיילט ווערען".

די פרוי האָט אזוי געטהאָן.

"יעצט", האָט ר׳ מאיר געזאָגט, "געה און זאָג דיין מאן אזוי: "דו האָסט מיר געהייסען אָנשפייען ר׳ מאיר׳ן אין פנים בלויז איין מאָל, אבער איך האב איהם אָנגעשפיגען זיבען מאָל".

נאָכדעם ווי די פרוי איז אוועק האָבען די תלמידים גע־זאָגט צו רבי מאיר: "אָט אזוי לאָזטו ערנידעריגען דעם כבוד פון די וואָס לערנען די תורה?"

האָט ר׳ מאיר געענטפערט: "איז דען ניט גענוג כבוד פאר מיר אז איך טהו די זעלבע נאָבעלע ארבייט ווי מיין

בעשעפער? ר׳ ישמעאל האָט אונז געלערנט: גרויס איז דער שלום ווייל גאָט׳ס גרויסער נאָמען וואָס ווערט גע־שריבען מיט קדושה האָט דער אויבערשטער ערלויבט אז מען זאָל עס אָבמעקען, (ווען מען דאַרף א סוטה געבען צו טרינקען די מים המאררים, כדי אויסצוגעפינען אויב זי האָט געזינדיגט געגען איהר מאַן) און דאָס אלץ כדי צו מאַכען שלום צווישען מאַן און פרוי!״

2

כבוד פאַר כבוד

דערפאַר וואָס משה רבינו האט אויף זיך גענומען די־מית מיטצונעהמען די ביינער פון יוסף הצדיק ווען די אידען זיינען ארויס פון מצרים, האט ער דערפאַר זוכה געווען אז מיט זיין קבורה זאָל זיך אָבגעבען דער אויבערשטער אליין.

ר׳ חמא בר חנינא גיט א משל אויף דעם:

א מלך האט חתונה געמאַכט זיין זוהן, איז געקומען א גרויסער שררה און האט געוואָלט העלפען טראַגען דעם ״אפריון״ (א טראָג שטוהל מיט א חופה אויף דעם אין וועל־כען מען פלעגט טראַגען די כלה). אבער די דיענער האבען גערעכענט אז דאס פאַסט זיך ניט פאַר אזא גרויסען שררה, האבען זיי איהם ניט געלאָזען. דאן האט דער קעניג געזאגט: ״לאָזט איהם! שפּעטער אז ער וועט חתונה מאַכען זיין טאָכ־טער וועל איך איהם בעצאָהלען מיט דעם זעלבען כבוד״.

מסכת כתובות

א

ר׳ יוסי הגלילי און זיין גרושה

ר׳ יוסי הגלילי האט געהאט א שלעכטע פרוי. זי איז געווען זיינע א פלימעניצע, די טאָכטער פון זיין שוועסטער. און אזוי שלעכט איז זי געווען צו איהם דאס זי פלעגט איהם בעליידיגען אין געגענוואַרט פון זיינע תלמידים, האָבען די תלמידים געזאגט צו ר׳ יוסי: "גיב איהר א גט און ווער פטור פון דער מרשעת וואס בעליידיגט דיך אזוי". האט ר׳ יוסי געענטפערט: "זי האט א גרויסע כתובה און איך האב ניט אזוי פיעל געלד איהר צו בעצאָהלען".

איינמאָל זיינען די תלמידים געזעסען און געלערענט און ר׳ יוסי און ר׳ אלעזר בן עזריה האָבען אויך מיט זיי געלערענט. ווען זיי האבען געענדיגט לערנען האט ר׳ יוסי איינגעלאַדען ר׳ אלעזר בן עזריה צו זיך אהיים אויף מיטאג. ווען ר׳ יוסי איז אריינגעקומען אין הויז האט זיין פרוי אבגעקעהרט איהר קאָפּ און איז ארויסגעגאנגען. ר׳ יוסי האט א קוק געטהאָן אויפ׳ן טאָפּ און ביי איהר געפרעגט: "איז דאָ עפּעס אין טאָפּ צו עסען?" האט די פרוי בייז געענטפערט: "עס איז דאָ א געקעכטס פון גרינסען". ר׳ יוסי האָט א קוק

געטהאָן אינוועניג און האט דארט געפונען געשטאָפּטע הינדעלעך. ר׳ אלעזור האט דאס אלץ צוגעזעהען און צוגעהערט און האט פערשטאַנען וואס דא טהוט זיך.

אז זיי האבען זיך געזעצט עסען האט ר׳ אלעזור געזאגט:

"רבי! זי האט דאָך געזאגט אז אין טאָפּ איז דאָ בלויז א געקעכטס פון גרינסען און איך זעה אז דאָ איז גאָר געשטאָפּטע חינדרעלעך".

"עס איז געשעהן א נס און די גרינסען זיינען געוואָרען הינדרעלעך", האט ר׳ יוסי געזאגט אום צו פערגלעטען זיין פרוי׳ס אונרעכט.

אבער ר׳ אלעזור האט אלעס פערשטאַנען. האט ער געזאָגט:

"שיק זי אוועק רבי! זי ווייס ניט ווי דיך צו אכטען!"

"זי האט א גרויסע כתובה און איך קען איהר דערפאר ניט אב׳גט׳ען".

"מיר, דיינע תלמידים, וועלען דיר געבען אויף דער כתובה צו בעצאָהלען און דו גט זי אָב".

די תלמידים האבען אזוי געטהאָן. ר׳ יוסי האט זיין פרוי בעצאָהלט איהר כתובה און האט זי אבגע׳גט. נאכדעם האט מען איהם חתונה געמאכט מיט אן אנדער פרוי, א בעסערע.

יענע פרוי, די גרושת, איז צוליעב איהרע זינד אריינגעפאלען אין די הענד פון דעם שטאָדט וועכטער וועלכער האט מיט איהר חתונה געהאט. א צייט שפּעטער איז אויף דעם שטאָדט־וועכטער געקומען אן אונגליק—ער איז בלינד געוואָרען. פלעגט די פרוי איהם פיהרען איבער די גאסען און בעטען נדבות. ווען זיי פלעגען קומען צו דער גאס וואו ר׳ יוסי הגלילי האט געוואוינט פלעגט די פרוי אויסמיידען יענע גאס און זיך צוריק קעהרען. אזוי ווי איהר מאן איז פיעלע יאָהרען געווען א שטאָדט־וועכטער האָט ער גוט געקענט יערע גאס. האָט ער זי איינמאָל געפרעגט: "ווארום פיהרסטו מיך ניט אין דער גאס וואו רבי יוסי הגלילי וואוינט? איך האָב געהערט אז ער גיט א סך צדקה".

"איך בין זיין גרושה", האָט די פרוי געענטפערט, "און איך שעהם מיך פאר איהם מיין פנים צו צייגען".

איינמאָל זיינען זיי געגאַנגען אין דער נאָכבאַרשאַפט פון ר׳ יוסי, האָט זיך דער בלינדער אַנגעהויבען מיט איהר צו קריגען, ווייל זי האָט ניט געוואָלט געהן צו ר׳ יוסי׳ס הויז. איין טאָג האָבען זיי זיך געקריעגט און אַ צווייטען טאָג, און ער האָט זי גענומען שלאָגען. זייערע געשרייען האָבען זיך געהערט איבער דער גאַנצער שטאָדט, און ווען ר׳ יוסי האָט די געשרייען דערהערט, האָט ער אַרויסגעקוקט דורכ׳ן פענס־טער און האָט דערזעהען די פּאָרעל. "וואַרום שלאָגסטו זי?" האָט ר׳ יוסי געפרעגט ביי דעם בלינדען בעטלער. האָט דער בעטלער געענטפערט: "יעדען טאָג פערליער איך פּרנסה אין דיזער גאַס צוליעב איהר". ווען ר׳ יוסי האָט דאָס געהערט און געזעהן ווער די פרוי איז, האָט ער די פּאָר פאָלק אַריינ־געזעצט אין איינע פון זיינע הייזער און האָט זיי אויסגעהאַל־טען דעם גאַנצען לעבען.

מסכת נדרים

1

רייכקייט דויערט ניט עוויג

איינער, אן אָרימאַן, האָט געתאַט א קריוודע געגען א גרויסען עושר. האָט ער געוואָלט איהם לאדען צו א דין תורה פאר רב. רב האָט געשיקט נאָך דעם עושר אז ער זאָל צו איהם קומען. האָט דער עושר אָנגעזאָגט דורכ'ן שליח: „מיט אזא אביון פאסט זיך מיר גאָר ניט צו משפט'ן. עפעס א קליינינקייט איך, אזא גביר, וואס איז אזוי רייך, דאס ווען מען זאָל צוזאַמענעהמען אלע קעמלען פון אראביען וועט מען אויף זיי ניט קענען אָנלאָדען די שליסלען פון מיינע שפייכלערס און אוצרות".

ווען רב האָט געהערט דעם ענטפער פון דעם בעריהמער, האָט ער געזאָגט: „דער מענש גרויסט זיך מיט דעם וואס עס איז ניט זיינס. א פלוך אויף איהם! זיין רייכטהום וועט זיך ביי איהם ניט האַלטען."

באַלד נאכדעם איז אָנגעקומען א בעפעהל פון דער מלוכה אז דעם עושר זאָל מען פערנעהמען צוזאַמען מיט זיינע רייכ־טימער. איז דער עושר געקומען צו רב און האָט געבעטען: „טהו תפילה פאר מיר, דאס איך זאָל כאָטש לעבען בלייבען". האָט רב תפילה געטהאָן און דער מאַן איז לעבען געבליבען, בלויז זיין געלד האָט די רעגיערונג צוגענומען.

מסכת גיטין

1

ר׳ דוסתאי׳ס שרעק

ר׳ דוסתאי בן ר׳ ינאי און ר׳ יוסי בן כיפר זיינען גע־גאנגען קיין בבל אויפצומאָנען געלד פאר די אידישע גע־לעהרטע פון מענשען ביי וועמען דאס איז געווען איינגע־לייגט. די פערטרויטע מענשען האָבען זיי דאס געלד אָבגע־געבען, אבער נאָך איידער די שלוחים זיינען אוועק איז אויף זיי ארויס א קלאנג אז זיי זיינען נים אָרענטליך, האָבען די פערטרויטע מענשען געפאָדערט אז די שלוחים זאָלען זיי צוריק אָבגעבען דאס געלד.

"דאס געלד קענען מיר געזעצליך צוריק ניט אָבגעבען", האָבען די שלוחים געענטפערט, "ווייל דאס געהערט צו די מענשען פאר וועמען מיר האָבען דאס אויפגעמאָנט פון אייך".

"ווילען מיר אז איהר זאָלט ארויסגעבען א שרייבען אז איהר נעהמט אויף זיך די פעראנטוואָרטליכקייט פאר דאס געלד" האָבען די מענשען פון בבל געזאָגט.

"מיר זיינען שומרי חנם און מען קען אונז ניט האלטען פעראנטוואָרטליך", האָבען די שלוחים געענטפערט.

זיינען די מענשען פון בבל געקומען צו ר׳ דוסתאי און האָבען ביי איהם געוואָלט אָבנעהמען דאס געלד מיט גוואלד.

האָט ר׳ דוסתאי געצייגט אויף ר׳ יוסי און געזאָגט: ״ער האָט דאס געלד״. האָט מען ביי ר׳ יוסי אָבגענומען דאס געלד מיט געוואלד.

ווען זיי זיינען צוריק געקומען אין ארץ ישראל האָט ר׳ יוסי זיך בעקלאגט ביי ר׳ ינאי און געזאָגט: ״זעת, וואס דיין זוהן האָט מיר געטהאָן! ווען ער וואָלט געהאלטען מיט מיר וואָלט זיי ניט געלינגען דאס געלד אָבצונעהמען״.

״ווארום האָסטו עס געטהאָן?״ האָט ר׳ ינאי געפרעגט ביי ר׳ דוסתאי זיין זוהן.

״איך האָב געזעהן אז זיי זיינען מורא׳דיגע מענשען. זיי זיינען זעהר גרויס, טראָגען משונה׳דיגע היטלען און קליי־דער, ריידען פון בויך, און איך זעה ווי יוסי מיין ברודער ליעגט געבונדען און א רימען געהט איבער זיין לייב ארויף און אראָב, האָב איך זיך געטראכט: ווען זיי זאָלען מיך אזוי שלאָגען און דער׳הרג׳ענען, האָט מיין פאטער אן אנדער דוסתאי?״

מסכת בבא קמא

1

געלערנט און פערגעסען

א גוי'אישער קעניג האט געשיקט צוויי פון זיינע מיניס־טארען אז זיי זאלען לערנען תורת ביי רבן גמליאל. האבען זיי ביי איהם געלערנט פסוק, משניות, גמרא, הלכה און אגדת, און ווען זיי האבען דאס אלעס אויסגעלערנט האבען די מי־ניסטארען געזאגט: "אייער גאנצע תורה איז שעהן און ליובענסווערטה, א חוץ צוויי זאכען אין וועלכע איתר מאכט אן אונטערשיעד צווישען א גוי און א אידען".

גלייך דארויף האט רבן גמליאל איינגעפיהרט אז דער געלד שאדען פון א גוי זאל זיין אסור, פון חלול השם וועגען. און פון דעסטוועגען האבען די מיניסטארען פערגעסען אלעס וואס זיי האבען געלערנט נאך איידער זיי זיינען אנגעקו־מען צו דעם וואסערפאל פון צור.

2

זיך פערהיט פון א השד

אבא אושעיא פון טרייא איז געווען א וועשער וואס פלעגט וואשען וואל פאר אנדערע. ער פלעגט זיך מאכען קליי־דער פון א בעזונדער סארט וואל, ניט פון די סארטען וואל וועלכע ער פלעגט וואשען, כדי מען זאל אויף איהם ניט זאגען אז ער מאכט זיך קליידער פון די רעשטלעך וואס קריכען ארויס ביים וואשען, אבוואהל לויט דעם דין געהערען דיזע רעשטלעך צום וועשער.

מסכת בבא מציעא

1

צדקה בדרך כבוד

שמעון בר ווה איז געגאַנגען הינטער ר׳ לעזר. איז ביי ר׳ לעזר ארויסגעפאַלען א רענדעל. שמעון האָט דאס אויפגעהויבען און דערלאַנגט צו ר׳ לעזר.

"דו קענסט האַלטען דעם רענדעל", האָט ר׳ לעזר געזאָגט. "דאס געהערט צו דיר, ווייל איך האָב זיך שוין פון דעם רענדעל מייאש געווען. דער דין איז אז אויב אימיצער פערליערט עפּעס און איז זיך מייאש פון דעם דאַרף מען עס צו איהם ניט אומקעהרען".

און מען דערצעהלט אז ר׳ לעזר האָט בכיוון אונטערגעוואָרפען די מטבע, ווייל ער האָט געוואוסט אז שמעון איז א גרויסער אָרימאַן און ער נויטיגט זיך אין דעם געלד.

2

דער אייזעל מיט׳ן טייערע פּערל

שמעון בן שטח האָט זיך בעשעפטיגט מיט פלאַקס און ער האָט געהאַט א שווערע פּרנסה. האָבען זיינע תלמידים צו איהם געזאָגט: "רבי! לאָז צורוה דיין ארבייט און מיר וועלען דיר קויפען אַן אייזעל, וועסטו מיט איהם מאַכען געשעפטען און ניט דאַרפען אזוי שווער ארבייטען. האָבען זיי געקויפט אַן אייזעל ביי אַן אַראַבער און געפיהרט צו זייער רבי. אויפ׳ן וועג האָבען זיי בעמערקט אז ביים אייזעל הענגט

א טייערער פערל און ווען זיי זיינען געקומען צו שמעון בן שטח האָבען זיי צו איהם געזאָגט: "פון היינט אָן און ווייטער וועסטו שוין מעהר אין גאנצען ניט דארפען טהאָן קיין זאך".

"וואס מיינט איהר?" האָט שמעון בן שטח געפרעגט.

"די מעשה איז אזוי", האָבען די תלמידים דערצעהלט. "מיר האָבען דיר געקויפט אַן אייזעל ביי אַן אראבער און מיר האָבען בּיים אייזעל געפונען הייגגען א טייערען פערל וואס וועט דיך שוין בעזאָרגען אויפ'ן גאנצען לעבען".

"וויס דערפון דער אייגענטהימער פון דעם פערל?"

"ניין", האָבען די תלמידים געענטפערט.

"אויב אזוי געהט און קעהרט איהם אום דעם פערל", האָט שמעון בן שטח געזאָגט.

"רבי!" האָבען די תלמידים גע'טענה'ט, "ווייסטו דען ניט, דאס על פי דין דארף מען א גוי ניט אומקעהרען ווען ער פערליערט עפּעס?"

"וואס מיינט איהר?" האָט ער אויסגעשריען. "איהר מיינט אַז שמעון בן שטח איז געוואָרען א גראָבער יונג, א געלד כאַפּער? ניין! שמעון בן שטח וויל בעסער הערען ווי א גוי וועט זאָגען: געבענשט זאָל זיין דער אידישער גאָט וואס האָט אזא אָרענטליכעם פאָלק!"

3

עהרע דעם אידישען נאמען

ר' חנינא פלעגט דערצעהלען דיזע געשיכטע.

די זקנים האָבען איינמאָל געקויפט אייניגע מאָס ווייץ פון סאָלדאטען. האָבען זיי אין דעם ווייץ געפונען א בייטעל מיט רענדלעך און זיי האָבען דאס אומגעקעהרט צו די סאָלדאטען. האָבען די סאָלדאטען געזאָגט: "געבענשט זאָל זיין דער גאָט פון די אידען!"

אבא אושעיא פון טרייא, וועלכער איז געווען א וועשער, האָט איינמאָל געוואַשען וועש ביים ברעג טייך. האָט ער דאָרט געפונען א פּעקעל ציערונג וואָס די מלכה האָט דאָרט פערלאָרען. אבא אושעיא האָט גלייך גענומען די ציערונג און האָט אָבגעטראָגען צו דער מלכה. די מלכה איז גערירט געוואָרען פון דעם אָרימען וועשער׳ס עהרליכקייט און זי האָט צו איהם געזאָגט:

"נעהם דאָס דיר. ביי מיר האָט די ציערונג קיין ווערטה ניט. איך האָב אַ סך מעהר און בעסערע".

"אונזער תורה הייסט מיר דאָס צוריק קעהרען", האָט אבא אושעיא געזאָגט. "איך האָב קיין רעכט ניט דאָס צו נעהמען".

האָט די מלכה אויסגערופען:

"געבענשט זאָל זיין דער גאָט פון די אידען!"

4

אין רוים, געטהאָן בעסער ווי רוימער

רבי שמואל בר סוסרטיי איז איינמאָל געקומען אין רוים. און גראדע צו יענער צייט האָט די קעניגין פערלאָרען איהר ציערונג און רבי שמואל האָט דאָס געפונען. די קעניגין האָט בעקאַנט געמאַכט איבער׳ן גאַנצען לאַנד דאָס ווער עס וועט די ציערונג אומקעהרען אין דרייסיג טעג צייט זאָל בעקומען אזוי פיעל און אַזוי פיעל אלס בעלוינונג. ווער עס וועט אָבער די געפונענע ציערונג ניט אומקעהרען און מען וועט עס ביי איהם געפינען נאָך די דרייסיג טעג, זאָל ער פערלירען זיין קאָפּ.

רבי שמואל האָט דוקא אָבגעוואַרט דרייסיג טעג און ערשט נאָכדעם האָט ער גענומען און אָבגעבראכט די געפונענע ציערונג צו דער קעניגין.

די קעניגין האָט זיך געוואונדערט וואָס גראָדע נאָך די

פערלוסט, בלויז אום בעשטראפט צו ווערן פאר דעם מיט'ן טוים. האט זי איהם געפרעגט:
"ביזטו אפשר ניט געווען אין לאנד די גאנצע צייט?"
"איך בין יא געווען", האט ר' שמואל געענטפערט.
"האסטו געהערט מיין בעקאנטמאכונג?"
"יא".
"און וואס האט די בעקאנטמאכונג געזאגט?"
"עס האט געזאגט: ווער עס וועט אומקערן די ציערונג אין צייט פון דרייסיג טעג זאל בעקומען אזוי פיעל און אזוי פיעל אלס בעלוינונג, און ווער עס האט געפונען און מען וועט עס ביי איהם געפינען נאך די דרייסיג טעג זאל ער פערלירען זיין קאפ".
"טא פארוואס האסטו די ציערונג פריהער ניט אומגעקערט?"
"ווייל איך האב ניט געוואלט אז מען זאל רעכענען דאס איך האב דאס געטהאן ווייל איך האב מורא געהאט פאר דיר. איך האב דיר דיין פערלוסט אומגעקערט ווייל איך האב מורא פאר גאט".
האט די קעניגין אויסגערופען:
"געבענשט זאל זיין דער גאט פון די אידען!"

.5

אלכסנדר מוקדון אין א פרעמד לאנד

אלכסנדר מוקדון איז איינמאל, בעת ער האט בערייזט די וועלט, אנגעקומען אין דער הויפט שטאדט פון דעם קעניג פון קציא. האט איהם דער מלך געצייגט א סך גאלד און זילבער. "ניט דאס בין איך געקומען זעהן", האט אלכסנדר מוקדון געזאגט, "נאר איך בין געקומען זעהן ווי איהר פיהרט זיך און ווי איהר משפט צווישען מענש און מענש". און גראדע ווי זיי ריידען אזוי, קומען צוויי מענשען אויף א משפט פאר'ן קעניג. עס האט זיך געהאנדעלט אום דעם: איינער האט דעם אנדערען פערקויפט א פעלד. דער קויפער

האָט אין די מיסט אויס׳ן פעלד געפונען אַן אוצר, און זייענ־דיג אַן עהרליכער מאַן האָט ער דעם אוצר צוריק געבראַכט צו דעם פריהערדיגען אייגענטהימער פון פעלד. האָט אבער יענער ניט געוואָלט אָננעהמען. זיינען זיי געקומען און גע׳טענה׳ט פאר׳ן מלך. איינער זאָגט: "דו האָסט מיר בלויז פערקויפט דעם פעלד מיט דעם מיסט אויף דעם אָבער ניט דעם אוצר". דער אנדערער טענה׳ט: "איך האָב דיר פער־קויפט די פעלד מיט דעם מיסט, מיט אַלעם וואס אין דעם".

דער קעניג האָט זיך צוגעהערט צו זייערע טענות, נאכדעם האָט ער איינעם געפרעגט: "דו האָסט א זוהן?"

"יא", האָט דער איינער געענטפערט.

"און דו האָסט א טאָכטער?" האָט דער מלך געפרעגט דעם אנדערען.

האָט דער אנדערער אויך געענטפערט "יא!"

"אויב אזוי", האָט דער מלך געזאָגט, "זאָל דער זוהן נעהמען די טאָכטער און דער אוצר זאָל בלייבען ביי זיי".

אלכסנדר מוקדון האָט דאס אַלעס צוגעהערט און גע־לאַכט.

"וואס לאַכסטו?" האָט דער מלך פון קציא געפרעגט. "האָב איך דען ניט גוט גע׳משפט? אדרבה, זאָג מיר, ווען אזא פראָצעס וואָלט ביי אייך פאָרגעקומען, ווי וואָלטען איי־ערע ריכטער גע׳משפט?"

"גאַנץ איינפאַך", האָט אלכסנדר געענטפערט. "מיר וואָלטען די צוויי מענשען געהייסען הרג׳ענען און דעם אוצר וואָלטען מיר איבערגעגעבען צו דער קעניגליכער קאַסע".

"אזוי שטארק האָט איהר עס ליעב גאָלד און זילבער!" האָט דער מלך אויסגערופען, און ער האָט געהייסען גרייטען צום טיש גאָלדענע לאַבענס ברויט און גאָלדענע תיהנער.

"איך קען דען עסען גאָלד?" האָט אלכסנדר מוקדון זיך געוואונדערט.

"אויב דו און דיינע מענשען עסען ניט קיין גאָלד, טאָ

צו וואָס יאָגט איהר זיך אזוי נאָך דעם און פאַר וואָס ליעבט איהר אזוי גאָלד?"

אלכסנדר האָט געשוויגען און דער מלך פון קציא האָט איהם וויטער גענומען פרעגען:

„זאָג מיר, אין דיין לאַנד שיינט די זון? געהט עס דאָרט אמאָל אַ רעגען?"

„יאָ", האָט אלכסנדר געענטפערט.

„האָט איהר שעפסען און ציגען אין אייער לאַנד?"

„יאָ", האָט אלכסנדר געענטפערט.

„דאַן בין איך זיכער", האָט דער מלך פון קציא געזאָגט, „אַז זון און רעגען האָט איהר ניט צוליעב אייער אייגענעם זכות נאָר צוליב דעם זכות פון די בהמות דקות..."

6

גנבים אין אַ שוהל

יהודה בן רועץ איז געגאַנגען אין שוהל, האָט ער איבער־געלאָזען זיינע שיך אין דרויסען. ווען ער איז ארויס האָט ער די שיך ניט געפונען. אימיצער האָט זיי צוגענומען. האָט ער אין שפּאַס געזאָגט: ווען איך וואָלט אין שוהל ניט געגאַנגען, וואָלט איך מיינע שיך ניט פאַרלאָרען."

דאָס איז אַ קריטיק אויף אַזעלכע מענשען וואָס מאַכען זיך פרום, אָבער זיי זיינען אַזעלכע גנבים, אַז אפילו אין שוהל קען מען זיך פון זיי ניט איינהיטען.

מסכת בבא בתרא

1

זיך פערהיט פון א חשד

א מענש דארף זיך היטען פון צו טהאָן אזא זאך וואס קען אויף איהם ברייננגען אן אומזיסטען חשד.

צו ר' יונתן איז געקומען א פרוי וועגען א דין תורה. האָט זי איהם געבראכט פייגען. האָט ר' יונתן צו איהר געזאָגט: "איך בעט דיך, אויב דו האסט די פייגען אהער געבראכט אָבגעדעקטע זאָלסטו זיי ארויסטראָגען אָבגעדעקטע, און אויב דו האסט זיי אריינגעטראָגען צוגעדעקטע זאָלסטו זיי ארויס־טראָגען צוגעדעקטע, כדי מענשען זאָלען ניט זאָגען: "זי האָט איהם געבראכט רענדלעך און ער האָט איהר מכבד גע־ווען מיט פייגען".

2

פערלאָרען די גאנצע ירושה

איינער א מאן האָט פאר זיין טויט איבערגעגעבען זיין גאנצען פערמעגען צו ר' בא בר ממל און האָט איהם אזוי פערזאָגט: "אויב מיינע קינדער וועלען זיך אויפפיהרען גוט און ערענטליך זאָלסטו זיי געבען א העלפט פון מיין פער־

מענגען און די אנדער העלפט זאָלסטו האלטען פאר זיך. אבער אויב זיי וועלען זיך שלעכט אויפפיהרען זאָל מיין פערמע־גען אין גאנצען בלייבען ביי דיר".

נאָך זיין טויט זיינען די קינדער געקומען צו ר' בא בר ממל און ער האָט זיי אָבגעגעבען זייער העלפט פון זייער פאטער'ס ירושה. עטליכע טעג שפעטער זיינען די יורשים ווידער געקומען און געפאָדערט די אנדער העלפט.

"אזוי נאָר!" האָט ר' בא בר ממל אויסגערופען. "האָט דען אייער פאטער מיר ניט געזאָגט אז אויב איהר וועט זיך אויפפיהרען אָרענטליך זאָל איך אייך געבען א העלפט און א העלפט זאָל איך נעהמען פאר זיך? אבער יעצט אז איהר האנדעלט ווי באנדיטען און ווילט ניט פאָלגען אייער פא־טער'ס צוואה, נעהם איך ביי אייך צו די העלפט וואס איך האָב אייך שוין נעגעבען".

מסכת סנהדרין

1

איינגע׳רוגז׳ט דעם נשיא

איינמאל, אין בית המדרש, האט ריש לקיש געלערנט דעם דין, דאס ווען א נשיא בעגעהט א זינד דארף מען איהם שלאגען מלקות אין געגענווארט פון א בית דין פון דריי מענשען.

״קען מען דעם נשיא נאך זיין שטראף אומקעהרען צו זיין אמט?״ האט איינער פון די תלמידים געפרעגט.

״ניין!״ האט אויסגערופען ר׳ חגיי. ״איך שווער ביי משה׳ן אז מען קעהרט איהם ניט אום, ווייל אויב ער זאל צוריק קריגען זיין אמט קען ער נאך הרג׳ענען די וואס האבען איהם בעשטראפט״.

ווען יודן נשייא (יהודה נשיאה, אן אייניקעל פון ר׳ יהודה הנשיא) האט פון דעם דערהערט אז ריש לקיש רעדט מיט אזא גרינגשעצונג פון א נשיא, איז ער אין כעס געווארען און האט געשיקט א צאחל סאלדאטען איהם צו פאנגען. אבער ריש לקיש האט זיך דערוואוסט פון דעם בעצייטענס און ער איז ענטלאפען און זיך בעהאלטען אין א פעסטונג. אנדערע זאגען אז ער האט זיך בעהאלטען אין דעם דארף חיטייא.

אויף מארגען איז ר׳ יוחנן געקומען אין בית המדרש און דער נשיא איז אויך געקומען אהין. זאגט דער נשיא צו ר׳ יוחנן: ״זאל דער רבי זאגען עפעס תורה״. האט ר׳ יוחנן אנ־

געהויבען צו פאטשען מיט איין האנד. "ווי פאטשטו דאס מיט איין האנד?" פרעגט דער נשיא. "וואס זאל איך טהאן אז די אנדער האנד פעהלט מיר?" ר' יוחנן האט מיט דעם געמיינט אז עס פעהלט איהם ריש לקיש וועלכער איז געוועזן זיין שוואגער, זיין תלמיד און זיין חבר.

"וואו בעהאלט ער זיך?" האט דער נשיא געפרעגט.

"אין יענער פעסטונג", האט ר' יוחנן געענטפערט.

"מארגען", האט דער נשיא געזאגט, "וועלען איך און דו געהן איהם בעזוכען".

ר' יוחנן האט געשיקט אנזאגען ריש לקיש'ן אז ער זאל אנגרייטען א שעהן שטיקעל תורה ווייל דער נשיא קומט איהם זעהן.

ריש לקיש איז ארויס מקבל פנים זיין דעם נשיא וועלכער איז געקומען מיט ר' יוחנן, און האט אזוי געזאגט:

"דער ביישפיעל וואס איהר האט היינט געציינט איז עהנליך צו דער אויפפיהרונג פון אייער בעשעפער. ווען דער בארימהארציגער האט געוואלט בעפרייען די אידען פון מצרים האט ער ניט געשיקט א שליח, אדער א מלאך, נאר ער איז אליין געקומען זיי צו בעפרייען."

"זאג מיר", האט דער נשיא געפרעגט, "צו וואס האסטו דאס געדארפט זאגען אזעלכע הארטע ווערטער, אז אויב א נשיא בעגעהט א זינד דארף מען איהם מלקות שלאגען?"

"און וואס מיינט איהר?" האט ריש לקיש געענטפערט, "אז צוליעב די מורא פאר אייך וועל איך זיך אבהאלטען און ניט זאגען א דין פון דער תורה?"

2

כבוד דארף מען אבהיטען

ר' חנינא איז איינמאל געגאנגען זעהן ר' יודן נשיא. איז דער נשיא ארויס צו איהם אין אן אלטען, פערפלעקטען בגד. האט ר' חנינא געזאגט צו איהם: "געה אריין צוריק אין דיין הויז און טהו אן א שעהנעם מלבוש, ווייל דער

פסוק זאָגט (ישעית, לג) ״מלך כיופיו תחזינה עיניך״, א סעניג וועלען דיינע אויגען זעהן אין זיין פולען גלאַנץ״.

ווען ר׳ יוחנן איז איינמאָל ארויס איבער׳ן שטאָדט האָט ער געזעהן ווי ר׳ חנינא בר סיסי האַקט האָלץ. ״די ארבייט איז ניט פאר דיין כבוד״, האָט איהם ר׳ יוחנן פירגעהאַל־טען, ווייל ר׳ חנינא איז געוועז א דיין.

״וואס זאָל איך טהאָן?״ האָט ר׳ חנינא גע׳טענה׳ט, ״אז איך האָב ניט וועד עס זאָל מיך בעדיענען״.

״אויב דו האָסט ניט די מעגליכקייט צו האַלטען א דיע־נער״, האָט ר׳ יוחנן געזאָגט, ״האָסטו קיין רעכט געהאַט אָנ־צונעהמען אזא אמט״.

3

צדוק הדין

ר׳ אבהו׳ן האָט געטראָפען אן אונגליק, ער האָט פער־לאָרען א קינד. זיינען אריינגעקומען ר׳ יונה און ר׳ יוסי איהם מנחם אבל זיין. אויס מורא פאר איהם, זיך פיהלענדיג קליין אין זיין געגענוואַרט, האָבען זיי קיין תורה געזאָגט. האָט ר׳ אבהו צו זיי געזאָגט: ״אפשר וואָלטען די רבנן גע־זאָגט א ביסעל תורה?״ האָבען זיי געענטפערט: ״זאָל דער רבי עפּעס זאָגען״. און ר׳ אבהו האָט אזוי געזאָגט:

״מה דאָך די מלוכה אויף דער ערד, וואס זי האָט אין זיך ליגען, און פאַלשקייט, און נאַרעריי, און משוא פנים, און כאַבאַר, און וואס איז היינט דאָ און מאָרגען איז עס אויס, פון דעסטוועגען אז דיזע מלוכה פער׳משפּט א מענשען צום טויט טאָרען די קרובים זיך ניט בעקלאָגען, נאָר פערקעהרט, זיי דאַרפען קומען און בעגריסען די ריכטער און די עדות צו צייגען אז זיי האָבען קיין האַרץ אויף קיינעם און אז דער משפט איז א גערעכטער; היינט ווי איז שוין די מלוכה אין הימעל וואס האָט אין זיך קיין ליגען, קיין פאַלשקייט, קיין

נאַרעריי, קיין משוא פנים און קיין כאַבאַר, און ער, דער אַלערהעכסטער ריכטער, לעבט אימער און אייביג, דאַרפט מיר דאָך געווים זיין משפט אָננעהמען פאַר גערעכט".

4

זיך אָבגערעכנט מיט'ן מכשף

ר' ליעזר און ר' עקיבא זיינען געגאַנגען זיך באָדען אין די בעדער פון טבריא. האָט זיי געזעהן איינער, אַן אפיקורס, וועלכער איז געווען אַ מכשף, און ער האָט אַ זאָג געטהאָן אַ שפרוך, האָט דער סופיט פון דעם מרחץ זיך אַרונטערגעלאָזט אויף זיי און זיי האָבען זיך גיט געקענט ריהרען פון אָרט. האָט ר' ליעזר געזאָגט צו ר' יהושע: "לאָמיר זעהן, יהושע בן חנניה, וואס דו וועסט יעצט טהאָן!" האָט ר' יהושע גע־זאָגט אַ שפרוך און די טיהר פון מרחץ האָט צוגעצויגען דעם אפיקורס וועלכער האָט זיך צוגעקלעפּט צום טיהר און האָט זיך פון דאָרט גיט געקענט ריהרען. און ווער עס האָט גע־דאַרפט אַריין אין מרחץ און פלעגט געבען אַ שטופּ די טיהר פלעגט ער מיט'ן פויסט טרעפען דעם אפיקורס אין האַרצען, און ווער עס איז אַרויס פון מרחץ פלעגט איהם אַ שטויס טהאָן אין רוקען.

"בעפרייט מיך", האָט דער אפיקורס זיך געבעטען ביי די אידישע חכמים.

"בעפריי דו אונז וועלען מיר דיך אויך בעפרייען", האָ־בען זיי געענטפערט.

האָבען זיי בעפרייט איינע די אַנדערע.

"זעהסט וואס פאַר אַ חכם דו ביזט!" האָט ר' יהושע זיך גערייצט מיט'ן אפיקורס.

"קומט צום ים וועל איך אייך עפּעס ציינען", האָט דער אפיקורס געזאָגט.

זיינען זיי מיט איהם געגאַנגען. און ווען זיי זיינען גע־קומען צום ים האָט דער מכשף געזאָגט אַ שפרוך און דער ים האָט זיך געשפּאָלטען.

"איז דאס ניט אזא וואונדער ווי משה אייער רבי האָט געצייגט אין וואסער?" האָט דער אפיקורס געפרעגט.

"דו מוזט דאָך אבער צוגעבן אז משה אונזער רבי איז אליין געגאנגען אין דעם וואסער", האָבן די אידישע חכמים צו איהם געזאָגט. "געה דו אויך אריין אין דעם וואסער".

דער אפיקורס איז אריין אין וואסער און ר' יהושע האָט גוזר געווען אויף דעם שר של ים וועלכער האָט דעם אפיקורס פערשלונגען.

5

א מכשפה אין ליגנזימען

רבי ליעזר, ר' יהושע און רבן גמליאל זיינען איינמאָל געגאנגען נאָך ארם. אנקומענדיג אין א שטעדטעל האָבן זיי געזעהן קליינע קינדער שפיעלען זיך אין זאמד. די קינדער האָבן געמאכט קליינע בערגעלעך און געזאָגט צווישען זיך: "אָט אזוי טהוען די מענשען פון ארץ ישראל און זאָגען: אָט דאס איז תרומה און דאס איז מעשר".

האָבן די אידישע געלעהרטע געזאָגט: "עס זעהט אוים אז דאָ געפינען זיך אידען. זייגען זיי אריין אין שטעדטעל, אויסגעזוכט א אידישע הויז און זייגען אהין אריין. ווען זיי האָבן זיך געזעצט צום טיש עסען, האָבן זיי בעמערקט ווי דער בעל הבית טראָגט פריהער אריין יעדעס געריכט אין א קליין צימערעל, איידער ער גיט דאס צו עסען. האָבן זיי בע־קומען א פערדאכט, מאָמער איז דער בעל הבית א געצענ־דיענער און ער שטעלט פריהער דעם עסען פאר די געצען, ווי עס פיהרט זיך ביי די היידען.

"זאָג אונז", האָבן זיי דעם בעל הבית געפרעגט, "וואס איז דאס פאר א מין עסק וואס יעדע געריכט נעהמסטו פריי־הער אריין אין יענעם צימער, און ערשט נאכדעם ברייננסטו דאס צו אונז?"

"איך האָב אן אלטען פאטער", האָט זיי דער בעל הבית ערקלערט, "און איך טראָג איהם אריין זיין חלק צוערשט, ווייל ער האָט אויף זיך א נדר גענומען דאס ער וועט פון זיין

צימער ניט ארויסגעהן ביז עס וועלען אהער קומען אידישע געלעהרטע פאר וועמען ער וועט קענען דערצעהלען זיין צער".

"געה זאג איהם אז זיי געפינען זיך דא", האבען די געסט געזאגט, "און זאל ער זיי קומען זעהן".

אז דער אלטער איז ארויסגעקומען פון זיין צימער האבען איהם די געסט געפרעגט:

"פאר וואס בעהאלסטו זיך?"

"איך האב צער וואס מיין זוהן האט קיין קינדער", האט דער אלטער געענטפערט, "און יעצט וויל איך אז איהר זאלט גאט בעטען דאס מיין זוהן זאל געהאלפען ווערען".

האט ר' ליעזר געזאגט צו ר' יהושע: "לאמיר זעהן, יהושע בן חנניה, וואס דו קענסט דא אויפטהאן".

"ברייננט מיר לייגזוימען", האט ר' יהושע געזאגט.

אז מען האט געבראכט די לייגזוימען האט זיי ר' יהושע אויסגעשאטען איבער'ן טיש, און עס האט זיך די אנוועזענדע אויסגעדאכט אז די לייגזוימען זיינען פערוייחט געווארען, אז זיי האבען אויסגעשפראצט און אויסגעוואקסען, און אז ר' יהושע רייסט די צייטיגע פלאקס ביז ער האט ארויסגע־בראכט א פרוי פאר די צעפ, און דאס איז געווען די מכשפה וואס האט אבגעטהאן א כישוף אז דעם אלטענ'ס זוהן זאל קיין קינדער ניט האבען".

"מאך איהם פריי פון דעם כשוף וואס דו האסט איהם אבגעטהאן", האט ר' יהושע געזאגט צו דער מכשפה.

"איך קען ניט", האט זי געענטפערט.

"אויב דו וועסט ניט טהאן וואס איך הייס דיר וועל איך אויסזאגען דיין נאמען אום אלע זאלען וויסען ווער דו ביזט", האט ר' יהושע געדראהט.

"איך קען ניט צוריקמאכען דעם כשוף", האט די מכשפה געזאגט, "ווייל איך האב אריינגעווארפען דעם מיטעל פון דעם כשוף אין ים אריין".

האט ר' יהושע געהייסען דעם שר של ים און ער האט דעם כשוף מיטעל אויסגעשפיגען. נאכדעם האבען די אידישע געלעהרטע תפילה געטהאן און דער קינדערלאזער האט זוכה

געווען צו ברייננגען אויף דער וועלט א זוהן. דאס איז גע־
ווען ר׳ יהודה בן בתירא.

יאָהרען שפעטער, אז די זעלבע חכמים האָבען זיך דער־
וואוסט ווער עס איז געבוירען געוואָרען פון זייער תפילה
האָבען זיי געזאָגט: ״ווען מיר וואָלטען אין דעם אָרט ניט
געקומען בלויז צו ברייננגען אזא צדיק אויף דער וועלט וואָלט
שוין געווען גענוג פאר אונז״.

6

קונצען פון מאגיקער

רבי יהושע בן חנניה וועלכער איז געווען געניט אין דער
קונסט פון מאגיק האָט איינמאָל געזאָגט: ״איך קען נעהמען
אוגערקעס און וואסער־מעלאָנען און זיי פערוואנדלען אין
הירשען און גאזעלען, און דיזע זאָלען געבוירען נאָך הירשען
און גאזעלען״.

ר׳ ינאי דערצעהלט:

״איינמאָל בין איך געגאנגען אין דעם מארק פון ציפורי
האָב איך געזעהן א מכשף וועלכער פלעגט נעהמען א בינטעל
גרינסען, דאס א וואָרף טהאָן אין דער הויך און עס פלעגט
פון דעם ווערען א קאלב״.

איינער, א תלמיד חכם, האָט וועגען דער געשיכטע גע־
פרעגט א פראגע: ״ר׳ לעזר האָט אמאָל געזאָגט אין נאמען
פון ר׳ יוסי בן זימרא, אז ווען עס זאָלען קומען אלע
מענשען פון דער וועלט, וואָלטען זיי ניט געקענט בעשאפען
אפילו אזא קליינע בעשעפענים ווי א מוק מיט לעבען אין
דעם. טאָ ווי קומט דאס, אז דער מכשף האָט געקענט בעשא־
פען א קאלב?״

האָט מען די זאך אזוי ערקלעהרט: דער מכשף האָט אָנ־
געשטעלט זיינעם א משרת ער זאָל גנב׳ענען א קאלב און
זאָל זי איהם צוטראָגען גראדע אין דעם מאָמענט ווען ער
האָט א וואָרף געטהאָן דאס בינטעל גרינס.

ר׳ חיננא, דער זוהן פון ר׳ חנניה, דערצעהלט: ״איך האָב

אמאָל שפּאַצירט ביים ברעג ים פון ציפּורין און איך האָב געזעהן אַ מכשף וואַרפען אַ שטיין אין דער הויך, און אַז דער שטיין איז אַרונטער צו דער ערד, איז פון דעם געוואָרען אַ קאַלב. ווען איך בין געקומען און דאָס דערצעהלט צו מיין פאָטער, האָט ער געזאָגט: „אויב דו האָסט פון דעם קאַלב גע־געסען איז דאָס אַ ווירקליכע זאַך, און אויב נים, איז דאָס נים מעהר ווי אַ פערבלענדענים".

7

דער טויט פון ישעיה הנביא

ווען מנשה, דער זוהן פון חזקיהו המלך, איז נאָכגעלאָפען נאָך ישעיה הנביא און האָט איהם געוואָלט הרג'ענען, איז ישעיה פון איהם ענטלאָפען און איז אַזוי געלאָפען ביז ער איז געקומען צו אַ צעדערבוים און דער צעדערבוים האָט איהם איינגעשלונגען. אָבער זיינע ציצית זיינען געבליבען שטעקען אין דרויסען. זיינען מענשען געקומען צו מנשה און האָבען איהם אויסגעזאָגט וואו דער נביא געפינט זיך. האָט מנשה צו זיי געזאָגט: „געהט און זעגט אָב דעם בוים". און בעת זיי האָבען געזעגט דעם בוים האָט זיך בעוויזען בלוט. דאָס איז געווען די בלוט פון דעם נביא.

8

די גרויסקייט פון תשובה

נאָט האָט געבראַכט אַ שטראָף אויף מנשה, דער שלעכ־טער און זינדיגער קעניג. די אַנפיהרער פון אשור'ס אַרמעע האָבען איהם אַריינגעוואָרפען אין אַ קופּערנעם קעסעל און האָבען אונטער דעם קעסעל געמאַכט אַ פייער. אין זיינע שמערצען האָט מנשה אויסגערעכענט די נעמען פון אַלע געטשקעס און האָט זיי געבעטען אַז זיי זאָלען איהם העלפען. זעהענדיג אַז פון זיי קען ער קיין הילף נים קריגען, האָט ער זיך דערמאָנט וואָס זיין פאָטער, דער קעניג חזקיהו, האָט

איהם איינמאָל געזאָגט, נעמליך, אַז דער אמת׳ער גאָט איז אַ גוטער און אַז ער װעט איהם ניט פערלאָזען. האָט מנשה געזאָגט צו זיך: "איך װעל זיך צו איהם װענדען, אויב ער װעט מיר ענטפערען איז גוט, אויב ניט זיינען אלע געטער גלייך".

בעת מנשה האָט אָנגעהויבען צו בעטען האָבען די מלאכים געמוסען פערשטאָפּען די פענסטער פון הימעל כדי זיין תפילה זאָל ניט צוקומען צו גאָט, און די מלאכים האָבען געזאָגט צום אויבערשטען: "רבונו של עולם! אַ מענש װאס האָט געדיענט עבודה זרה און האָט אריינגעשטעלט אַ געטץ אין בית המקדש, װילסטו אָננעהמען זיין תשובה?"

האָט דער אויבערשטער געענטפערט: "אויב איך נעהם ניט אָן זיין תשובה מאַך איך דאָך צו די טיהר פאר אלע בעלי תשובה!" װאס האָט דער אויבערשטער געטהאָן? ער האָט אונטערגעגראָבען אַ לאָך אונטער זיין כסא הכבוד און מנשה׳ס געבעט איז צו איהם ארויף און ער האָט זי גע־הערט.

מסכת הוריות

1

דער שכר פון צדקה

ר׳ ליעזר, ר׳ יהושע און ר׳ עקיבא זיינען געפאָהרען אין א שטאָדט ביים ים, אין אנטוכיא, צו זאמלען געלד פאר אָרימע לומדים. תאָט זיך דאָרט געפונען איינער א מאַן מיט׳ן נאמען אבא יהודה און ער האָט ליעב געהאט צו געבען צדקה. איינמאָל האָט איתם אן אונגליק געטראָפען, ער האָט פערלאָרען זיין גרויסען פערמעגען, און אז ער האָט זיך דער־וואוסט אז די גרויסע אידישע חכמים זיינען געקומען אין שטאָדט זאמלען געלד האָט דער פעראָרימטער אבא יהודה געשעהמט צו צייגען זיך פאר זיי און ער איז געקומען אהיים זיך פון זיי בעהאלטען. זיין פרוי תאָט בעמערקט אז ער זעהט אויס אזוי ווי ער וואָלט קראנק געוואָרען, האָט זי איתם געפרעגט: ״ווארום זעהסטו אויס אזוי שלעכט?״ האָט אבא יהודה געענטפערט: ״די גרויסע אידישע לעהרער זיינען דאָ און איך האָב ניט וואס זיי צו געבען״.

תאָט זיין פרוי וועלכע איז געוועזן נאָך א גרעסער צדקת ווי ער, געזאָגט:

״ביי אונז איך נאָך פערבליבען איין פעלד. געה און פערקויף א האלב פעלד און גיב זיי דאס געלד״.

אבא יהודה תאָט אזוי געטהאָן. ער האָט פערקויפט א העלפט פון זיין לעצטע פעלד און האָט דאס געלד אָבגעגעבען

צו די צדקה שלוחים. האָבען איהם די אידישע לעהרער אזוי געבענשט: "דער אויבערשטער זאָל גוט מאכען דיין שאַדען".

נאכדעם ווי די שלוחים זיינען אוועק איז אבא יהודה געגאנגען אקערען די תאָלבע פעלד וואס עס איז איהם פער־בליבען. און בעת זיין קוח האָט געשלעפּט די סאָכע איז זי פּלוצלונג געפאלען און האָט זיך צובראָכען א פוס. ווען ער האָט זיך איינגעבויגען זי אויפצותויבען האָט איהם גאָט ליכטיג געמאכט זיינע אויגען און ער האָט געפונען אַן אוצר. האָט ער געזאָגט: "פון מיין גליק וועגען האָט די קוח זיך געבעך צובראָכען א פוס!"

א צייט שפּעטער, אז די צדקה שלוחים זיינען ווידער געקומען אין דער שטאָדט האָבען זיי זיך אויף איהם נאכגע־פרעגט: "וואס טהוט עפּעס אבא יהודה?" האָבען די שטאָד־טיגע זיי געענטפערט: "ווער קען דאס אזוי לייכט צוקומען און איהם זעהן? עפּעס א קליינינקייט אבא יהודה! אבא יהודה האָט אָקסען, אבא יהודה האָט קאמעלען, אבא יהודה האָט אייזלען!" און אזוי איז טאַקע געווען. אבא יהודה איז ווידער געוואָרען אזוי רייך ווי געווען.

ווען אבא יהודה האָט זיך דערוואוסט אז די צדקה שלוחים זיינען ווידער דאָ איז ער געקומען זיי געבען שלום. האָבען זיי איהם געפרעגט: "וואס מאכט אבא יהודה?" האָט ער זיי געענטפערט: "אייער ברכה איז מקוים געוואָרען מיט פּראָצענט און מיט פּראָצענט אויף פּראָצענט". האָבען זיי צו איהם געזאָגט: "אַבוואָהל, יענעם מאָל אז מיר זיינען דאָ געווען, האָבען אנדערע געגעבען גרעסערע נדבות פון דיר, דאָך האָבען מיר דיך אוועקגעשטעלט אויפ'ן צעטעל גאַנץ אויבען".

2

ער פלעגט אָבנארען און געבען

ר׳ שמעון בן לקיש איז געקומען אין בוצרת, איז דאָרט געווען איינער וואס האָט געמענט זיין א רבי ביי שווינדלער. מיינט ניט חס וחלילה אז ער איז טאקע געווען א שווינדלער, נאָר ער פלעגט אָבנאַרען מיט מצות. אז דער עולם פלעגט מנדר זיין אויף צדקה, פלעגט ער זיך מאכען אזוי ווי ער וויל גאָרניט געבען, נאָר נאכדעם אז דער עולם פלעגט ענדיגען שנדר׳ן, פלעגט ער געבען אזוי פיעל ווי דער גאנצער עולם האָט געגעבען צוזאמען.

ווי זאָלען מיר פערשטעהן די אגדות?

לויט א מאמר פון ר' אברהם בן הרמב"ם און די ער־קלעהרונגען פון אנדערע גדולים.

יעדער איינער וועלכער האָט פיעל וועניג געלערנט ווייס אז די אגדות, די וואונדער מעשה'לעך און די לעגענדען פון תלמוד ענטהאַלטען א טיעפערען זין ווי די פשוט'ע מעשת וואס זיי דערצעהלען. אין א גרויסע צאָהל אגדות איז דער בעהאַלטענער געדאַנק, אָדער דער "נמשל" קלאָר פאַר יעדען איינעם וואס קען אריינבליקען "צווישען די שורות", און וועלכער בעזיצט א פּאָעטישע פאַנטאַזיע צוזאַמען מיט א חוש פאַר אנאַליטיק. עס זיינען דאָ אבער אויך פיעלע אגדות וואס זייער בעדייטונג בלייבט פאַר אונז א רעטענים, ווייל אין לאַנגען לויף פון דער צייט האָבען מיר פערלאָרען דעם צוזאַמענהאַנג וואס דיזע וואונדער מעשה'לעך האָבען געהאַט מיט געוויסע אינצידענטען און פערזאָנען, אין דער פעריאָדע ווען זיי זיינען געשאַפען געוואָרען.

לאָמיר אָננעהמען צום ביישפּיעל די מעשה וועגען דעם זינדיגען קעניג מנשה, דער זוהן פון מלך חזקיהו. מנשה איז געווען זעהר שלעכט און ער האָט געדיענט צו געטצען. איינ־מאָל, אז די אנפיהרער פון אשור'ס ארמעע האָבען איהם גע־פאַנגען און האָבען איהם אריינגעזעצט אין א קאָכעדיגען

קעסעל, האָט זיך מנשה געווענדעט צו גאָט אַז ער זאָל איתם רעטען. האָבען די מלאכים פערשטעלט די פענסטער פון הימעל, כדי מנשה'ס געבעט זאָל ניט צוקומען צום רבונו של עולם. וואס האָט דער אייבערשטער געטהאָן? ער כביכול האָט אליין אויסגעגראָבען אַ לאָך אונטער זיין כסא הכבוד אום די תפילה פון דעם זינדיגען קעניג זאָל קענען צו איתם גרייכען. און ער האָט נאָך די מלאכים פירגעהאַלטען, זאָגענ־דיג: "אויב איתר מחוט אזוי, שליסט איהר דאָך צו אַלע טויערען פאר מענשען וואס האָבען געזינדיגט און ווילען זיך צוריק קעהרען צום גלייכען וועג!"

עס וואָלט געווען אַן אונרעכט צו זאָגען אַז די חכמי התלמוד האָבען געמיינט אַז מיר זאָלען דיזע געשיכטע אָנ־נעהמען בוכשטעבליך ווי דאס ווערט דערצעהלט. אבער אין דער מעשה'לע איז בעהאַלטען אַ שעהנער געדאַנק, אַן ער־האַבענע פילאָזאָפיע, אַ גייסטרייכע אָפּטימיסטישע אנשוי־אונג אויפ'ן לעבען און אַ שטאַרקער גלויבען אין דער מענש־הייט.

די חכמי התלמוד, וועמעס ליעבע צו דער מענשהייט איז געווען זעהר גרויס, האָבען געגלויבט אַז אַלע מענשען זיינען געבוירען גוט און עהרליך, אַז קעמפּפען דאַרף מען געגען זינד אבער ניט געגען זינדער. מענשען ווערען געבוירען גוט און אָרענטליך, אבער זיי געהען אראָב פון גלייכען וועג דורך לייכטזין, וויין, אָדער דורך שלעכטע חברים. די חכמי התלמוד האָבען געגלויבט אַז פאר דעם ערגסטען רשע איז נאָך דאָ האָפנונג אַז ער זאָל ווערען גוט און פרום און זיי האָבען דעם בעל תשובה געשטעלט נאָך העכער ווי דעם צדיק.

נו, איז אבער מנשה געווען אזא זינדיגער וואס זיין גליי־כען איז גאָר ניט צו געפינען. דער תלמוד דערצעהלט אַז בעת מנשה האָט זיך געמאַטערט אין דעם הייסען קופּערנעם קעסעל האָט ער פריהער תפילה געטהאָן צו די געצען, און ערשט נאָכדעם ווי ער האָט איינגעזעהן אַז די געצען העלפען איתם ניט האָט ער זיך געווענדעט צו גאָט, און ניט מיט'ן פולען הארצען און אונטערטהעניגקייט, נאָר מיט חוצפה און מיט לעסטערונג. און דערפאַר זיינען די מלאכים געווען אזוי

אויפגערעגט און זיי האָבען „פּערשטעלט די פענסטער פון הימעל".

די חכמי התלמוד האָבען געגלויבט אז גאָט'ס רחמנות איז אזוי גרויס דאָס אפילו דער ערגסטער פון אלע זינדיגע האָט האָפנונג צו ווערען געלייטערט און גערייניגט פון אלע זינד, און זיי האָבען דיזען געדאנק אויסגעדריקט אין דיזער וואונדער־שעהנע מעשה'לע, צייגענדיג ווי גאָט אליין האָט זיך איינגעשטעלט פאר דעם רשע און דורכגעבראָכען א וועג אין הימעל דורך וועלכען די תפילה פון דעם זינדיגען מלך זאָל צו איהם קענען צוקומען.

לאָמיר יעצט זעהן וואס ר' אברהם בן הרמב"ם ז"ל שרייבט אין זיין בעריהמטען מאמר איבער די מעשה'לעך פון תלמוד. ער זאָגט:

„זאָלסט וויסען זיין אז דיין פליכט איז צו וויסען. ווער עס וויל אָננעהמען א מיינונג בלויז אויס אכטונג פאר דעם וואס האָט די מיינונג ארויסגעזאָגט, און ער נעמט אָן די מיינונג אָהן אליין נאכצודענקען און זוכען צו פערשטעהען, אויב דאָס איז אמת, אָדער ניט, זאָל וויסען אז דאָס איז איינע פון די שלעכטע זיטען. אזא זאַך איז פערבאָטען הן לויט דער תורה, און הן לויט דעם שכל. פון דעם שטאַנד־פונקט פון שכל איז דאָס ניט ריכטיג, ווייל דער פערשטאַנד ווערט פערקריפּעלט צוליעב דעם גלויבען. פון דעם שטאַנד־פונקט פון דער תורה איז דאָס פערבאָטען, ווייל דער מענש וואָס נעהמט אָן א פרעמדע מיינונג וואָס איז געגען דעם שכל געהט ער אראָב פון אמת'ן וועג און פון דער לאָגיק (קו הישר). השם יתברך האָט אונז אָנגעזאָגט אין דער תורה, אז מיר זאָלען קיינעם ניט שוינען, דעם דל, דעם קליין מענשעלע, אזוי ווי דעם גדול, נאָר מיר זאָלען אורטיילען לויטט די גערעכ־טיגקייט. צו בעהויפּטען אז דאָס וואָס יענער זאָגט איז אמת ווייל יענער איז א גרויסען מאַן (וואָס דאָס איז קיין בעוויז) איז פערבאָטען. און לויט דיזער איינלייטונג קומט אויס אז צוליעב דעם וואָס די חכמי התלמוד זיינען געוועזען אזוי גרויס און זייער בעלעהרזאַמקייט איז געוועזען אזוי פאָלקאָמען אין אלעם וואָס אַנבעלאַנגט צו דער ערקלעהרונג פון דער תורה,

מיט אלע פרטים און דקדוקים, קומט ניט אז מיר זאָלען אויך אננעהמען אלע זייערע מיינונגען וועגען די מעדיצינישע ווי־סענשאפט, נאַטורוויסענשאַפט און אַסטראָנאָמיע, און זיי גלויבען אין דיזע זאַכען אזוי ווי מיר גלויבען זייערע ערקלעה־רונגען אין דער תורה — — —"

ר' אברהם בן הרמב"ם צוטיילט די מעשיות פון תלמוד אין פיער חלקים, אָדער קלאַסען.

ערשטענס, מעשיות וואָס זיינען פאָרגעקומען און האָבען פאַסירט אין דער וועלט, אזוי ווי זיי זיינען געשריבען. די צוועקען צוליעב וועלכע די מעשיות זיינען געבראַכט געוואָ־רען זיינען פערשידענע. איין טייל פון דיזע מעשיות זיינען בעצוועקט אז מען זאָל פון זיי לערנען געוויסע דינים. א צווייטער טייל פון דיזע אמת'ע מעשיות זיינען געשריבען געוואָ־רען כדי מיר זאָלען פון זיי לערנען א מוסר, אָדער א מאָ־ראַל, אזוי ווי די מעשה פון הלל מיט די גרים. פון א דריטען טייל פון די מעשיות לערנען מיר די וויכטיגקייט פון גלויבען, אזוי ווי די מעשה פון חוני המעגל וועלכער האָט געמאַכט אַ צירקעל אין זאַמד, האָט זיך אין דעם צירקעל אַוועקגעשטעלט און האָט געזאָגט אז ער וועט זיך ניט ריהרען פון אָרט וואו דער אויבערשטער וועט ניט געבען רעגען. א דריטער טייל פון די מעשיות זיינען געשריבען צוליעב זייער אונגעוויינ־ליכער אינטערעסע, אזוי ווי די מעשה פון רבי מאיר וועלכער האָט זיין בייטעל געלד ניט געוואָלט פערטרויען א בעל אכסניא ווייל יענעמ'ס נאָמען איז איהם ניט געפעלען געוואָ־רען און עס האָט זיך אויסגעלאָזט אַז דער בעל אכסניא איז טאַקע געווען א רויבער. און נאָך אזעלכע מעשיות וועמעס צוועק עס איז צו צייגען די חכמה או' דעם שאַרפזין פון די גרויסע אידישע לייט. אלע דיזע מעשה'לעך געהערען צו דעם ערשטען קלאַס.

צום צווייטען קלאַס געהערען מעשיות וואָס די דער־צעהלער האָבען געזעהן אין חלום, אָדער זיי האָבען דאָס גע־הערט פון אנדערע וואָס האָבען אזוי גע'חלומ'ט, און זיי האָבען די מעשה'לעך איבערגעגעבען אין א ריינער און קלאָ־רער שפּראַך, ווייל זיי זיינען געווען זיכער אַז אַ מענש מיט

שכל וועט קיין טעות האָבען און אָננעהמען אז דיזע זאַכען זיינען טאַקע געשעהן אויפ'ן וואָהר, אזוי ווי די מעשה פון רבי ישמעאל אין ברכות, וואָס האָט דערצעהלט, ווי ער איז איינמאָל אריין אין דעם הייליגסטען אָרט אין בית המקדש און האָט דאָרט גערעדט מיט גאָט. און א סך אַזעלכע מעשיות אין וועלכע די דערצעהלער האָבען בעהויפּטעט אז זיי האָבען זיך געזעהן מיט נביאים וועלכע זיינען שוין געווען לאנג טויט, און האָבען גערעדט מיט זיי. אויך מעשיות וועלכע האַנדלען זיך וועגען שדים און רוחות. און דער וואָס לעזט דיזע זאַכען און האָט ניט קיין פערשטאַנד, קען מיינען אַז דיזע זאַכען זיינען טאַקע פאָרגעקומען אזוי ווי זיי זיינען געשריבען, און ער וועט גלויבען זאַכען וואָס קענען גאָר ניט פאָרקומען, און דאָס אַלץ צוליעב זיין גרויסע נארישקייט און קנאַפּען וויסען פון דער נאַטור פון דער וועלט, און אז די חכמים האָבען דערצעהלט זאַכען וואָס זיי אָבען געזעהן בדרך הנבואה — — —

צום דריטען קלאַס געהערען מעשיות וואָס זיינען טאַקע פאָרגעקומען אזוי ווי זיי שטעהען, אָבער זיי זיינען איבערגעגעבען געוואָרען „בלשון הבאי", אין אַן איבערטריבענעם סטיל, און די דערצעהלער האָבען געגלויבט אַז קיינער קען קיין טעות מאַכען אין דעם אז דאָס איז איבערטריבען. די חכמי התלמוד האָבען זיך ערלויבט צו געברויכען אן איבערטריבענעם לשון, אָנצייגענדיג אז די תורה האָט אויך געברויכט „לשון הבאי", און אזוי אויך די נביאים און די אַלטע הכמים. אין דער תורה געפונען מיר אזא אויסדרוק ווי „גרויסע שטעדט און פּעסטונגען וואָס גרייכען אַזש ביז צום הימעל („ערים גדולות ובצורות בשמים"). ביי די נביאים: „און די ערד האָט זיך געשפּאָלטען פון זייער קול" („ותבקע הארץ לקולם"). און אין דער גמרא געפינען מיר אַ מעשה ווי רבה און ר' זירא האָבען פּורים געמאַכט אַ סעודה צוזאַמען. איז אויפגעשטאַנען רבה און האָט **געקוילעט** ר' זירא'ן. נאָכדעם האָט ער גאָט געבעטען פאַר איהם און האָט איהם צוריק לעבעדיג גמאַעכט. עס מיינט אַז רבה האָט איהם געשלאָגען און האָט איהם געמאַכט א גרויסע וואונד,

און אזוי ווייטער. (אנדערע מפרשים ערקלעהרען אז דאס מיינט אז רבה האט ר׳ זירא׳ן געצוואונגען צו טרינקען לכבוד פורים א ביסעל אריבער די מאאס, און פון דעם צופיעל טרינ־קען איז ר׳ זירא געוואָרען אזוי קראנק דאס ער האט געהאל־טען ביים שטארבען.)

צום פיערטען קלאס געהערען די מעשיות וואס זיינען באמת געשעהן, אבער זיי זיינען ארויסגעגעבען אין דער פאָרמע פון א משל אָדער א רעטעניס וואס ניט פאר יעדען מענשען איז דער ענין קלאָר, ביז עס טראכט זיך אין דעם אריין א מענש מיט גרויסען פערשטאנד, וועט ער אין דער איינפאכער מעשה׳לע זעהן זעהר שעהנע זאכען. און עס זיי־נען דאָ אויך אנדערע מעשיות פון דעם קלאס וואס זייער מיין איז דייטליך אפילו צו א קינד — למשל, די מעשה אין מסכת סוכה: שלמה המלך האט איינמאל געזעהן דעם מלאך המות וועלכער האט געשיינט צו זיין זעהר אומעטיג. ״פאר וואס זעסטו אויס אזוי טרויעריג?״ האט איהם שלמה גע־פרעגט. דער מלאך המות האט געענטפערט: ״איך בין אין א גרויסער פערלעגענהייט. אט די צוויי שעהנע פארשוינען (שלמה המלך׳ס צוויי שרייבער אליחורף און אחיה) פאָדערט מען פון מיר, ווייל זייער צייט איז געקומען צו שטארבען, אבער ניט דאָ איז דער אָרט וואו זיי איז בעשערט צו שטאר־בען״. ווען שלמה האט דאס געהערט האט ער זיינע צוויי שרייבער אוועקגעשיקט נאָך דעם שטאָדט לוז, ווייל לוז איז געווען א שטאָדט פון אויביגעס לעבען, וואו דער מלאך המות האט ניט געקענט צוקומען, אבער ווי זיי זיינען אנגעקומען ביי דעם טויער פון דער שטאָדט זיינען זיי געשטאָרבען. אויף מאָרגען האט דער מלאך המות געזאָגט צו שלמה׳ן: ״דו האסט זיי געשיקט גראדע אהין וואו איך האב זיי גענדארפט האבען״. און שלמה האט וועגען דעם בעמערקט: ״דאָרט וואו א מענש דארף שטארבען אהין טראָגען איהם זיינע פיס״.

די מעשה אזוי ווי זי ווערט דערצעהלט איז אונמעגליך אנצונעהמען אלס א פאסירונג וואס איז בוכשטעבליך אזוי פאָרגעקומען, און דאָך איז עס אן אמת׳ע זאך וואס איז אי־

בערנגעגעבן געוואָרן בדרך משל, נאָר מען דאַרף וויסען ווי דאָס צו פערשטעהן. פון דער מעשה איז צו זעהן אזוי: שלמה האָט געזעהן אז זיינע צוויי שרייבער האַלטען ביים שטאַרבען צוליעב א קראַנקייט. האָט שלמה געזוכט מיטלען ווי זיי צו דערהאַלטען ביים לעבען. צו דעם צוועק האָט ער זיי אַוועקגעשיקט אין אַן אָרט וואָס איז געווען בעריהמט מיט זיין געזונדען און היילענדען קלימאַט, אין דער האָפנונג אז דאָרט וועלען זיי געזונד ווערען, אבער זיי זיינען געשטאָרבען ווען זיי זיינען שוין געווען ביים אריינגאַנג צו יענעם אָרט. דאָס מיינט צו צייגען אז פון טויט קען מען ניט ענטלויפען. עס העלפט ניט אפילו די חכמה און די מאַכט פון אזא קעניג ווי שלמה. קיין מענש קען זיך ניט אויסדרעהען פון דער ענדע פון אלע לעבעדיגע ברואים. אליחורף און אחיה זיינען געשטאָרבען ביים טויער פון דער שטאָדט פון אויביגעם לעבען!

עד כאן, ביז דאַנען זיינען אונגעפעהר די רייד פון ר' אברהם בן הרמב"ם.

מען קען אויך זאָגען אז די מעשה'לעך וועגען פתרון חלומות און מכשפים זיינען דערצעהלט געוואָרן אלס סאַטירעס, אלס בייסענדע שפּאַסען אויף די פותרי חלומות, מכשפים און זייערע אנהענגער. נעהמט למשל די מעשה פון בר הדיא דעם פותר חלום, אין מסכת ברכות. דאָס איז א וואונדערליכע סאַטירע, געשריבען אין א לעבהאַפטען סטיל, אויף די פותרי חלומות, וועגען וועלכע ר' בנאה דערצעלט, אויך אין מסכת ברכות, אז ער איז מיט דעם זעלבען חלום נעגאַנגען צו 24 פערשידענע פותרי חלומות אין ירושלים און יעדער איינער האָט איהם געגעבען אן אנדער פתרון!

מיט איין וואָרט: די אלע מעשיות וואָס שיינען צו זיין אונגלויבליך און איבערנאַטירליך דאַרפען בעטראַכט ווערען פון א פיעל העכערען שטאַנדפונקט אלס די איינפאַכע מעשה אליין.

JEWISH PUBLIC LIBRARY

DATE DUE

FEB 27 '83

אגדה
יידיש תשר"ק
אלע אגדות פון תלמוד

5951 c.3

FEB 22 '83	2286		
SEP - 4 1984	1662		
NOV 13 1984	9985		
MAR 26/89	7805		
NOV 23 1999	21401		

#5951

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it. A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

#5451